

LUK

Luk a anjam endi nengrenyosiq Tiofilus aqaq qarinyej

¹⁻² O Tamo Koba Tiofilus, kumbra kalil Qotei a nami gago ambleq di yoqnej qaji di aqa wau tamo nanngi unoqn-sib deqa iga saigoqneb. Nanngo anjam di tamo gargekoba nanngi quoqnsib nengrenyoqneb. ³ Deqa e dego anjam di nengrenyosiy inoq qarinyqa are qalem. Are qalsimqa anjam aqa damu geregere qalieqajqa deqa nenemosim laqnem. Nenemosim laqnsimqa anjam di utruq na nen-grenyosim agi inoq qarinyonum. ⁴ Deqa ni sisiyosim qalieqam, anjam ni nami mermoqneb qaji di bole kalil.

Sekaraia aqa njaun Elisabet a gumanej

⁵ Herot a Judia sawa nanngo mandor sonaqa bati deqa atra tamo bei aqa ñam Sekaraia a soqnej. A atra tamo Abiya aqa moma. Sekaraia aqa njaun a atra tamo gate Aron aqa moma. Aqa ñam Elisabet. ⁶ Sekaraia aqa njaun wo nanngo kumbra tularj boledamu. Nanngi Qotei aqa dal anjam kalil geregere dauryoqnsib soqneb. Nanngi Tamo Koba aqa ñamgalaq di une saiqoji. ⁷ Elisabet aqa miligi ugeej deqa aqa gumbulun wo angro saiqoji sosibqa qelieb.

⁸ Bati bei Sekaraia aqa wau qujai nanngi ti Qotei atraiyqa marsibqa Jerusalem gileb. ⁹ Nanngo ambleq dena tamo bei giltibqa a Tamo Koba aqa atra tal miligiq gilsim ñam qaq koitim quleqamqa Qotei atraiyqajqa deqa Jerusalem gileb. Gilsib nanngi tamo yai giltqab di qalieqajqa deqa nanngi meniñ alañ bubuneb. Meniñ alañonabqa Sekaraia aqa meniñ na bunyej. Deqa nanngi Sekaraia giltonabqa a atra tal miligiq gilsiq Qotei atraiyej. ¹⁰ Qotei atraiyeq-naqa tamo ungasari tularj gargekoba nanngi atra tal oqeq di koroosib Qotei pailiyosib soqneb. ¹¹⁻¹² Onaqa Tamo

Koba aqa laŋ aŋgro bei aisiq Sekaraia aqa ulatamuq di brantosiqa atra bijal ŋam qaq koitoqnej qaji baŋ woq di tigelonaq unsiqa tulaŋ ulaugetej. ¹³ Onaqa laŋ aŋgro na minnej, “Sekaraia, ni ulaaim. Qotei a ino pailyo quetmqo. Deqa ino ŋauŋ Elisabet a gumaŋosim aŋgro mel oqas. Yim ni aqa ñam Jon waiyqam. ¹⁴ Aŋgro di a ŋambabimqa ni tulaŋ areboleboleimqas. Tamo uŋgasari gargekoba naŋgi dego a unsibqa tulaŋ areboleboleinjrqas. ¹⁵ Aŋgro di a Tamo Koba aqa ŋamgalaq di ñam koba ti sqas. A wain ti ya siŋgila ti uyoqnqasai. A aqa ai miligiq di soqnimqa Mondor Bole na a siŋgilatoqnqas. ¹⁶ Bunuqna a na Israel gargekoba naŋgi are bulyetnjroqnim naŋgi naŋgo Tamo Koba Qotei areiyoqnqab. ¹⁷ Kristus a bqa laqnimqa Jon a namoosim Qotei aqa medabu o tamo Elaija aqa kumbra ti siŋgila ti osim Kristus aqa gam gereiyetqas. A Kristus aqa gam endegsi gereiyetqas. Abu naŋgo aŋgro naŋgi ti jeu jeu soqniqbqa a na naŋgi are bulyetnjroqnim naŋgi are qujaitosib sqab. Tamo uŋgasari Qotei aqa anjam gotraŋyeqnuq qaji naŋgi dego a na are bulyetnjroqnim naŋgi kumbra bole bole dauryoqnqab. Jon na degsim tamo uŋgasari naŋgo areqalo gereiyetnjrim soqniqbqa Tamo Koba a bqa.”

¹⁸ Onaqa Sekaraia na kamba laŋ aŋgro di minnej, “E tulaŋ qelionum. Ijo ŋauŋ a dego qeliko. Deqa e kiyersiy qalieqai, ino anjam di bole?”

¹⁹ Onaqa laŋ aŋgro na Sekaraia minnej, “Ijo ñam Gabriel. E Qotei aqa ulatamuq di tigelejrunum. Qotei a segi na e qarinqboqa bosim anjam bole endi ni mermonum. ²⁰ Deqa ni que. Ni ijo anjam poimosai deqa bini medabu geteŋmimqa sqam. Bunuqna anjam e ni mermonum qaji aqa damu kalil brantimqa ino medabu olo waqtosim anjam maroqnqam. Bati Qotei na giltqo qaji batiamqa ijo anjam aqa damu kalil brantim ni unqam.” Laŋ aŋgro na

degsiqa Sekaraia minjej.

²¹ Tamo ungasari nanji Sekaraia a olo atra talq dena oqedqajqa deqa tariñoqneb. Osib maroqneb, “Sekaraia a kiyaaq atra tal miligiq di sokobaiyqo?” ²² Onaqa Sekaraia a oqedosiqa nanji anjam minjrqa yonaq keresaiyej. Deqa nanji mareb, “Qotei aqa mañwa bei atra tal miligiq di brantqoqa Sekaraia a unqo. Deqa a anjam marqa keresai.” Sekaraia aqa medabu getenjej deqa a bañ na segi nanji anjam minjroqnej. ²³ Ariya bunuqna aqa atraiyo wauqa bati koboonaaq a olo puluosiqqa aqa qureq oqej. ²⁴ Bati bei aqa ñauñ Elisabet a gumañej. Deqa a bai 5 aqa talq di soqnej. A boleq di walwelosaiyoqnej. Osiqa marej, ²⁵ “Bini Tamo Koba a kumbra tulañ boledamu e ebsiqa tamo ungasari nanjo ñamgalaq di ijo gulbe kobotetbqo.”

Lañ angro Gebriel a Maria aqaq di brantej

²⁶ Onaqa bai 5 di koboonaaqa Qotei na aqa lañ angro Gebriel olo qarinyonaqa Galili sawa nanjo qure bei ñam Nasaret deq aiyej. ²⁷ Aisiq dia dungenge bei aqa ñam Maria aqaq di brantej. Tamo bei aqa ñam Josep a na Maria oqajqa saga qameb. Josep a Mandor Koba Devit aqa moma. ²⁸ Gebriel a Maria aqaq di brantosiqa minjej, “O Maria, kaiye. Tamo Koba a ni ombla unub. A ni kumbra tulañ boledamu emqo.” ²⁹ Onaqa Maria a anjam di qusiqa tulañ prugugetej. Osiqa are qalej, “Lañ angro di aqa anjam e poibosai.” ³⁰ Onaqa lañ angro na minjej, “Maria, ni ulaaim. Qotei a ni qa are tulañ boledamuiyqo. ³¹ Deqa ni gumañosim angro mel oqam. Osim aqa ñam Yesus waiyqam. ³² A ñam tulañ kobaquja oqas. Nanji a qa maroqnqab, ‘A Qotei Goge Koba aqa ñiri.’ Qotei na a giltimqa a Mandor Koba sqas. A na aqa moma Devit nami mandor koba soqnej qaji aqa wau osim a kamba Mandor Koba sqas. ³³ Deqa a Jekop aqa moma kalil nanjo Mandor

Koba sosimqa nanği bati gaigai taqatnjroqñqas. Aqa wau di koboqa keresai.”

³⁴ Onaqa Maria na lañ anğro di minjej, “Kumbra di kiyersi brantqas? E tamo osaiunum.”

³⁵ Onaqa lañ anğro na minjej, “Mondor Bole a inoq aisim Qotei Goge Koba aqa siñgila emimqa ni anğro oqam. Deqa nanği a qa maroqñqab, ‘A Qotei aqa İjiri.’ A Qotei aqa segi kumbra ti sqas.

³⁶ “Ni que. Ino gagai Elisabet a dego anğro mel oqas. A qeliosiq gumañqo. Nanği nami a qa maroqñeb, ‘A anğro oqa keresai.’ Ariya bini a gumañqo bai 6 gilqo. ³⁷ Qotei a kumbra kalil yqa kere. Kumbra bei a yqa keresai di sosai.”

³⁸ Onaqa Maria na lañ anğro di minjej, “E Tamo Koba Qotei aqa kañgal uña. Anjam ni e merbonum qaji di Qotei na dauryosim kumbra degsi ebem.” Onaqa lañ anğro a Maria uratosiqa gilej.

Maria a Elisabet unqajqa gilej

³⁹ Bati deqa Maria a tigelosiqa urur ti Sekaraia aqa qureq oqej. Qure di yambañ. A Judia sawaq di unu. ⁴⁰ Oqsiq Sekaraia aqa talq di brantosiqa Elisabet itosiq metej, “O gagai Elisabet, kaiye.” ⁴¹⁻⁴² Metonaqa Elisabet a Maria aqa anjam di qunaqa anğro a Elisabet aqa meneq di anñilej. Onaqa Mondor Bole a Elisabet aqaq aisiq siñgila yonaqa a tulañ maosiqa Maria minjej, “Qotei a kumbra tulañ boledamu ni emqo. Kumbra deqaji Qotei a nami unğasari qudei nanği enjrosaioqnej. Anğro ino meneq di unu qaji a dego Qotei na kumbra tulañ boledamu yqo. ⁴³ O Maria, ni ijo Tamo Koba aqa ai. E uña kiyero deqa ni ijo talq bonum? ⁴⁴ Ni que. Ni e metbonum e ino anjam quonumqa anğro ijo meneq di unu qaji a areboleboleiyqoqa anñilqo. ⁴⁵ Tamo Koba a na ni kumbra boledamu emqas anjam di mermonaqa ni qusim marem,

‘Bole, Qotei aqa anjam di aqa damu brantqas.’ Ni degsi marem deqa ni tulan areboleboleimim sqam.” Elisabet na degsiqa Maria minjej.

Maria a Qotei aqa ñam soqtej

- ⁴⁶ Onaqa Maria a kamba medabu waqtosiqqa marej,
 “Ijo are na e Tamo Koba aqa ñam soqtosim a binjiyeqnum.
⁴⁷ E Qotei qa tulan areboleboleibeqnu. Agi a na iga padalo sawaq na elenej.
⁴⁸ E aqa kanjal unja. E ñam saiqoji. Di unqum. Qotei na e uratbosai. A na e nubsiqua areibqo.
 Deqa bati endeqa ti bunuq qa ti tamo unqasari kalil nanqi e qa endegsib maroqnqab, ‘Qotei na Maria kumbra tulan boledamu yej.’
⁴⁹ Qotei sinqila koba ti unu qaji a na e aqaryaibeqnu.
 Qotei aqa ñam getento koba. Une bei aqaq di sosai.
⁵⁰ Qotei a tamo unqasari kalil aqa sorgomq di unub qaji nanqi qa tulan duleqnu. Bati endeqa ti bunuq qa ti Qotei a nanqi qa duloqnsim sqas.
⁵¹ Qotei a wau sinqila koba yeqnu.
 Tamo unqasari nanqo segi ñam soqtqa are qaleqnuq qaji nanqi Qotei na olo winjqretnaq jaraiyeqnuq.
⁵² A na mandor kokba nanqi kobotnjroqnsiqua tamo unqasari nanqo segi ñam aguq ateqnuq qaji nanqi olo ñam soqtetnjreqnu.
⁵³ Tamo unqasari mam unub qaji nanqi Qotei na ingi anainjqretnaq nanqi kere na unub.
 Ariya tamo unqasari ingi koba ti unub qaji nanqi a na uratnjreqnaqa nanqi ingi saainjqretnaq.
⁵⁴⁻⁵⁵ A na aqa wau tamo Israel nanqi aqaryainjqretnaq.
 A nami marej, ‘E Israel nanqi qa gaigai duloqnqai.’
 A aqa anjam deqa are qaloqnsiqua agi bini Israel nanqi aqaryainjqretnaq.

Qotei aqa anjam di a na nami gago moma utru nanġi minjrej.

Agi a na anjam di Abraham aqa moma kalil nanġi ti minjrej.”

Maria a medabu waqtosiq a anjam degsi marej.

⁵⁶ Bai qalub Maria a Elisabet aqa talq di soqnej. Di koboonaqa a olo puluosiq aqa qureq gilej.

Elisabet a aqaratonaq Jon a ħambabej

⁵⁷ Onaqa Elisabet aqa bati kereonaqa a aqaratej. Aqaratonaca aqa aħġro mel ħambabej. ⁵⁸ ħambabonaqa aqa qure qujai nanġi ti aqa lej nanġi ti kalil endegsi poinjrej, “Tamo Koba a Elisabet qa tulaħ dulosiq aqa miligi gereiyqoqa aħġro mel oqo.” Nanġi degsi poinjrej deqa nanġi Elisabet koba na areboleboleinjrej.

⁵⁹⁻⁶⁰ Bati 8 koboonaqa nanġi aħġro di muluħ waiyqa marsib koroeb. Koroosib aqa ñam Sekaraia waiyqa laqnabqa aqa ai na saidnġrsiq minjrej, “Iga aqa ñam Jon waiyqom.” ⁶¹ Onaqa nanġi na minjeb, “Ñam di ino lej naħġoq di sosai.” ⁶² Degsi minjsib baħ na Sekaraia nenemyeb, “Ni ino aħġro ñam yai waiyqam?” ⁶³ Onaqa a baħ na minjrej, “Pepa bei osbabqa e aqa ñam neħġreħyit niħġi unqab.” Pepa osi bonabqa endegsi neħġreħyey, “Aqa ñam Jon waiyqom.” Degsi neħġreħyonaqa nanġi kalil tulaħ prugeb. ⁶⁴ Onaqa bati qujai deqa Sekaraia aqa meħ otyonaqa medabu waqtosiq a anjam maroqnsiq a Qotei aqa ñam soqtoqnej. ⁶⁵ Bati deqa tamo unħasari kalil qure dia soqneb qaji nanġi kumbra deqa qusib ulaeb. Ulaosib kumbra deqa mare mare laqnabqa naħġo anjam di tulaħ kobaonaqa qure kalil Judia sawaq di so qaji nanġi quekriteb. ⁶⁶ Tamo unħasari anjam di queb qaji nanġi kalil maroqneb, “Aħġro di a tamo kiyero sqas?” Nanġi degsi maroqneb. Di kiyaca? Qotei aqa siħġila aħġro di aqaq di sonaq uneb deqa.

Sekaraia a Qotei aqa medabu osiqa anjam marej

⁶⁷ Onaqa Mondor Bole a Jon aqa abu Sekaraia aqaq aisiq singila yonaqa medabu waqtosiq a anjam endegsi marej, ⁶⁸ “Iga Tamo Koba Qotei aqa ñam tulañ soqtoqnqom. A Israel gago Qotei. Iga aqa segi tamo ungasari unum deqa a na bosim iga awaigim iga padalqasai. ⁶⁹ Aqa wau tamo Devit aqa leñ na tamo singila koba bei ñambabqas. Qotei na tamo di giltej deqa a na iga elenqas. ⁷⁰ Qotei aqa kumbra deqa nami aqa segi medabu o qaji tamo nanñi anjam palontoqneb. ⁷¹ Nanñi anjam endegsib palontoqneb, ‘Qotei a gago jeu tamo nanño bañq dena iga elenqas. Osim tamo kalil iga qa ugeeqnub qaji nanño bañq na dego iga elenqas.’ Nanñi anjam degsib palontoqneb. ⁷² Qotei a gago moma utru nanñi qa dulosiqa aqaryainrej. Aqa segi anjam nami singilatej qaji deqa are qalsiqa nanñi aqaryainrej. ⁷³ Aqa anjam di a singilatosiq gago moma utru Abraham minjej. ⁷⁴ Deqa a na gago jeu tamo nanño bañq dena iga elenqamqa iga aqa wau ojoqnqom. Iga ulaqasai. ⁷⁵ Iga bati gaigai Qotei aqa ñamgalaq di aqa segi kumbra bole tintiñ dauryoqnqom. ⁷⁶ O ijo angro Jon, bunuqna ni Qotei Goge Koba aqa medabu o qaji tamo sqam. Tamo ungasari nanñi degsib ni qa maroqnqab. Tamo Koba a bqa laqnimqa ni namoosim aqa gam gereiyetosim soqnim a bqas. ⁷⁷⁻⁷⁸ Ni na Qotei aqa segi tamo ungasari nanñi anjam minjroqnimqa nanñi quoqn-sib endegsi poinjroqñqas, ‘Bole, Qotei a iga qa dulej deqa a na gago une kobotetgosim iga elenqas.’ Gago Qotei a lañ goge na suwañ qarinyim gagoq bqas. ⁷⁹ Tamo ungasari ambruaq di sosib moreñqa ulaeqnub qaji nanñi Qotei na suwantñjroqñqas. Osim a na iga gam osorgoqñqomqa iga lawo kumbra dauryoqnqom.” Sekaraia a anjam degsi marej.

⁸⁰ Onaqa Jon a kobaqujaeqnaqa Qotei aqa Mondor na

siŋgila yoqnej. A wadau sawaq di sosaqa a na Israel tamo uŋgasari naŋgi Qotei aqa anjam minjraqajqa bati qa tariŋoqnej.

2

Maria a aqaratonaaq Jesus a ŋambabej

¹ Bati deqa Rom naŋgo mandor koba Sisar Ogastus a marej, “Iga sawa sawa kalilq di tamo uŋgasari naŋgo ñam sisiyqom.” ² Degsi marnaqa Kwirinius a Siria sawaq di gate sonaqa naŋgi na ñam sisiyeb. Naŋgi nami ñam sisiyosaiqneb. ³ Deqa tamo uŋgasari kalil naŋgi na naŋgo ñam atelenqajqa marsibqa naŋgo segi segi qure utruq gileleŋeb. ⁴ Josep a Nasaret qureq dena tigelosiq Devit aqa qure utruq oqej. Nasaret qure a Galili sawaq di unu. Devit aqa qure utru aqa ñam Betlehem. Betlehem a Judia sawaq di unu. Josep a deq oqej. Di kiyaaq? A Devit aqa leŋ na ŋambabej deqa. ⁵ Maria a Josep aqa ŋauŋ soqnej deqa naŋgi aiyel ombla na naŋgo ñam atqa marsibqa Betlehem oqeb. Bati deqa Maria a gumaŋ ti. ⁶⁻⁷ Naŋgi Betlehem di sonabqa Maria aqa bati kereonaqa a aŋgro ej. Ŋereŋo tal koba qaji tamo na maqej deqa aqa aŋgro matu mel ŋambabonaqa gara na dalaosiq makau naŋgo iŋgi uyo tabirq di ŋeiofej.

Laŋ aŋgro naŋgi na kaja taqato tamo naŋgi Qotei aqa anjam minjreb

⁸ Qolo qujai deqa qure qalaq di tamo qudei naŋgo kaja ñiŋ uyeqnaqqa taqatnjresoqneb. ⁹ Onaqa Tamo Koba aqa laŋ aŋgro bei aisiqa naŋgo areq di tigelonaq uneb. Aqa rian na naŋgi suwantnjrnaqa naŋgi unsib tulaŋ ulaugeteb. ¹⁰ Onaqa laŋ aŋgro dena naŋgi minjrej, “Ningi ulaaib. E ningi anjam bole merngwajqa bonum. Merngitqa ningi qusib tulaŋ areboleboleiŋwas. Tamo uŋgasari sawa sawa

kalilq di unub qaji nanği dego tulaŋ areboleboleinjraqs. ¹¹ Anjam bole agiende. Bini Tamo Koba Kristus a Devit aqa qure utruq di ƚambabqo. A na qujai tamo unğasari nanği elenamqa nanği padalqasai. ¹² Angro mom di gara na dalaosib makau nanğo inği uyo tabirq di ƚeiotonub unu. Niŋgi aisib unsib poiŋwas.”

¹³ Degsi minjreqnaqa laŋ anğro tulaŋ gargekoba nanği laŋ goge na bosib laŋ anğro nami bej qaji a ombla tigelosibqa Qotei aqa ñam soqtoqnsib endegsib maroqneb, ¹⁴ “Laŋ goge di Qotei a ñam kobaquja oqo. Mandamq endi tamo unğasari nanği lawo na soqnebe. Qotei a nanği qa are tulaŋ boleiyeqnu.”

Kaja taqato tamo nanği Yesus unqajqa marsib Betlehem qureq aiyeb

¹⁵ Laŋ anğro nanği olo puluosib laŋ qureq oqeqnabqa kaja taqato tamo nanği qairosib mareb, “Iga tigelosim Betlehem aisim Tamo Koba a iga kumbra deqa mergwo qaji di unqom.” ¹⁶ Degsib marsibqa gurgur ti aisib Maria Josep wo nanğo anğro mom a makau nanğo inği uyo tabirq di ƚeiotosib sonab unjreb. ¹⁷ Unjrsibqa anğro deqa anjam laŋ anğro na minjrej qaji di kalil ubtosib saoqneb. ¹⁸ Saeq nab tamo unğasari kalil anjam di queb qaji nanği prugugetosib are koba qaloqneb. ¹⁹ Ariya Maria a anjam di qusiqa aqa areqaloq di atsiq soqnej. ²⁰ Onaqa kaja taqato tamo nanği olo puluosib gileb. Anjam kalil laŋ anğro na minjrnaq queb qaji deqa ti kumbra kalil nanği uneb qaji deqa ti nanği tulaŋ areboleboleinjrnaqa Qotei aqa ñam soqtoqnsib giloqneb.

Nanği anğro aqa ñam Yesus waiyeb

²¹ Ariya Yesus a ƚambabosiq sonaqa bati 8 kereonaqa a muluŋ waiyeb. Osib aqa ñam Yesus waiyeb. Ñam di nami laŋ anğro na Maria gumaŋosaisonaq minjej qaji.

Simeon Ana wo nanġi atra talq di Yesus uneb

²² Juda nanġo dal anjam bei agiende. Uña anġrotimqa bati 40 koboamqa nanġi uña aqa jejamu yansetqab. Dal anjam di Moses a nami marej. Deqa Maria aqa jejamu yansetqa bati kereonaqa aqa gumbuluġ wo Jerusalem gilsibqa atra tal miligiq di Maria aqa jejamu yansetosib Yesus osib Tamo Koba aqa bañq di ateb. ²³ Agi Moses a nami Tamo Koba aqa dal anjam endegsi nengrenyej, “Anġro matu mel ħambabamqa niñgi Tamo Koba Qotei aqa bañq di atiy. Atibqa a Qotei aqa segi tamo sqas.” ²⁴ Nanġi aiyel Tamo Koba Qotei aqa dal anjam di dauryosib wagme bei osib Qotei atraiyeb. Agi dal anjam endegsi unu, “Binonġ aiyel kiyo qebari bunuġ aiyel kiyo osib Qotei atraiyiy.”

²⁵ Jerusalem dia tamo bei soqnej aqa ñam Simeon. Aqa kumbra tulaġ boledamu. A Qotei aqa sorgomq di gegerere soqnej. Mondor Bole na a singilatonaq soqnej. A endegsi are qaloqnej, “Bati brantimqa Qotei na Israel tamo unġgasari nanġo are boletetnrqas.” A degsi are qaloqnsiq deqa bati di brantqajqa tariñoqnsiq soqnej. ²⁶ Mondor Bole na nami Simeon minjej, “Ni mati moiqasai. Ni moiyoisaisoqnimqa Tamo Koba a na aqa Kristus qarinyim bamqa ni unsim moiqam.” ²⁷ Onaqa bati bei Qotei aqa Mondor na Simeon aqa are tigeltetonaqa atra tal miligiq gilej. Gilsiq di sonaqa Maria Josep wo nanġi dal anjam dauryosib nanġo anġro Yesus osib Qotei aqa bañq di atqa marsibqa atra tal miligiq gileb. ²⁸ Onaqa Simeon a Yesus unsiqa a osiq soqonyej. Soqonyosiqa Qotei aqa ñam soqtosiq endegsi pailyej,

²⁹ “O Tamo Koba, e ino wau tamo. Ino anjam ni nami e merbem qaji di ni uratosai. Deqa e lawo na moiqai.

³⁰ Ni na ino segi tamo unġgasari nanġi elenjam nanġi padalaib deqa ino Kristus qarinyem agi e unonum.

³¹ Tamo unġasari kalil naŋgo njamdamuq di ni kumbra di yqajja gam gereiyem.

³² Kristus aqa rian na sawa bei bei qaji naŋgi suwantnjroqnas.

Osim ino segi tamo unġasari Israel naŋgi dego suwantnjrimqa naŋgo ñam kobaqas.”

³³ Simeon a Yesus qa anjam degsi marnaqa Yesus aqa ai abu naŋgi qusib tulaŋ prugeb. ³⁴ Onaqa Simeon a naŋgi aiyel qa Qotei pailyosiq a Yesus aqa ai Maria minnej, “Ni que. Qotei na aŋgro endi giltej deqa Israel gargekoba naŋgi uloŋosib padalqab. Gargekoba dego olo tigelosib nambile bole oqab. Aŋgro endi a toqor bul soqnimqa gargekoba naŋgi na a jeutoqnaqab. ³⁵ Deqa gargekoba naŋgo areqalo uliejunu qaji di olo boleq dgas. Yimqa serie na ino are qametmo bul are jaqatiŋ oqnaqam.”

³⁶ Bati deqa Qotei aqa medabu o qaji uŋa bei soqnej aqa ñam Ana. A Fanuel aqa aŋgro. A Aser aqa moma. A tulaŋ qeliej. A nami tamo osiqa gumbuluŋ wo wausau 7 soqneb.

³⁷ Aqa gumbuluŋ moinaqa a segi qobul soqnej. Aqa wausau kalil 84. A qobul sosiqa a bati gaigai qolo ti qanam ti atra tal miligiq giloqnsiqa iŋgi ti ya ti uratoqnsiqa Qotei pailyoqnej. A atra tal uratoqnsiqa. ³⁸ Simeon a anjam marsiq koboonaqa Ana a bosiq a aŋgro kiñala di unsiqa Qotei aqa ñam soqtej. Osiqa Jerusalem tamo unġasari kalil Qotei na awainjroqna marsib tariŋoqneb qaji naŋgi Yesus qa sainjroqnej.

Maria Josep wo naŋgi olo Nasaret qureq gileb

³⁹ Maria Josep wo naŋgi Jerusalem dia Tamo Koba aqa dal anjam kalil dauryekritosib naŋgi olo puluosib Galili sawaq gilsib naŋgo segi qure utru Nasaret di soqneb.

⁴⁰ Di sosibqa naŋgo aŋgro kiñala Yesus a boleqnsiqa siŋgilaoqnsiq powo qelikoba oqnej. Qotei a Yesus qa are tulaŋ boleiyuqnej.

Yesus aqa wausau 12 kereonaqa a Jerusalem aiyej

⁴¹ Yesus aqa ai abu nanġi wausau gaigai Juda nango yori bati koba ñam Pasova di unqajqa maroqnsib Jerusalem aiyoqneb. ⁴² Deqa Yesus aqa wausau 12 kereonaqa a na aqa ai abu nanġi daurnjrsiqa yori bati di unqajqa koba na Jerusalem aiyej. ⁴³ Aisib yori bati di unsib koboonaqa tamo unġasari kalil nanġi puluosib nango segi segi qureq olo gileqnabqa anġro wala Yesus a segi Jerusalem di soqnej. Aqa ai abu nanġi deqa qaliesai. ⁴⁴ Nanġi are qaleb, “Yesus a tamo qudei nanġi daurnjrsiqa nami gilqo kiyo?” Degsib are qalsibqa qanam qujai nanġi walwelosib gileb. Gilsib gamq di Yesus unosai deqa nanġi na nango segi kadoi nanġi ti nango segi leñ nanġi ti Yesus qa nene nenemnjqroqneb. ⁴⁵ Onaqa ugeinjrnnaqa nanġi aiyej olo puluosib Jerusalem aisib dia Yesus qa ñamoqneb. ⁴⁶ Bati qalub nanġi Yesus qa ñamoqneb. Ñamosib gilsib atra tal miligiq di ñam atsib Yesus a di awesonaq uneb. A dal anjam qalie tamo nango ambleq di awesosiqa nango anjam quoqnsiqa anjam qudei nanġi nenemnjqroqnej. ⁴⁷ Aqa powo tulañ kobaquja deqa a dal anjam qalie tamo nanġi kamba anjam bole bole minjqreqnaqa tamo kalil aqa anjam di quoqneb qaji nanġi prugoqneb. ⁴⁸ Onaqa aqa ai abu nanġi a unsib prugugetosib aqa ai na minnej, “O ijo anġro, ni kiyaaq aqo ino abu wo kumbra deggonum? Ni que. Aqo aiyej are tulañ gulbeigwoqa ni qa ñamoqnam.” ⁴⁹ Onaqa Yesus na minjrej, “Ninġi kiyaaq e qa ñamoqnaq? E ijo Abu aqa talq endi sqai. Ninġi di qaliesai kiyo?” ⁵⁰ Onaqa aqa ai abu nanġi aqa anjam di qusib poinjrosai.

⁵¹ Onaqa Yesus a tigelosiqa aqa ai abu nanġi daurnjrsiqa Nasaret qureq gileb. Gilsib dia a nango aiyej anjam gegerere dauryoqnsiqa nango sorgomq di soqnej. Aqa kumbra kalil di aqa ai na unoqnsiqa tulañ areboleboleiyeqnaqa aqa areqaloq di atnaq soqnej. ⁵² Yesus a Nasaret

qureq di sosisqa a tamo kobaqujaoqnsiqa aqa powo dego qelikobaoqnej. Qotei a Yesus qa are boleiyoqnej. Tamo ungasari nanği dego Yesus qa are boleinjroqnej.

3

Jon yansnjro qaji a wadau sawaq di Qotei aqa anjam palontoqnej

¹⁻² Bunuqna Sekaraia aqa njiri Jon a wadau sawaq di sonaqa Qotei na aqa anjam minjnaq quej. Bati deqa Sisar Taiberius a wausau 15 Rom nanžo mandor koba soqnej. Pontius Pailat a Judia sawa nanžo gate soqnej. Herot a Galili sawa taqatoqnej. Herot aqa was Filip a Ituria sawa ti Trakonitis sawa ti taqatoqnej. Lisanias a Abilene sawa taqatoqnej. Anas Kaiafas wo nanği aiyel atra tamo gate soqneb. ³ Jon a sawa kalil Jordan ya qalaq di soqneb qaji deq giloqnsiqa Qotei aqa anjam palontoqnsiq tamo ungasari nanği endegsi minjroqnej, “Ningi are buliybqa e na ningi yansjgwai. Amqa Qotei a nunžo une kalil kobotetngwas.”

⁴ Jon a kumbra degyej deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo Aisaia nami nengrenyej qaji di aqa damu brantej. A Jon qa anjam endegsi nengrenyej, “Tamo bei a wadau sawaq di tigelosimqa a tulan lelenoqnsim tamo ungasari nanği endegsim minjroqnqas, ‘Tamo Koba a bqajqa gam gereiyeti. Gam tingiteti. ⁵ Botau kalil mororyiy. Mana kokba ti mana kiñilala ti kalil gingenjnrsib taqal atiy. Gam kanenjo kalil tingitiy. Gam niñaqejunub qaji kalil di dego gereiyiy. ⁶ Yimqa tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanği Qotei na padalo sawaq dena elejam unqab.’”

⁷ Tamo ungasari tulan gargekoba nanği Jon na yansjrqqa marsibqa aqa areq beq nabqa singila na endegsi minjroqnej, “Ningi kumbra uge yo qaji tamo. Ningi amal uge bul. Ningi yai na merngwoqa mondonj Qotei aqa minjin nunžoq aiyaim deqa ulaosib ijoq bonub? ⁸ Ningi

are bulyiy. Osib nungo kumbra uge kalil uratosib kumbra bole bole yoqniy. Yim e unsiy marqai, 'Bole, ningi are bulyonub.' Osiy ningi yansngwai. Ningi endegsib are qalaib, 'Abraham a gago moma utru unu deqa iga Qotei aqa namgalaq di tamo bole.' Ningi degsib are qalaib. Ningi quiy. Qotei na marimqa meniŋ kalil endi dego tamo bulyosib tigelosib Abraham aqa moma brantqab. ⁹ Qotei na tapor qalat ojsiqa nam qomqajqa utruq di atej unu. Deqa nam kalil gei bole atosaiqnuq qaji di Qotei na tapor dena qomelenosim namyuwoq di breinjras."

¹⁰ Jon a tamo ungasari nanŋi anjam degsi minjrnaqa nanŋi na kamba nenemyeb, "Ni anjam degsi mergonum deqa iga kumbra kiyeryqom?" ¹¹ Onaqa Jon na minjrej, "Ni gara aiyel soqnimqa bei osim tamo gara saiqoji di ye. Ni inŋi uyo soqnimqa qudei osim tamo inŋi saiqoji di anaiye." ¹² Onaqa takis o qaji tamo qudei nanŋi Jon na yansnrqa marsibqa aqa areq bosib nenemyeb, "O Qalie Tamo, ni mare. Iga takis o qaji tamo. Deqa iga kumbra kiyeryqom?" ¹³ Onaqa Jon na minjrej, "Nunŋo gate kokba nanŋi takis silali gembub ningi oqajqa merngonub kere dego oqniy. Silali bei laŋa goge ataib." ¹⁴ Onaqa qaja tamo qudei nanŋi Jon aqa areq gilsib nenemyeb, "Ni mare. Iga kumbra kiyeryqom?" Onaqa Jon na minjrej, "Ninŋi tamo nanŋi ugeugeinjraib. Osib nanŋo silali bajinoqnaib. Ninŋi tamo qudei gisaŋ na nanŋo jejamuq di une qametnjraib. Ninŋi endegsib are qaloqniy, 'Gago awai iga eqnum di iga qa kere.'"

¹⁵ Bati di tamo ungasari nanŋi Kristus bqajqa tariŋo-qnsib soqneb. Deqa nanŋi Jon aqa anjam quoqnsib are qaloqneb, "Jon a Kristus kiyo?" ¹⁶ Onaqa Jon a nanŋo areqalo di qalieosiqa minjrej, "Tamo Koba a bunuqna ijo qoreq na bqas. A tamo siŋgila koba. Ijo siŋgila aqa siŋgila ti keresai. Deqa e a kanŋalyqajqa e tamo bolesai. E ya na

laŋa yansŋgeqnum. Ariya Tamo Koba a bosimqa Mondor Bole aqa siŋgila na ti ŋamyuwo na ti niŋgi yansŋgwas. ¹⁷ A bem sum ŋoqoryosim damu eleŋosim aqa talq di atqas. Osim a bem sum aqa suwi breinjrim ŋamyuwo gaigai yuejunu qaji dia yuekritqab.”

¹⁸ Jon na tamo uŋgasari naŋgo are qametnjrqa osiq deqa anjam gargekoba naŋgi minjroqnej. A Qotei aqa anjam bole naŋgi minjroqnej.

Herot na Jon ojsiqa tonto talq di waiyej

¹⁹ Bati bei Jon na mandor Herot aqa une qa ŋiriŋtej. Aqa une agi a na aqa segi was aqa ŋauŋ Herodias yayiosiq ej. Une deqa ti kumbra uge uge kalil Herot a yoqnej qaji deqa ti Jon na ŋiriŋtej. ²⁰ Deqa Herot a olo kumbra uge bei dego yej. Aqa kumbra uge bei agiende. A Jon ojsiqa tonto talq di waiyej.

²¹ Ariya tamo uŋgasari kalil naŋgi yanso eqnabqa Yesus a dego yanso ej. Yanso osiqa bati deqa a tarosiq laŋ goge koqyosiq Qotei pailyeqnaqa laŋ waqej. ²² Laŋ waqonaqa Mondor Bole a binonj bulosiq aisiqa Yesus aqa jejamuq di awoej. Awoonaqa laŋ goge na Qotei aqa anjam bei endegsi brantej, “Ni ijo segi aŋgro qujai. E ni tulaŋ qalaqalaimeqnum. E ni qa tulaŋ areboleboleibeqnu.”

Yesus aqa moma naŋgo ñam kalil

²³ Yesus aqa wausau 30 kereonaqa aqa wau utru atej. Naŋgi Yesus qa endegsib maroqneb, “A Josep aqa ŋiri.” Yesus aqa moma naŋgo ñam kalil agi marqai. Josep a Heli aqa ŋiri. ²⁴ Heli a Matat aqa ŋiri. Matat a Livai aqa ŋiri. Livai a Melki aqa ŋiri. Melki a Janai aqa ŋiri. Janai a Josep aqa ŋiri. ²⁵ Josep a Matatias aqa ŋiri. Matatias a Amos aqa ŋiri. Amos a Nahum aqa ŋiri. Nahum a Esli aqa ŋiri. Esli a Nagai aqa ŋiri. ²⁶ Nagai a Mat aqa ŋiri. Mat a Matatias aqa ŋiri. Matatias a Semen aqa ŋiri. Semen a Josek aqa ŋiri.

Josek a Joda aqa njiri. ²⁷ Joda a Joanan aqa njiri. Joanan a Resa aqa njiri. Resa a Serubabel aqa njiri. Serubabel a Sealtiel aqa njiri. Sealtiel a Neri aqa njiri. ²⁸ Neri a Melki aqa njiri. Melki a Adi aqa njiri. Adi a Kosam aqa njiri. Kosam a Elmadam aqa njiri. Elmadam a Er aqa njiri. ²⁹ Er a Josua aqa njiri. Josua a Elieser aqa njiri. Elieser a Jorim aqa njiri. Jorim a Matat aqa njiri. Matat a Livai aqa njiri. ³⁰ Livai a Simeon aqa njiri. Simeon a Juda aqa njiri. Juda a Josep aqa njiri. Josep a Jonam aqa njiri. Jonam a Eliakim aqa njiri. ³¹ Eliakim a Melea aqa njiri. Melea a Mena aqa njiri. Mena a Matata aqa njiri. Matata a Natan aqa njiri. Natan a Devit aqa njiri. ³² Devit a Jesi aqa njiri. Jesi a Obet aqa njiri. Obet a Boas aqa njiri. Boas a Salmon aqa njiri. Salmon a Nason aqa njiri. ³³ Nason a Aminadap aqa njiri. Aminadap a Atmin aqa njiri. Atmin a Arni aqa njiri. Arni a Hesron aqa njiri. Hesron a Peres aqa njiri. Peres a Juda aqa njiri. ³⁴ Juda a Jekop aqa njiri. Jekop a Aisak aqa njiri. Aisak a Abraham aqa njiri. Abraham a Tera aqa njiri. Tera a Nahor aqa njiri. ³⁵ Nahor a Seruk aqa njiri. Seruk a Reu aqa njiri. Reu a Pelek aqa njiri. Pelek a Eber aqa njiri. Eber a Sela aqa njiri. ³⁶ Sela a Kainan aqa njiri. Kainan a Arpaksat aqa njiri. Arpaksat a Siem aqa njiri. Siem a Noa aqa njiri. Noa a Lamek aqa njiri. ³⁷ Lamek a Metusela aqa njiri. Metusela a Enok aqa njiri. Enok a Jaret aqa njiri. Jaret a Mahalalel aqa njiri. Mahalalel a Kenan aqa njiri. ³⁸ Kenan a Enos aqa njiri. Enos a Set aqa njiri. Set a Adam aqa njiri. Adam a Qotei aqa njiri.

4

Satan a bosiq Yesus walawalaiyoqnej

¹⁻² Mondor Bole a Yesus aqa jejamuq di awoonaqa a Jordan yaq dena olo pulueqnaqa Mondor na a wadau sawaq osi gilej. Osi gilsiq uratonaqa bati 40 a di laqnej.

Di laqnaqa Satan bosiqá Yesus a une bei atqa marsiqa walawalaiyoqnej.

Bati deqa Yesus a ingi uratoqnsiqa qurienj ti soqnej. Bati 40 koboonaqa a mamyej. ³ Onaqa Satan na minjej, “Ni Qotei aqa Ñiriamqa meniñ kalil endi minjrim bem bulyibqa ni uye.” ⁴ Degsi minjnaqa Yesus na kamba minjej, “Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, ‘Tamo nanñi ingi uyo na segi ñambile sqasai.’”

⁵ Onaqa Satan a Yesus olo osiqa mana goge kobaq oqsíq dia Yesus tigeltosiqa sawa sawa kalil mandor kokba nanñi na taqatejunub qaji di Yesus osoryej. ⁶ Osoryosiqa minjej, “Sawa sawa kalil di nanño singila ti ñoro ti ni emqai. Sawa sawa kalil di ijo. Qotei na nami ebej. Deqa e na tamo bei yqa are soqnim yqai. ⁷ Deqa ni ijo ulatamuq endi singa pulutosim e qa louimqa sawa sawa kalil di ni emqai.” ⁸ Onaqa Yesus na minjej, “Nami Qotei aqa anjam bei endegsib nenngrenyeb unu, ‘Ino Tamo Koba Qotei a segi qa louoqnsimqa aqa sorgomq di soqne.’”

⁹ Onaqa Satan na Yesus olo osiqa Jerusalem gilsiq atra tal quraq oqsíq goge dia Yesus atsiqa minjej, “Ni Qotei aqa Ñiriamqa endena prugosim mandamq aiye. ¹⁰ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, ‘Qotei na aqa lañ anñro nanñi minjrimqa bosib ni taqatmqab.’ ¹¹ Anjam bei dego nenngrenq di unu. Anjam agiende, ‘Lañ anñro nanñi bosib bañ na ni soqtmibqa ino singa meniñ na qalqasai.’”

¹² Onaqa Yesus na kamba Satan minjej, “Qotei aqa anjam bei dego nenngrenq di unu. Anjam agiende, ‘Ni ino Tamo Koba Qotei aqa singila laña tenemtqa osim a gisañyaim.’”

¹³ Satan a kumbra kalil dena Yesus uneq waiyqa yonaq ugeiyonaqa a uratosiq ulañej. Bunuqna a na olo Yesus walawalaiyqa marsiqa tariñosiq soqnej.

Yesus a Galili sawaq di aqa wau utru atej

¹⁴ Qotei aqa Mondor aqa singila Yesus aqaq di soqnej deqa a olo puluosiq Galili sawaq aiyej. Aisiq di sonaqa qure kalilq di tamo ungasari nanqi a qa saqnsib laqneb.

¹⁵ A bati gaigai Juda nanjo Qotei tal miligiq giloqnsiq tamo ungasari nanqi Qotei aqa anjam minjreqlaqa nanqi quoqnsib aqa ñam soqtoqneb.

Nasaret qureq di nanqi Yesus qa minjinj oqetnjrej

¹⁶ Onaqa Yesus a dena walweloq Nasaret qureq aiyej. Di aqa qure utru. A dia boleej. Aisiq di sosiqa yori bationaqa aqa kumbra gaigai yoqnej qaji di dauryosiq Juda nanjo Qotei tal miligiq gilsiq Qotei aqa anjam sisiyqa osiq tigelej. ¹⁷ Onaqa buk Baibel yonabqa a na waqtosiq Qotei aqa medabu o tamo Aisaia aqa anjam nami nengrenyej qaji mutu bei itosiq endegsi sisiyej, ¹⁸ “Tamo Koba aqa Mondor ijoq di unu deqa a na e giltbosiq merbej, ‘Ni na tamo ungasari sougetejunub qaji nanqi ijo anjam bole minjroqne.’ Osiqa a na e qarinqbosiq merbej, ‘Ni na tamo ungasari ñam qandimo unub qaji nanqi boletnjroqne. Osim tamo ungasari nanjo segi une na ojejunu qaji nanqi gereinjroqne. Osim tamo ungasari jeu tamo nanqi na ugeugeinjreqlub qaji nanqi aqaryainjroqne. ¹⁹ Osim anjam endegsi palontoqne, “Tamo Koba a na tamo ungasari nanqi boletnjrqajqa bati brantqo.” ’ ”

²⁰ Yesus a anjam degsi sisiyosiq koboonaqa buk Baibel kabutosiq Qotei tal taqato tamo yosiq a olo awoej. Onaqa tamo ungasari kalil Qotei tal miligiq di soqneb qaji nanqi Yesus koqyesoqneb.

²¹ Onaqa Yesus na nanqi minjrej, “Qotei aqa anjam e endego sisiyonum ninqi quonub qaji di aqa damu agi bini brantqo.” ²² Degsi minjrnaqa nanqi kalil aqa anjam di qusib mareb, “Yesus aqa anjam di bolequja.” Osib olo areqalo kobaiyoqnsib maroqneb, “Yesus a Josep aqa ñiri.

Deqa a powo qabe na osiqa anjam bole endeqaji palontosiq mergeqnu?”

²³ Onaqa Yesus na minjrej, “Ninigi yawo anjam endegsib merbqab kiyo, ‘O yu qangra tamo, ni ino segi jejamu gereiye.’ Osib ninigi endegsib merbqab, ‘Kaperneam qureq di ni manjwa babteqnam iga deqa queqnum. Manjwa kere dego ni ino segi qure utruq endi babtım iga unqom.’”

²⁴ Osiqa Yesus a olo endegsi minjrej, “E bole merngwai. Qotei aqa medabu o tamo bei aqa segi qure utruq gilsim anjam minjroqnaqas di nanği aqa anjam quietqa asginjrqaqas. Deqa a ñam saiqoji sqas. ²⁵ E bole merngwai. Elaija aqa bati qa lañ geteñesonaqa wausau qalub bai 6 gilsiq awa bosaiqneñ. Deqa sawa sawa kalilq di nanği mam koba eb. Bati deqa Israel sawaq di uña qobul gargekoba soqneb. ²⁶ Sonabqa Qotei na Elaija nanngoq qarinyosai. A na Elaija qarinyonaqa Saidon sawaq gilsiq Sarefat qureq di uña qobul bei aqaq di segi brantosiqa aqaryaiyej. ²⁷ Qotei aqa medabu o tamo Elisa dego aqa bati qa tamo gargekoba nanngo jejamu yu na ugeeleñej qaji nanği Israel sawaq di soqneb. Ariya Elisa a nanği boletnjrosai. A Siria sawaq gilsiq dia tamo bei yu na aqa jejamu ugeeleñej qaji aqa ñam Naman a segi boletej.”

²⁸⁻²⁹ Yesus na tamo unğasari Qotei tal miligiq di soqneb qaji nanği anjam degsi minjrnaqa nanği kalil qusibqa minjiñ ani oqetnjrnaqa tigelosib Yesus ojsib tututosib qure qalaq osi gileb. Nanngo qure mana goge di soqnej deqa nanği Yesus mana goge dena waiyqa mareb. ³⁰ Onaqa a nanngo ambleq na loumosiq ulañej.

Yesus a tamo bei aqaq dena mondor uge wiyetej

³¹ Onaqa Yesus a Kaperneam qureq gilej. Qure di Galili sawaq di unu. Gilsiq di sosisqa yori batieqnaqa tamo unğasari nanği Qotei aqa anjam plaltoqnsiq minjroqnej.

³² Yesus aqa anjam maroqnej di singila ti. A segi anjam di aqa Abu. Deqa tamo ungasari kalil nanği aqa anjam di quoqnsib tulaņ prugugetoqneb.

³³ Yori bati bei tamo mondor uge na ojej qaji a Qotei tal miligiq di soqnej. Deqa a tulaņ leleņosiqa Yesus minjej, ³⁴ “O Yesus Nasaret qaji tamo, ni iga kiyergwajqa bonum? Ni iga padaltgwa bonum e? E ni qalie. Ni Qotei aqa segi ņiri bolequja. Ino jejamuq di une bei saiqoji.”

³⁵ Mondor uge dena Yesus degsi minjnaqa a singila na ņirintosiq minjej, “Ni medabu getentosim tamo di uratosim ulaņ.” Onaqa mondor uge dena tamo di uratqa osiqa tamo ungasari nanġo ambleq di a waiyonaq mandamq di ņeiesonaqa uratosiq ulaņej. Tamo di aqa jejamu yala ugetosai. A bole soqnej. ³⁶ Onaqa tamo ungasari kalil nanği Yesus aqa maņwa di unsibqa nanği tulaņ prugugetosib segi segi maroqneb, “Yesus a anjam bunuj mareqnu. Aqa anjam bunuj di singila ti mareqnu. Agi a na mondor uge nanği anjam minjreqnaqa nanği aqa anjam dauryoqnsib jaraiyeqnu.” ³⁷ Tamo ungasari nanği degsib maroqnsib olo walwelosib sawa sawa kalilq di Yesus aqa maņwa deqa saoqnsib laqneb.

Yesus na Pita aqa mimibe boletej

³⁸ Onaqa Yesus a tigelosiqa Qotei tal uratosiq Saimon aqa ņiam bei Pita aqa tal gogetej. Tal gogetosiqa Saimon aqa mimibe makobaiyonaqa jejamu kaņkaņyonaq unej. Deqa Yesus aqa anġro nanği na minjeb, “Ni a boletime.” ³⁹ Onaqa Yesus a gilsiq uņa maiyej qaji aqa areq di tigelosiqa anjam segi minjnaqa aqa jejamu kaņkaņ di koboej. Onaqa uņa a tigelosiqa nanği inġi goiyetņrej.

Yesus a tamo ungasari gargekoba nanği boletņroqnej

⁴⁰ Serj aiqa laqnaqa tamo ungasari ma utru segi segi so qaji nanġo was nanği na joqoqnsib Yesus aqa areq boqneb.

Beq nabqa Yesus na aqa barı nanıo gateq di ateqnaqa nanıo ma koboeqnaqa nanıo jaraiyoqneb. ⁴¹ Mondor uge gargekoba dego Yesus na winjreqnaqa nanıo olo tamo unıasari nanıo uratnjroqnsib jaraiyoqneb. Jaraiyoqnsib tulanı lelenjoqnsib Yesus minjoqneb, “Ni Qotei aqa ıjiri.” Ye q nabqa Yesus a sıngıla na saidnjroqnej, “Nıngi ijo ınam ubtosib maraib.” Degsi saidnjroqnej. Di kiyaaqa? Nanıo qalie, Yesus a Kristus.

Yesus a qure qureq giloqnsıqa Qotei aqa anjam plaltosıq minjroqnej

⁴² Onaqa nobqolo amburu Yesus na tamo unıasari nanıo alelnırsıqa qure di uratosıq wadau sawaq gilej. Gılsıq di sonaqa nanıo a qa ıamosib gılsib itosib minjeb, “Ni ıga uratgaim.” ⁴³ Onaqa Yesus na minjrej, “E qure bei beıq dego giloqnsıyqa Qotei aqa anjam bole endegsi minjroqnaı, ‘Nıngi are bulıyıbqa Qotei a nanıo Mandor Koba sosim nıngi taqatıngwas.’ Degsi minjroqnaı. Qotei a deqa e qarınbonaq mandamq aiyem.” ⁴⁴ Yesus na tamo unıasari nanıo degsi minırsıqa nanıo uratnjrsıq gılsıq Judia sawaq di walweloqnsıqa Juda nanıo Qotei tal mılgıq giloqnsıqa Qotei aqa anjam palontoqnej.

5

Yesus na Pita minjnaqa a kakanı waiyosıq qe anı ej

¹ Bati bei Yesus a Genesaret ya agu kobaqıjq gılsıqa alile dia tıgelesonaqa tamo unıasari tulanı gargekoba nanıo Qotei aqa anjam quqwajqa are qalsıbqa Yesus aqa areq bosıb koroeb. ² Koroesonabqa Yesus a ınam atsqı qobunı ayel alile di tıryosıb sonab unjrej. Qe o qajı tamo nanıo qobunı dena mandamq aısıb nanıo kakanı yansoqneb. ³ Qobunı bei Saimon aqa qobunı. Yesus a Saimon aqa qobunı gogetosıq di awoosıqa Saimon minjrej,

“Qobuŋ tututim kiñala sasalem.” Onaqa Saimon na qobuŋ tututonaq sasalonaqa Yesus a qobuŋ miligiq di awoosiqa tamo ungasari kalil nanŋi alile di sonabqa Qotei aqa anjam plaltosiq minjroqnej.

⁴ Anjam minjrnsiq koboonaqa a na Saimon minnej, “Ninŋi qobuŋ oyoosib ya robuq oqsib nuŋgo kakaŋ waiyqab qe oqab.” ⁵ Onaqa Saimon na kamba minnej, “O Tamo Koba, iga qolo waukobaonum gilsiq nebeqo. Iga qe bei yala osai. Di unŋum. Ni maronum deqa e kakaŋ olo waiyqai.” ⁶⁻⁷ Onaqa qe o qaji tamo nanŋi ya robuq oqsib kakaŋ olo waiyosib qe tulaŋ ani eb. Qe ani onabqa nanŋo kakaŋ qe na maqej deqa branqa laqnaqa titqa keresaiinjrej. Deqa nanŋi na nanŋo was qudei qobuŋ beiq di soqneb qaji nanŋi metnjrnab bosib koba na kakaŋ titosib qe osib qobuŋ aiyel miligiq di jugonab maqosib tugwa laqneb. ⁸ Onaqa Saimon aqa ñam bei Pita a Yesus aqa maŋwa di unsiqa aqa singaq di singa pulutosiq minnej, “O Tamo Koba, e une tamo. Deqa ni e uratbosim gile.” ⁹ Saimon na Yesus degsi minnej. Di kiyaaq? Aqa was nanŋi ti qe tulaŋ koba elenjosib prugugeteb deqa. ¹⁰ Sebedi aqa ŋiri aiyel Jems Jon wo nanŋi Saimon ombla wau qujai. Nanŋi dego Yesus aqa maŋwa di unsibqa tulaŋ prugeb. Onaqa Yesus na Saimon minnej, “Ni ulaaim. Ni qe o tamo unum deqa ni qe eqnum. Bunuqna ni degsim olo tamo oqnqam.” ¹¹ Onaqa nanŋi nanŋo qobuŋ alile dia atsib nanŋo ai abu nanŋi uratnjrsib nanŋo ñoro ti inŋi inŋi kalil ti uratosib Yesus dauryeb.

Yesus a tamo yu na aqa jejamu ugeelenej qaji di boletej

¹² Nanŋi Yesus dauryosib bati bei nanŋi koba na qure beiq gileb. Dia tamo bei yu na aqa jejamu ugeelenej qaji a Yesus unsiqa aqa areq bosiq singa pulutosiq mandamq di ŋam quosiqa Yesus pailyosiq minnej, “O Tamo Koba, ni e boletbqa are soqnim e boletbe. E qalie, ni e boletbqa

kere.” ¹³ Degsi minjnaqa Yesus a baŋ waiyosiq tamo di aqa jejamu ojej. Ojsiqa minnej, “E ni boletmqa are unu. Deqa ino jejamu olo boleeme.” Onaqa bati qujai deqa aqa yu uge kalil mosoosiq aqa jejamu boleej. ¹⁴ Onaqa Yesus na minnej, “Ino jejamu boleqo deqa ni tigelosim gile. Ni tamo qudei naŋgi ijo ñam ubtosim minjraim. Ni gilsim ino jejamu atra tamo osoryosim atraiyqajqa inŋi inŋi Moses a nami marej qaji di osim Qotei atraiyime. Yimqa tamo uŋgasari naŋgi ni numsiq marqab, ‘Bole, ino jejamu boleqo.’” ¹⁵ Onaqa a gilsiq ariya a Yesus aqa anjam di dauryosai. Yesus na a boletej deqa mare mare laqnaqa aqa anjam tulaŋ kobaosiq sawa sawa kalil keretej. Deqa tamo uŋgasari tulaŋ gargekoba naŋgi Yesus aqa anjam quqwajqa ti a na naŋgo ma boletetnrqajqa ti are qalsibqa boqnsib aqa areq di korooqneb. ¹⁶ Ariya bati gargekoba Yesus a tamo uŋgasari naŋgi alelnjroqnsiq wadau sawaq giloqnsiq dia a segi sosiq Qotei pailyoqnej.

Yesus a tamo bei jejamu laiyej qaji di boletej

¹⁷⁻¹⁸ Bati bei tamo uŋgasari naŋgi olo koroesonabqa Yesus a Qotei aqa anjam palontoqnsiq minjroqnej. Minjreqlaqa bati di Farisi naŋgi ti dal anjam qalie tamo naŋgi ti bosib Yesus aqa areq di awesoqneb. Naŋgi Galili sawa ti Judia sawa ti naŋgo qure qureq dena beleŋeb. Naŋgi Jerusalem dena dego beleŋeb. Tamo Koba Qotei aqa siŋgila Yesus aqaq di soqnej deqa a na tamo uŋgasari naŋgo ma boletetnrqajqa wauoqnej. Onaqa tamo qudei naŋgi tamo bei jejamu laiyej qaji a saperaq di ŋeiotosib Yesus aqa areq di atqa marsibqa qoboiyosib beb. ¹⁹ Bosib ŋam ateb di tamo tulaŋ gargekoba siranmeq di jujuneb. Deqa naŋgi Yesus aqa areq gilqa keresaijnnaqa tal quraq oqsib goge na waqtosibqa tamo sapera qoji gulaintosib ura uratonab Yesus aqa areq aiyej. ²⁰ Onaqa Yesus a

nanngo areqalo unej di nanngo areqalo qujai Yesus na tamo jejamu laiyej qaji di boletqa kere. Deqa a na tamo di minjej, “O ijo was, ino une kalil e na kobotetmonum.”²¹ Onaqa dal anjam qalie tamo nanngi ti Farisi nanngi ti tal dia awesoqneb qaji nanngi Yesus aqa anjam di qusibqa nanngo areqalo na mareb, “Yesus a Qotei misilinyqo. Yai na tamo nanngo une kobotqa kere? Qotei a segi qujai.”²² Nanngi degsib are qaleq nabqa Yesus a nanngo areqalo di qalieosiqa minjrej, “Ninngi kiyaa degsib are qaleq nub?”²³ Anjam kiye e na tamo jejamu laiyo qaji di minjit ninngi qusib e qa poingwas? ‘Ino une kalil e na kobotetmonum,’ anjam de kiyo, ‘Ni tigelosim walwel,’ anjam de kiyo?²⁴ E segi Tamo Angro. E mandamq endi singila ti unum deqa e na tamo nanngo une kobotetnrqa kere. Ninngi degsi poingwajqa deqa e na tamo di boletqai.” Yesus a nanngi degsi minjrsiqa tamo jejamu laiyej qaji di koqyosiqa minjej, “E ni mermqai. Ni tigelosim ino sapera osim ino talq gile.”²⁵ Degsi minjnaqa a tamo ungasari kalil nanngo namdamuq di tigelosiq aqa sapera neiesoqnej qaji di qoboyosiqa Qotei aqa nam soqtosiqa walwelosiq aqa talq gilej.²⁶ Onaqa tamo ungasari kalil nanngi Qotei aqa manwa di unsibqa nanngi tulan prugugetosib Qotei aqa nam soqtosib a binjyeb. Osib nanngi ulaosib mareb, “Manwa iga endego unonum di kumbra bei. Tamo qudei na manwa deqaji yeqnab iga nami unosaioqnem.”

Yesus na Livai minjej, “Ni e daurbe”

²⁷ Yesus a dena walwelosiq takis o qaji tamo bei aqa nam Livai a takis o talq di awesonaq gilsiq itej. Itosiqa minjej, “Ni e daurbe.”²⁸ Onaqa a na aqa inngi inngi kalil uratosiq tigelosiq Yesus dauryej.²⁹ Osiqa bati bei Livai a maruro atsiqa takis o qaji tamo tulan gargekoba nanngi ti Yesus aqa segi angro nanngi ti tamo laja lajaj nanngi ti

metnjrnaq bosib koba na awoosib ingi uyoqneb. ³⁰ Onaqa Farisi nanngi ti dal anjam qalie tamo nanngi ti bosib kumbra di unsibqa Yesus aqa angro nanngi njirintjrsib minjreb, “Ninggi kiyaaq takis o qaji tamo ti une tamo ti nanngi koba na awoosib ingi ti ya ti uyeqnu?” ³¹ Onaqa Yesus a nanngo anjam di qusiqa minjrej, “Tamo ma saiqoji nanngi yu qangra tamo aqaq gilosaieqnu. Tamo ma ti nanngi segi yu qangra tamo aqaq gileqnu. ³² Tamo bei a marqas, ‘E tamo bole. E une saiqoji.’ E tamo deqaji nanngi metnjrit ijoq bqajqa deqa mandamq aiyosai. Tamo a marqas, ‘E une ti.’ E tamo deqaji nanngi metnjrit ijoq bqajqa deqa mandamq aiyem.”

Yesus a quriej qa anjam marej

³³ Onaqa Farisi nanngi na olo Yesus minjeb, “Jon aqa angro nanngi bati gaigai ingi uratoqnsib qurienoqnsib Qotei pailyoqnsib unub. Farisi nanngo angro nanngi dego kumbra degyeqnu. Ariya ino angro nanngi kiyaaq qurienosaieqnu? Agi nanngi bati gaigai ingi ti ya ti uyoqnsib unub.” ³⁴ Onaqa Yesus a nanngo anjam di qusiqa a kamba yawo anjam bei endegsi minjrej, “Tamo bei a uja banj ojqa bati qa aqa was nanngi ti soqnibqa nanngi qurienqab e? Sai. ³⁵ Bunuqna nanngo was a nanngi uratnjrimqa bati deqa nanngi qurienoqnsib sqab.”

³⁶ Osiqa Yesus a olo yawo anjam bei endegsi minjrej, “Tamo bei a gara jugo bunuj osim dena mutu gentosim gara jugo sari branjoq di qandimqa keresai. Degsi qandimqas di a na gara jugo bunuj di ugeugeiyqas. Amqa gara sari aqa uno bolesaiqas. Di kiyaaq? Gara sari ti gara bunuj ti kerekereqasai. ³⁷ Tamo bei a wain bunuj osim ya nobu sariq di qamqa keresai. Ya nobu sari di nami kangranjosiq singilaej. Deqa a wain bunuj qamimqa wain a didiqosim ya nobu sari paratosimqa wain bilerjosim mandamq aiqas. Ya nobu a dego ugeqas. ³⁸ A ya nobu

bunujq di wain bunuj qamimqa ombla bole sqab. ³⁹ Tamo bei a wain namij uysimqa a olo wain bunuj uyqasai. Di kiyaaqa? A marqas, ‘Namij di bole.’ ”

6

Yesus a segi yori bati aqa Tamo Koba

¹ Yori bati bei Yesus aqa angro nanngi ti wau ambleq na giloqnsibqa aqa angro nanngi bem sum gei elejoqnsib ban na ñoqoryoqnsib uye uye giloqneb. ² Nanngi degsib gileqnabqa Farisi qudei nanngi bosib nanngi unjrsib minjreb, “Ninggi kiyaaqa kumbra degyeqnub? Yori bati qa kumbra degyo di getento koba.” ³ Onaqa Yesus na kamba Farisi nanngi minjrej, “Nami Devit aqa wau tamo nanngi ti mam-njrnaqa kumbra yeb qaji di ningi buk miligiq di sisiyosai kiyo? ⁴ Devit a atra tal miligiq gilsiq Qotei atraiyqajqa bem uysiq aqa wau tamo nanngi dego anainjrnaq uye. Bem di getento. Di atra tamo nanngo segi uyqajqa bem. Devit a degyej di a dal anjam grotej. Ariya a Qotei aqa ñamgalaq di une saiqoji. Ninggi anjam di sisiyosai kiyo?” ⁵ Osiqa minjrej, “E Tamo Angro. Deqa e segi na yori bati taqatejunum. E segi yori bati aqa Tamo Koba.”

Yori bati qa Yesus a tamo ban qandamyey qaji di boletej

⁶ Olo yori bati bei Yesus a Juda nanngo Qotei tal miligiq gilsiq Qotei aqa anjam plaltosiq minjroqnej. Qotei tal miligiq di tamo bei ban wo qandamyey qaji a soqnej. ⁷ Onaqa dal anjam qalie tamo nanngi ti Farisi nanngi ti Yesus koqyoqneb. Nanngi are qaleb, “Yesus a yori bati qa tamo di boletqas kiyo? Yimqa minjqom, ‘Ni na yori bati grotonum.’ ” Deqa nanngi Yesus koqyoqneb. ⁸⁻⁹ Onaqa Yesus a nanngo areqalo di qalieosiq tamo ban qandamyey qaji di minjej, “Ni tigelosim gago ambleq au.” Degsi minjnaqa a tigelosiq nanngo ambleq bonaqa Yesus na Farisi

nanġi minjrej, “E ningi anjam bei nenemngwai. Iga yori bati qa kumbra bole yqom kiyo kumbra uge yqom kiyo? Tamo bei a padalqa laqnimqa iga na aqaryaiyonam bole sqas di kere kiyo iga a uratonam padalqas di kere kiyo? Dal anjam a kiyersi marqo?” ¹⁰ Yesus na nanġi kalil degsi minjrseq koqnjrseq tamo baŋ qandamyej qaji di minjej, “Ni ino baŋ waij.” Degsi minjnaqa aqa baŋ waiyonaq boleej. ¹¹ Onaqa Farisi nanġi Yesus aqa kumbra di unsibqa minjij oqetnjrnaqa nanġi Yesus kiyeryqajqa deqa qairoqneb.

Yesus na aqa anġro 12 nanġi giltnjrej

¹² Bati deqa Yesus a segi Qotei pailyqa marsiq manaq oqej. Manaq oqsq dia Qotei pailyeqnaqa nebeej. ¹³ Nebeonaqa Yesus na tamo kalil a dauryosib laqneb qaji nanġi metnjrnaqa aqa areq bonabqa nanġo ambleq dena anġro 12 giltnjrej. Nanġi a ombla sosib aqa anjam mare mare laqajqa deqa giltnjrej. ¹⁴ Nanġo ñam agiende. Bei Saimon. Yesus na aqa ñam bei Pita waiyej. Nanġi aqa was Andru wo. Bei Jems. Nanġi aqa was Jon wo. Bei Filip. Bei Bartolomyu. ¹⁵ Ariya Matyu Tomas wo. Bei Alfias aqa ħiri Jems. Bei Saimon aġi Rom nanġi winjrqaqqa maroqnej qaji. ¹⁶ Ariya bei Jems aqa ħiri Judas. Bei Judas Iskariot aġi bunuqna Yesus osiqa jeu tamo nanġo baŋq di atej qaji.

Yesus na tamo unġasari gargekoba nanġi boletnjroqnej

¹⁷⁻¹⁸ Onaqa Yesus na aqa anġro nanġi di joqsqa koba na manaq dena olo aiyeb. Aisib sawa guj dia sonabqa tamo unġasari gargekoba a dauryosib laqneb qaji nanġi bosib aqa anjam quqwajqa ti a nanġo ma boletetnjrqajqa ti koroeb. Tamo unġasari laŋa laŋaj gargekoba dego Judia sawa nanġo qure qureq dena ti Jerusalem dena ti Tair qure wo Saidon qure wo nanġo sawa alile jojom dena ti belejeb. Bonabqa Yesus a tamo kalil mondor uge uge na

ojeleŋo qaji nanŋi boletnjroqnej. ¹⁹ Aqa jejamuq na siŋgila gileqnaqa tamo ma ti kalil nanŋo ma kobooqnej. Deqa nanŋi kalil aqa jejamuq di nanŋo baŋ atqa maroqnsib baŋ waiyoqnsib ojoqneb.

Tamo yai nanŋi tulaŋ areboleboleinjraqas?

²⁰ Onaqa Yesus a bulosiqa aqa aŋgro nanŋi koqnjrsiqa endegsi minjrej,

“Ninŋi bini sougetejunub qaji bunuqna Qotei a nuŋgo Mandor Koba sosim ninŋi taqatŋgwas. Deqa ninŋi tulaŋ areboleboleiŋgwas.

²¹ “Ninŋi bini mam unub qaji bunuqna kere na sqab. Deqa ninŋi tulaŋ areboleboleiŋgwas.

“Ninŋi bini akam ti unub qaji bunuqna akam uratosib olo kikiqab. Deqa ninŋi tulaŋ areboleboleiŋgwas.

²²⁻²³ “Ninŋi e Tamo Aŋgro daurbeqnub deqa bunuqna tamo qudei na ninŋi jeutŋgoqnsib misiliŋgoqnsib nuŋgo ñam ugeugeiyoqnqab. Nami nanŋo moma nanŋi na Qotei aqa medabu o qaji tamo nanŋi degsib ugeugeinjroqneb. Nanŋi ninŋi ugeugeiŋgibqa, di uŋgum, ninŋi tulaŋ areboleboleiŋgem. Ninŋi quiy. Nuŋgo awai bole agi laŋ goge di unu. Bunuqna ninŋi oqsib awai di itqab.

²⁴ “Ariya ninŋi bini ñoro koba ti unub qaji ninŋi ŋam atoqniy. Nuŋgo are boletetŋgwajqa iŋgi iŋgi agi ninŋi mandamq endi ekritonub deqa bunuqna ninŋi gulbe koba oqab.

²⁵ “Ninŋi bini iŋgi qa kere na unub qaji ninŋi dego ŋam atoqniy. Bunuqna ninŋi mam oqab.

“Ninŋi bini kiekeqnub qaji ninŋi dego ŋam atoqniy. Bunuqna ninŋi are ugeiŋgim akam ti sqab.

²⁶ “Tamo kalil nanŋi na nuŋgo ñam soqtetŋgwab di uge. Deqa ninŋi ŋam atoqniy. Nami nanŋo moma nanŋi na dego gisaŋ anjam maro tamo nanŋo ñam soqtetnjroqneb.

Ningi nungo jeu tamo nanngi qa boleoqnsib gereinjroqniy

²⁷ “Ningi ijo anjam endi queqñub qaji e na olo endegsi mernḡwai. Tamo qudei na ningi jeutḡgoqñibqa ningi kamba olo nanngi jeutñjraib. Ningi nanngi qa boleoqnsib qalaqalainjroqniy. ²⁸ Tamo qudei na ningi misilingoqñibqa ningi kamba olo nanngi misilinjraib. Ningi anjam bole bole minjroqniy. Tamo qudei na ningi ugeugeinjgoqñibqa ningi kamba olo nanngi ugeugeinjraib. Ningi nanngi qa Qotei pailyoqniy. ²⁹ Tamo bei na ula poḡmimqa belosim waliḡe bei osoryimqa poḡyem. Tamo bei a ino gara jugo yaimimqa ni na saidyaim. Olo ino gara jugo bei dego ye. ³⁰ Tamo bei na ino inḡi bei yaimqajqa mermimqa ye. Yosim a na kamba olo ni emqajqa minjaim. ³¹ Kumbra bole bole tamo nanngi na ningi enḡwajqa arearetḡgeqñu qaji di ningi na olo nanngi enjroqniy.

³² “Tamo unḡasari ningi qa boleeqñub qaji nanngi qa segi ningi kamba boleoqñab di kumbra bolesai. Dal anjam gotraḡyo qaji tamo nanngi dego kumbra deḡyeqñub. ³³ Tamo unḡasari ningi gereḡereinjgeqñub qaji nanngi segi ningi na kamba gereḡereinjroqñab di kumbra bolesai. Dal anjam gotraḡyo qaji tamo nanngi dego kumbra deḡyeqñub. ³⁴ Ningi na tamo qudei nanngi inḡi bei enjrq osibqa nanngi kamba olo ningi enḡwajqa minjrsib inḡi enjrqab di kumbra tulaḡ bolesai. Dal anjam gotraḡyo qaji tamo nanngi dego kumbra deḡyeqñub. ³⁵ Deqa ningi ijo anjam endi quiy. Tamo qudei na ningi jeutḡgoqñibqa ningi kamba olo nanngi jeutñjraib. Ningi nanngi qa boleoqnsib nanngi qalaqalainjroqniy. Osib inḡi bole bole enjroqnsib nanngi na kamba olo ningi enḡwajqa minjroqñab. Ningi kumbra deḡyqab di ningi Qotei Goge Koba aqa anḡro bole sosib awai tulaḡ boledamu oqab. Ningi qalie, tamo unḡasari kumbra uge uge yoqñsib Qotei binjyqa urateqñub qaji nanngi di Qotei na kamba kumbra uge uge enjrosaieqñu.

A na nanği olo kumbra bole bole enjreqnu. Deqa ningi dego Qotei aqa kumbra di dauryosib tamo bole ti tamo uge ti nanği turtnjroqnsib kumbra bole bole enjroqniy. Ningi kumbra degyqab di ningi Qotei aqa anğro bole sqab. ³⁶ Nunğo Abu a tamo nanği qa duleqnu deqa ningi dego Qotei aqa kumbra di dauryosib tamo nanği qa duloqniy.

Ningi na tamo qudei nanği peginjraib

³⁷ “Ningi na tamo qudei nanği peginjraib. Ningi peginjraisasi di Qotei a kamba dego ningi pegingwasai. Ningi na tamo qudei nanği jejamuq di une qametnjraib. Yimqa Qotei a kamba dego nunğo jejamuq di une qametngwasai. Ningi na tamo nanği une kalil taqal atetnjroqniy. Yimqa Qotei a dego nunğo une kalil taqal atetngoqnqas. ³⁸ Ningi na tamo nanği lueinjroqnsib ingi ingi enjroqniy. Yimqa Qotei a kamba dego ningi lueingqnsim ingi ingi engoqnqas. Osim ingi ingi tulan koba engoqnsim nunğo mogomq di bilentoqnimqa ojqa keresaiingqnsim bilejoqnsib dobulq ayoqnqab. Ningi tamo nanği kumbra enjroqnqab kere dego Qotei a kamba ningi kumbra engoqnqas.” Yesus na aqa anğro nanği anjam degsi minjrej.

³⁹ Osiqa Yesus a olo yawo anjam bei endegsi minjrej, “Tamo bei nam qandimo unu qaji a na tamo bei dego nam qandimo unu qaji di gam osoryqa keresai. A na aqa ban ojsim ombla walwelqab di ombla mangalsib subq aiqab. ⁴⁰ Skul anğro na aqa qalie tamo a bunyqa keresai. A kobaqujaosimqa di aqa qalie tamo ombla kerekereqab.

⁴¹ “Kiyaqa ni ino was aqa namdamuq di nam ñengi kiñala unu di unsimqa ino segi namdamuq di nampan kobaquja unu di ni unosai? ⁴² Kiyaqa ino segi namdamuq di nampan kobaquja soqnimqa ni na tentosim ino was minjqam, ‘Was, e ino namdamuq di nam ñengi kiñala unonum di osiy taqal waiyetmqai?’ Kiyaqa ni degsi

minjqam? Kiyacaq namparj kobaquja ino segi namdamuq di unu qaji di ni unosai? Ni gisanj tamo. Ni mati namparj kobaquja ino segi namdamuq di unu qaji di taqal waiyosim namdamu suwanmimqa ariya degam nam ñenji kiñala ino was aqa namdamuq di unu qaji di geregere unsim taqal waiyete.”

Ñam uge nanji gei uge ateqnub

⁴³ Osiqa Yesus a olo marej, “Ñam bole nanji gei bole ateqnub. Nanji gei uge atosaieqnub. Ñam uge nanji gei uge ateqnub. Nanji gei bole atosaieqnub. ⁴⁴ Deqa tamo nanji nam aqa gei unsibqa dena nanji poinjrqa, ‘Ñam di bole. Ñam di uge.’ Ningi manj luwit mariñq dena qura gei osib uyosaieqnub. Sil luwit mariñq dena wain gei osib uyosaieqnub. ⁴⁵ Dego kere tamo bole nanjo are miligiq di areqalo bole na maqejunu. Deqa nanji kumbra bole yeqnub. Ariya tamo uge nanjo are miligiq di areqalo uge na maqejunu. Deqa nanji kumbra uge yeqnub. Tamo nanjo areqalo kalil nanjo are miligiq na oqoqnsiq medabuq na branteqnu.”

Yesus a tal gereiyo kumbra qa yawo anjam marej

⁴⁶ Osiqa Yesus a olo marej, “Kiyacaq ningi ‘O Tamo Koba, O Tamo Koba’ e degsib metboqnsib olo ijo anjam dauryosaieqnub? ⁴⁷⁻⁴⁸ Ningi quiy. Tamo ungasari nanji ijoq bosib ijo anjam qusib dauryqab di nanji tal gereiyo tamo bul sqab. Tal gereiyo tamo di a tal utru atqa osiqa tal ai sub bogeleñosiq guma koba aiyeleñosiq meniñ iteleñej. Bunuqna awa koba bosimqa ya meli dosim tal di qamsim putqasai. Siñgila na tigelesqas. Di kiyacaq? A meniñ quraq di tal atej deqa. ⁴⁹ Ariya tamo ungasari nanji ijo anjam qusib olo dauryqa uratqab di nanji tamo bei laña sub gogeq di aqa tal atej qaji a bul sqas. Tal atnaq sonaqa

awa koba bosiq ya meli dosiq tal di qamsiq rengintosiq putonaq aisiq tulan niñaqej.”

7

Yesus na qaja tamo gate bei aqa kangal tamo boletej

¹ Yesus a anjam kalil degsi marnaqa tamo ungasari nanqi qunabqa a nanqi uratnjrsiqa Kaperneam qureq aiyej. ² Dia qaja tamo gate bei soqnej. A Rom tamo. Aqa kangal tamo a tulan qalaqalaiyoqnej qaji di makobaiyosiqa moiqa laqnej. ³ Deqa tamo qudei na qaja tamo gate di minjeb, “Yesus a bqa Kaperneam endi unu.” Degsi minj nab quej. Qusiqa Juda gate qudei nanqi Yesus minjib bosim aqa kangal tamo boletqajqa deqa qarijnrnaq gileb. ⁴ Gilsib Yesus itosib singila na pailyosib minjeb, “O Tamo Koba, ni iga uratgaim. Qaja tamo gate di a tamo bolequja. ⁵ A Juda kalil nanqi qa tulan boleqnsiqa gaigai geregereinjreanu. Agi a na gago Qotei tal gereiyej.”

⁶ Nanqi degsib Yesus minj nab qusiqa tigelosiq nanqi daurnjrsiq koba na aiyeb. Aisib tal jojomyqa laqnabqa qaja tamo gate dena aqa was qudei nanqi olo qarijnrnaq gilsib gamq di Yesus turosib minjeb, “O Tamo Koba, gago was a marqo, ‘Ungum, ni laja waukobaaim. E tamo bolesai deqa ni ijo talq baim. ⁷ E dego ino areq bqa keresai. Deqa ni anjam segi marimqa ijo kangal tamo a boleqas. ⁸ E dego tamo kokba qudei nanqi sorgomq di unum. Ijo qaja tamo nanqi ijo sorgomq di unub. E bei minjqai, “Ni gile.” Yimqa a gilqas. Bei minjqai, “Ni au.” Yimqa a bqas. Ijo kangal tamo bei minjqai, “Wau di ye.” Degsi minjitqa a ijo anjam dauryqas.’”

⁹ Onaqa Yesus a anjam di qusiqa tulan prugugetej. Osiqa bulosiq tamo ungasari gargekoba a dauryoqneb qaji nanqi minjrej, “E niñgi endegsi merngwai. Qaja tamo gate di a e qa aqa areqalo tulan singilatqo. Israel tamo nami e qa

degsi aqa areqalo singilato qaji bei unosai.” ¹⁰ Onaqa qaja tamo gate aqa was nanqi a na qarinjrej qaji nanqi olo puluosib aqa talq gilsib kangal tamo di a boleosiq sonaq uneb.

Yesus a unja qobul bei aqa njiri moiyej qaji di olo tigeltej

¹¹ Olo bati bei Yesus a qure beiq aiyej. Qure di aqa ñam Nain. Tamo ungasari gargekoba nanqi Yesus aqa angro ti koba na aiyeb. ¹² Yesus a qure polomq di branteqnaqa tamo bei nami moiyej qaji a subq atqajqa qoboyosib giloqneb. Tamo di aqa ai qobulej. Aqa angro qujai bole qujai agi a segi. Angro di qoboyosib gileq nabqa tamo ungasari tulan gargekoba qure dia soqneb qaji nanqi unja di koba na walwelosib giloqneb. ¹³ Onaqa Tamo Koba a unja di unsiq a qa tulan dulosiq minjej, “Ni akamaim.” ¹⁴ Degsi minjsiq walwelosiq ban waiyosiq kulum angro jigeb qaji di ojnaqa tamo nanqi a qoboyosib giloqneb qaji tigeleb. Onaqa Yesus na angro moiyej qaji di minjej, “O angro, e ni mermqai, ni tigel.” ¹⁵ Degsi minjnaqa a tigelosiq awoosiq anjam maroqnej. Onaqa Yesus na a ban ojsiq asi gilsiq aqa ai yej. ¹⁶ Onaqa tamo ungasari kalil qure dia soqneb qaji nanqi Qotei aqa manwa di unsibqa nanqi tulan prugugetosib Qotei aqa ñam soqtosib maroqneb, “Bole, bini Qotei aqa medabu o qaji tamo kobaquja a gago ambleq endi brantqo. Qotei na aqa segi tamo ungasari nanqi aqaryainrqajqa deqa tamo di qarinqo bqo.” ¹⁷ Yesus a manwa di yonaqa tamo ungasari nanqi unsib deqa mare mare laq nab Judia sawaq di, sawa bei beiq di nanqi quekriteb.

Jon yansnjro qaji aqa angro aiyel nanqi anjam bei Yesus nenemyeb

¹⁸ Jon aqa angro nanqi manwa kalil Yesus a yoqnej qaji deqa Jon saiyej. ¹⁹ Saiyonab Jon na aqa angro aiyel nanqi

metnjrnaq aqa areq bonabqa minjrej, “Niŋgi Tamo Koba aqa areq gilsib endegsib nenemyiy, ‘Kristus agi Qotei na nami qarinyim bqajqa marej qaji di ni kiyo? Ni saiamqa iga tamo bei qa tariŋqom kiyo?’” ²⁰ Jon na naŋgi aiyel degsi minjrnsiq qarinyrnaqa Yesus aqa areq gilsib minjeb, “Jon yansnjro qaji a na iga qarinywoqa inoq bonum. A ni endegsi nenemmqo, ‘Kristus agi Qotei na nami qarinyim bqajqa marej qaji di ni kiyo? Ni saiamqa iga tamo bei qa tariŋqom kiyo?’”

²¹ Bati deqa Yesus na tamo ungasari tulaŋ gargekoba ma utru segi segi naŋgi ti tamo naŋgo jejamu mondor uge uge na ojeleno qaji naŋgi ti boletnjroqnej. Tamo ŋam qandimo gargekoba dego boletnjreqnaqa ŋam poinjroqnej. ²² Deqa Yesus a tamo aiyel Jon na qarinyjrej qaji naŋgi di minjrej, “Niŋgi aisib kumbra niŋgi uneqnu qaji deqa ti anjam niŋgi queqnu qaji deqa ti Jon saiyosib minjiy. Endegsib minjiy, ‘Tamo ŋam qandimnjro qaji naŋgi olo ŋam poinjreqnaqa sawa uneqnu. Tamo jejamu lainjro qaji naŋgi olo walweleqnu. Tamo naŋgo jejamu yu na ugeeleno qaji naŋgo yu kalil koboeqnu. Tamo dabkala getenjro qaji naŋgo dabkala olo waqeqnu. Tamo moreno qaji naŋgi olo tigeleqnu. Tamo sougetejunub qaji naŋgi Qotei aqa anjam bole queqnu. ²³ Tamo naŋgi e qa naŋgo areqalo singilatoqnsib olo ijo ñam ulonto-saieqnu qaji naŋgi tulaŋ areboleboleinjreqnu.’”

²⁴ Onaqa Jon aqa aŋgro aiyel naŋgi Yesus aqa anjam di qusibqa naŋgi olo puluosib Jon minjqajqa aiyeb. Aiyeq-abqa Yesus na tamo ungasari gargekoba a ombla soqneb qaji naŋgi Jon qa endegsi minjrej, “Niŋgi tamo kiyero unqajqa wadau sawaq gileb? Niŋgi tamo silai aqa baŋga bul jagwa na pileteqnaqa di unqajqa gileb kiyo? Sai. Jon a tamo deqaji sai. ²⁵ Deqa niŋgi tamo kiyero unqajqa wadau sawaq gileb? Niŋgi tamo gara bole walaosi laqnu

qaji di unqajqa gileb kiyo? Di dego sai. Tamo gara bole walaoqnsib ñoro koba ti unub qaji nanği mandor kokba nanço talq di unub. ²⁶ Deqa ninği tamo kiyero unqajqa wadau sawaq gileb? Ninği Qotei aqa medabu o qaji tamo bei unqajqa gileb kiyo? Od. Agide. Ninği deqa unqa gileb. Deqa e ninği endegsi merņgwai. Jon a Qotei aqa medabu o qaji tamo kobaquja. A na Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanği tulaņ buņņrejunu. ²⁷ Agi nami e mandamq aiyosaisonamqa Qotei a Jon qa endegsi merbej, ‘Ni que. E na ijo anjam maro tamo qarinyitqa a ni qa namoosim ino gam gereiyetmqas.’ Tamo di agi Jon. Anjam di Qotei aqa nenğrenq di unu. ²⁸ Deqa e bole merņgwai. Jon yansnjro qaji a na tamo kalil mandamq endi unub qaji nanği tulaņ buņņrejunu. Ariya tamo qudei ñam saiqoji unub qaji nanği Qotei na taqatnjroqnsiqa nanço Mandor Koba unu deqa nanği olo Jon tulaņ buņyejunub.”

²⁹ Onaqa tamo unğasari nanği ti takis o qaji tamo nanği ti anjam di qusib mareb, “Bole. Qotei aqa kumbra kalil di bole tiņtiņ.” Nanği degsib mareb. Di kiyaaqa? Nanği nami are bulyonab Jon na yansnjrej deqa. ³⁰ Ariya Farisi nanği ti dal anjam qalie tamo nanği ti Jon na yansnjrq urateb deqa nanği gam bole Qotei na osornjrej qaji di qoreiyeb.

³¹ Onaqa Yesus a olo marej, “Tamo unğasari bini bati endeqa unub qaji nanço kumbra qa e yawo anjam kiyersiy marqai? ³² E nanço kumbra qa endegsi marqai. Nanği anğro du du bul qure ambleq di alaņoqnsib anğro qudei na qudei minjreqnub, ‘Iga yumba anjamonumqa ninği lou tuosai. Iga are uge qa louonumqa ninği akamosai.’”

³³ Osiqa Yesus a olo marej, “Jon yansnjro qaji a bosiqqa inği ti wain ti uratosiq sonaqa ninği a qa mareqnub, ‘A mondor uge ti unu.’ ³⁴ Ariya e Tamo Anğro bosimqa inği ti wain ti uyeqnamqa ninği e nuboqnsib mareqnub, ‘Ninği uniy. Yesus a qunjaņ ani. A wain uyo ani. A takis o qaji

tamo ti une tamo ti nanġi koba na walweleqñub.’ ”³⁵ Osiqa Yesus a olo marej, “Qotei aqa tamo uñgasari nanġi bole qalieeqñub, aqa powo tulañ kobaquja.”

Uña bei a goreñ quleq ti osiq Yesus aqa sinġa liyoqnej

³⁶ Bati bei Farisi tamo bei aqa ñam Saimon a Yesus minnej, “Ni ijo talq bamqa aqo ombla inġi uyqom.” Onaqa Yesus a Saimon odyosiqa aqa talq gilsiq Saimon ombla awoosib inġi uyoqneb. ³⁷⁻³⁸ Onaqa sambala uña bei qure dia soqnej qaji a anjam endegsi quej, “Yesus a Saimon aqa talq di sosisqa inġi uyeqnu.” A anjam degsi qusiqa goreñ jaliña quleq ti osiq Saimon aqa tal miligiq gilsiq Yesus aqa qoreq na bosiq aqa sinġa jojomq di tigelosiq akamej. Akamonaqa aqa ñam ya Yesus aqa sinġaq ainaqa sinġa tombol na awoosiq aqa ñam ya sinġaq aiyej qaji di aqa segi gate banga na piyoqnsiq Yesus aqa sinġa kundoqyoqnsiq goreñ quleq ti dena Yesus aqa sinġa liyoqnej.

³⁹ Uña a kumbra di yonaqa Saimon a unsiqa are qalej, “Yesus a Qotei aqa medabu o tamo unu qamu uña endi bosiq aqa jejamu ojgo qaji di sambala uña a degsi poiyoqo qamu.”

⁴⁰ Onaqa Yesus a Saimon aqa areqalo di qalieosiq minnej, “Saimon, e ni anjam bei mermqai.” Onaqa Saimon na minnej, “O Qalie Tamo, ni mare.” ⁴¹ Onaqa Yesus na yawo anjam endegsi Saimon minnej, “Tamo aiyej na tamo bei silali yaiyeb. Bei na 100 kina yaiyej. Bei na 10 kina yaiyej. Yaiyonabqa minjrej, ‘Bunuqna ninġi na kamba silali di olo e ebqab.’ ⁴² Ariya bunuqna nanġi aiyej na kamba silali di a olo yqa keresai deqa a na nanġi aiyej minjrej, ‘Uñgum, ninġi na silali di olo ebaib. Uratiy.’ Degsi minjrej. Deqa Saimon, ni merbe, tamo yai a tamo deqa

tulaŋ are boledamuiyqas? Tamo 100 kina yaiyej qaji a kiyo tamo 10 kina yaiyej qaji a kiyo?”

⁴³ Onaqa Saimon na minjej, “E are qalonum, tamo 100 kina ej qaji a tamo deqa tulaŋ are boledamuiyqas.” Onaqa Yesus na Saimon minjej, “Ni kere maronum.”

⁴⁴ Osiq bulosiqqa sambala uŋa di areiyosiq Saimon minjej, “Ni uŋa endi unime. E ino tal miligiq gilonumqa ni ijo siŋga yansetbosai. Ariya uŋa endi a bosiqqa aqa ŋam ya na ijo siŋga yansetbosiqqa aqa gate baŋga na ijo siŋga piyqo.

⁴⁵ E ino tal miligiq gilonumqa ni e kundoqbosai. Ariya uŋa endi a bosiqqa ijo siŋga kundoqyoqnaj agi kundoqyoqnsiq unu. ⁴⁶ Ni na ijo gate goreŋ na liyosai. Ariya uŋa endi a goreŋ boledamu quleq ti osi bosiqqa dena ijo siŋga liyqo.

⁴⁷ Deqa Saimon, e ni mermqai. Sambala uŋa endi aqa une tulaŋ gargekoba. E na aqa une kalil kobotetonum deqa a e qa are tulaŋ boledamuiyqo. Ariya e na tamo bei aqa une quja quja segi kobotetqai di a e qa are bolekiŋalayqas.” ⁴⁸ Osiqqa uŋa di minjej, “Ino une kalil e na kobotetmonum.” ⁴⁹ Onaqa tamo naŋgi Yesus koba na awoosib iŋgi uyoqneq qaji naŋgi aqa anjam di qusibqa segi segi maroqneq, “Yesus a tamo kiyero deqa a na tamo naŋgo une kobotetnjreqnu?” ⁵⁰ Onaqa Yesus na uŋa di minjej, “Ni ino areqalo e qa siŋgilatonum deqa Qotei na ni oqo. Deqa ni are lawo na gilime.”

8

Uŋgasari qudei naŋgi Yesus dauryosib koba na walweloqneq

¹ Bati bei Yesus a walwelosiqqa qure kokba ti qure kiŋilala ti dia brantoqnsiqqa Qotei a tamo uŋgasari naŋgo Mandor Koba sosim naŋgi taqatnjrqas anjam bole di minjre minjre laqnej. Tamo 12 Yesus na giltnjrej qaji naŋgi a ti walweloqneq. ² Uŋgasari qudei nami naŋgo

jejamuq dena Yesus na mondor uge uge winjrej qaji nanngi ti unja qudei nami mainjrnaqa Yesus na boletnjrej qaji nanngi ti Yesus dauryosib koba na walweloqneb. Unja bei aqa ñam Maria. A Makdala qure qaji. Nami mondor uge 7 nanngi aqa jejamuq di sonabqa Yesus na winjretej. ³ Unja bei aqa ñam Joana. A Kusa aqa njanj. Kusa a Mandor Herot aqa tal taqatoqnej qaji. Unja bei aqa ñam Susana. Ungasari gargekoba nanngi dego Yesus dauryoqneb. Nanngi nanngo segi silali na Yesus aqa angoro nanngi ti inji awaiyetnjro-qneb.

Yesus a saga yago qa yawo anjam marej

⁴ Bati deqa tamo ungasari tulanj gargekoba nanngi qure qure kalilq dena bosib Yesus aqa areq di koroonaqqa a tigelosiqqa yawo anjam endegsi minjrej, ⁵ “Tamo bei a saga yago osiq aqa inji wauq di breiyej. Breiyonaqa saga yago qudei gam qalaq aiyelenjeb. Ainabqa tamo qudei nanngi walwelosib saga yago di soselenjonabqa qebari nanngi bosib uyekriteb. ⁶ Saga yago qudei mandam lanjaq di aiyelenjeb. Mandam di guma meninj ti. Gogeq di mandam kiñala. Deqa saga yago aiyelenjosib urur oqoqjateb. Onaqa mandam olo kanjraonaq saga yago laosib morenej. ⁷ Saga yago qudei sil luwit ambleq di aiyelenjeb. Dena oqeb qaji sil luwit na dego dauryosiq oqsiiq kabutnjrnaq geitosai. ⁸ Saga yago qudei mol mandam boledamuq di aiyeb. Di aisib oqoboledamuyosib gei tulanj gargekoba ateb. 100 dego.” Yesus na tamo ungasari nanngi yawo anjam degsi minjrsiq koboonaqa a tulanj lelenjosiq marej, “Tamo a dabkala ti sqas di a ijo anjam endi geregere quem.”

Yesus a kiyaaqa tamo ungasari nanngi yawo anjam minjro-qnej?

⁹ Onaqa Yesus aqa angoro nanngi aqa yawo anjam di qusibqa nanngi anjam aqa utru geregere qalieqajqa deqa

Yesus nenemyeb. ¹⁰ Nenemyonabqa a na kamba endegsi minjrej, “Qotei na aqa segi tamo ungasari nanği taqat-njrsim nanço Mandor Koba sqas. Anjam di aqa utru uliejunu. Di Qotei na babtımqa ijo anğro ninği segi utru qalieqab. Ariya tamo ungasari lanaj nanği yawo anjam segi minjroqnqai. Deqa nanği nam atoqnqab di nanği ijo anjam aqa damu unqasai. Nanği dab atoqnqab di nanği ijo anjam aqa utru poinjrqsai.”

Saga yago qa yawo anjam aqa utru Yesus na babetj

¹¹ Osiqa Yesus a olo marej, “Saga yago qa yawo anjam maronum di aqa utru e na babbıtqa ninği quiy. Saga yago di Qotei aqa anjam. ¹² Saga yago qudei gam qalaq aiyeb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanği Qotei aqa anjam qusib nanço are miligiq di atib soqnmıqa Satan a bosim anjam di olo yainjrqs. Yim nanği Qotei aqa anjam nanço areqaloq di singilatqa keresai. Deqa Qotei a nanği elenqasai. ¹³ Saga yago qudei mandam lanjaq di aiyeb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanği Qotei aqa anjam qusib tulan areboleboleinjrimqa anjam di oqujatosib nanço areq atqab. Ariya anjam di nanço are miligiq tulan guma aiyosai. Deqa sokiñala gulbe bei bei nançoq bamqa nanço areqalo Yesus qa singilateqnuş qaji di nanği olo ulontqab. ¹⁴ Saga yago qudei sil luwit ambleq di aiyeb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanği Qotei aqa anjam quqwab. Ariya bunuqna nanço segi jejamu qa ulaqajqa ti ñoro koba oqajqa ti mandam qa inği inği qa areboleboleinjraqajqa ti kumbra dena anjam bole nanço are miligiq di unu qaji di tentim loumqas. Saga yago uge nanği gei bole atosaietnuş dego kere. ¹⁵ Saga yago qudei mol mandam boledamuq di aiyeb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanği Qotei aqa anjam qusib ojsib dauryoqnqab. Nanço are miligi bolequja deqa

nanġi singila na tigelesosib gulbe qoboioqnaqab. Saga yago bole nanġi gei bole atelejeqnaqab dego kere.”

Tamo bei a lam qatrentosim kulum miligiq jugwasai

¹⁶ Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo bei a lam qatrentosim web na kabutqasai. A bijal surumq di atqasai. Boleq di gaintim warum suwanamqa tamo unġasari nanġi tal miligiq gilsib warum geregere unqab. ¹⁷ Dego kere kumbra kalil uliejunu qaji di olo boleq dqas. Inġi inġi kalil kabuejunu qaji di dego olo boleq dimqa tamo unġasari nanġi unsib utru qalieqab.

¹⁸ “Deqa ninġi ijo anjam geregere qusib poingem. Tamo a powo ti sqas di Qotei na powo olo yimqa a powo koba oqas. Ariya tamo a powo ti sqasai di powo kiñala aqaq di unu qaji di Qotei na olo yaiyimqa a lanja sqas. Tamo di a marqas, ‘E powo ti.’ Di sai. A powo saiqoji.”

Tamo yai nanġi Yesus aqa was bole? Tamo yai nanġi Yesus aqa ai bole?

¹⁹ Onaqa Yesus aqa was nanġi aqa ai koba na Yesus aqaq bosib talq di iteb. Itosib tamo unġasari gargekoba sir-anmeq di jujunġeb deqa nanġi aqa areq gilqa keresaiinjrej.

²⁰ Deqa tamo qudei na Yesus minjeb, “Ino was nanġi ino ai ombla na ni numqa bonub agi oqeq di tigelejunaqab.”

²¹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Tamo unġasari Qotei aqa anjam qusib dauryeqnaqab qaji nanġi ijo ai bole. Nanġi ijo was bole dego.”

Yesus a jagwa ti ya korkor ti anjam minjrnaq laeb

²²⁻²³ Bati bei Yesus aqa angro nanġi ti qobunġi bei gogetosibqa Yesus na minjrej, “Iga ya agu taqal beiq gilqom.” Degsi minjrnsiqqa nanġi koba na qobunġi na gileqnaqabqa Yesus a urnamyonaqa qobunġi miligiq di neisiq qambumtej. Onaqa jagwa koba tigelosiq ya korkortosiqqa

qobun qaloqnsiqa morman miligiq aiyeqnaqa ya maqonaqa qobun tugwa laqnej. ²⁴ Deqa Yesus aqa angro nanği tulan ulaugetosib aqa areq bosib dudumyosib minjeb, “O Tamo Koba, iga padalqa laqnum.” Degsi minjnabqa Yesus a nanjo anjam di qusiqa qutuosiqa tigelej. Tigelosiqa jagwa ti ya ti singila na minjrej, “Ninği laoiy.” Onaqa jagwa ti ya ti laosib tulan maninej. ²⁵ Onaqa Yesus na aqa angro nanği minjrej, “Ninği kiyaaqa e qa nunjo areqalo singilatosai?” Degsi minjrnaqa nanği tulan ulaugetosib segi segi maroqneb, “Yesus a tamo kiyero deqa jagwa ti ya ti minjrqaqa aqa anjam qusib laonub?”

Yesus a tamo bei aqa jejamuq na mondor uge gargekoba winjretej

²⁶ Onaqa Yesus aqa angro nanği ti Galili sawa uratosib ya agu ambleq na potosib qobun na gilsib Gerasa sawaq di tiryeb. ²⁷ Tiryosib Yesus a mandamq ainaqa qure deqaji tamo bei a bosiqqa Yesus itej. Tamo di a mondor uge uge na ojelerjo qaji. A bati gaigai yosi laqnej. A nami koba degsi soqnej. A talq di neiosaiqnej. A gaigai tamo sub ato sawaq di neioqnej. ²⁸ Deqa a Yesus unsiqa tulan lelenosiqa bosiq Yesus aqa areq di singa pulutosiqa minjej, “O Yesus, Qotei Goge Koba aqa Ħiri, ni e kiyerbqa bonum? E ni endegsi mermqai, ni e jaqatin ebaim.”

²⁹ Mondor uge dena Yesus degsi minjej. Di kiyaaqa? Yesus na singila na minjoqnej, “Ni tamo di uratosim ulan.” Mondor uge dena bati gargekoba tamo di aqa jejamu ugeugeiyeteqnaqa tamo qudei na ojoqnsib sil kokba na aqa singa ti ban ti tontoqnsib geregere taqatoqneb. Yeqnaqa mondor uge dena sil kokba kukoqyelenjoqnsiqa tamo di oqnsiqa wadau sawaq osi giloqnej.

³⁰ Deqa Yesus na mondor uge di nenemyej, “Ino ñam yai?” Onaqa minjej, “Ijo ñam Qoto Tamo Gargekoba.”

A na Yesus degsi minjej. Di kiyaaqa? Mondor uge tulaŋ gargekoba tamo di aqa jejamuq di soqneb deqa. ³¹ Onaqa mondor uge naŋgi siŋgila na pailosib Yesus minjeb, “Ni iga sub guma kobaq di waigaim.”

³²⁻³³ Bati deqa bel tulaŋ gargekoba naŋgi mana goge dia suwaroqneb. Deqa mondor uge naŋgi na Yesus minjeb, “Ni iga qarimqima iga bel naŋgo jejamuq gileleŋqom.” Onaqa Yesus a mondor uge naŋgi odnjrnaqa naŋgi na tamo di uratosibqa segi segi bel naŋgo jejamuq gileleŋeb. Gilnabqa bel kalil naŋgi gurgurosib botau dena prugelenosib yaq aisib ya uysib moreŋeb.

³⁴ Onaqa bel taqatoqneb qaji tamo naŋgi kumbra di unsibqa jaraiyosib qure miligiq aisib tamo ungasari kalil naŋgi sainjroqnsib laqneb. Gamq di dego sainjroqnsib laqneb. ³⁵ Onaqa tamo ungasari naŋgi kumbra di unqajqa beb. Bosib Yesus aqa areq di koroosib ŋam ateb di tamo nami mondor uge ti sosiq yosi laqnej qaji aqa areqalo boleosiq gara tigsig Yesus aqa siŋga jojomq di awesonaq uneb. Unsib ulaugeteb. ³⁶ Onaqa tamo naŋgi Yesus aqa maŋwa di uneb qaji naŋgi na tamo ungasari naŋgi sainjreb. Yesus na mondor uge winjrnaq tamo a boleej deqa sainjreb. ³⁷ Yesus a maŋwa di babtej deqa tamo ungasari kalil Gerasa sawaq di soqneb qaji naŋgi tulaŋ ulaugetosib minjeb, “Ni iga uratgosim ulaŋ.” Onaqa Yesus a qobuŋ gogetosiq naŋgi uratnjrsiq aiyej. ³⁸ Aiqa laqnaqa tamo Yesus na mondor uge winjretej qaji a siŋgila na pailosiq minjej, “E ni daurmqai.” Onaqa Yesus na saidyosiq minjej, ³⁹ “Ni olo ino segi qureq gilsim Qotei na kumbra tulaŋ boledamu emqo deqa naŋgi sainjre.” Onaqa a puluosiq aqa qureq gilsiq Yesus na kumbra tulaŋ boledamu yej deqa tamo ungasari kalil naŋgi sainjroqnsiq laqnej.

Uŋa bei a Yesus aqa gara ojnaq boletosiq olo angro moiyej

qaji a tigeltej

⁴⁰ Onaqa Yesus a olo qobuŋ gogetosiqa Galili sawaq gilej. Gilsiq qobuŋ tiryonaq mandamq aisiq ŋam atej di tamo uŋgasari tulaŋ gargekoba naŋgi nami bosib a qa tariŋes-onab unjrej. Deqa naŋgi a unsibqa tulaŋ areboleboleinjrej. ⁴¹ Onaqa Qotei tal taqato tamo bei aqa ŋam Jairus a bosiq Yesus aqa areq di siŋga pulutosiqa pailiyosiq minjej, “Ni ijo talq au.” ⁴² Degsi minjej. Di kiyaaqa? Aqa aŋgro sebiŋ qujai bole qujai moiqa laqnej deqa. Aŋgro aqa wausau 12.

Onaqa Yesus na Jairus odyosiqa tigelosiq a dauryosiq gileqnaqa tamo uŋgasari tulaŋ gargekoba naŋgi dego naŋgi aiyele daurnjrsib jujunosiq giloqneb. ⁴³ Gileqnaqqa naŋgo ambleq di uŋa bei ma ti soqnej qaji a naŋgi daurnjrsiq giloqnej. Uŋa di nami bai na unej leŋ aiyoqnsiq degsi soqnej wausau 12 uratej. Tamo gargekoba naŋgi nami a boletqa yeqnaq naŋgi keresaiinjroqnej. ⁴⁴ Deqa a Yesus aqa qoreq na dadauryosiqa baŋ waiyosiq Yesus aqa gara mutu ojej. Ojnaqa aqa leŋ aiyoqnej qaji di koboej. ⁴⁵ Onaqa Yesus a marej, “Yai na ijo gara ojjo?” Onaqa tamo uŋgasari kalil naŋgi saidonabqa Pita na Yesus minjej, “O Tamo Koba, ni unime. Tamo uŋgasari tulaŋ gargekoba naŋgi ni daurmosib jujunmejunub.” ⁴⁶ Onaqa Yesus a kamba marej, “E qalieonum, bei na ijo gara ojjoqa siŋgila qudei ijo jejamu uratosiq aqaq gilqo.” ⁴⁷ Onaqa uŋa di a are qalej, “E Yesus aqa gara ojonum ijo ma koboqo di ulitqa keresai.” A degsi are qalsiqa are tonTonyonaqa jiŋga na bosiq Yesus aqa areq di siŋga pulutosiq tamo uŋgasari kalil naŋgo ŋamdamuq di aqa kumbra yej qaji di ubtekritej. A Yesus aqa gara ojej deqa ti aqa ma urur koboej deqa ti ubtej. ⁴⁸ Onaqa Yesus na minjej, “O uŋa, ni ino areqalo e qa siŋgilatosim ijoq bonum deqa ino ma agi koboqo. Deqa ni are lawo na gilsim bole soqnime.”

⁴⁹ Yesus na uŋa degsi minjeqnaqa tamo bei a Jairus

aqa talq dena bosiqqa Jairus minnej, “Ungum. Ino angro nami moiqo. Deqa ni Qalie Tamo a laña wau koba yaim. Uratim aiyem.” ⁵⁰ Degsi minjnaqa Yesus a anjam di qusiqqa Jairus minnej, “Ni ulaaaim. Ni e qa ino areqalo singilatimqa ino angro a boleosim nambile sqas.” ⁵¹ Osiqa Jairus ombla gilsib Jairus aqa talq di branteb. Brantosib Yesus na tamo ungasari kalil nanngi tal gogetqa saidnjrsiqa angro moiyej qaji aqa ai abu aqa angro qalub agi Pita na Jon na Jems na nanngi segi joqsiqua tal gogeteb. ⁵² Tamo ungasari kalil nanngi na angro moiyej qaji a akamkoba-toqneb. Deqa Yesus na minjrej, “Ninggi akamaib. Angro di a moiyoasai. A laña n̄eisiq qambumtejunu.” ⁵³ Degsi minjrnaqa nanngi Yesus kikiyeb. Nanngi qalieeb, “Angro a nami moiyoiletqo.” Degsib qalieosib deqa Yesus kikiyeb. ⁵⁴ Onaqa Yesus a warum miligiq gilsiqqa angro aqa ban̄ ojsiqqa soqtosiq minnej, “O Angro, ni tigel.” ⁵⁵ Degsi minjnaqa a olo nambile osiqa urur tigelej. Onaqa Yesus na aqa ai abu nanngi minjrej, “Ninggi ingi osib a anaiyiy.” ⁵⁶ Aqa ai abu nanngi Yesus aqa man̄wa di unsib deqa nanngi tulan̄ prugugeteb. Onaqa Yesus na minjrej, “Ninggi ijo man̄wa endi unonub deqa n̄ngi ijo n̄am ubtosib tamo qudei minjraib.”

9

Yesus na aqa angro 12 nanngi wau enjrej

¹ Bati bei Yesus na aqa angro 12 nanngi koroinjrsiqa singila enjrej. Nanngi tamo ungasari nanngo jejamuq dena mondor uge uge winjrqaqqa ti tamo nanngo ma kobotet-njrqaqqa ti deqa singila enjrej. ² Osiqa nanngi qarinnjrsiqa minjrej, “Ninggi giloqnsibqa Qotei na aqa segi tamo ungasari nanngi taqatnjrsim nanngo Mandor Koba sqas anjam di minjre minjre laqnsibqa nanngo ma kobotetnjroqniy.” ³ Osiqa olo minjrej, “Ninggi ingi ingi osib gilaib. Toqon

ojaib. Nunjo qaqun aib. Ingi uyo bei osib gilaib. Silali osib gilaib. Gara jugo aiye aiyel aib. ⁴ Ningsi qure bei beiq di brantoqnsibqa tal qujaiq di soqniy. Dena olo tigeloqnsib qure beiq giloqniy. ⁵ Tamo nangi ningsi gereingosaiabqa ningsi qure di uratqa oqnsib nunjo singa tumbum butuy-oqniy. Yimqa nangi nunjo kumbra di unsib poinjrqas, 'Bole, iga kumbra ugetonum.' ⁶ Onaqa Yesus aqa angro 12 nangi tigelosib qure qureq giloqnsibqa Yesus aqa anjam bole tamo ungasari nangi minjre minjre laqnsib nango ma kobotetnjroqneb.

Herot a qalieqajqa, "Yesus a tamo yai?"

⁷ Mandor Herot a manjwa kalil Yesus a yoqnej qaji deqa quej. Qusiqa areqalo kobaiyej. Di kiyaaqa? Tamo qudei nangi maroqneb, "Tamo di a Jon yansnjro qaji. A moisiq olo subq na tigelqo." ⁸ Onaqa qudei nangi maroqneb, "Tamo di a Elaija kiyo olo bqo?" Olo qudei nangi maroqneb, "Tamo di a Qotei aqa medabu o tamo nangi nami soqneb deqaji bei. A olo subq na tigelqo." ⁹ Ariya Herot a segi marej, "Tamo di a Jon sai. Jon agi e na kakro gentem moiyej koboej. Di tamo yai olo bqo? E a qa anjam gargekoba queqnum." Herot a degsi marsiqa Yesus unqajqa are qalsiq soqnej.

Yesus a tamo 5,000 nangi ingi anainjrej

¹⁰ Onaqa Yesus aqa anjam maro tamo 12 nangi olo bosib aqa areq di koroosibqa kumbra kalil nangi yoqneb qaji deqa saiyoisib minjoqneb. Minjnabqa Yesus a qusiqa nangi joqsiq qure bei ñam Betsaida gileb. ¹¹ Gileqnbqa tamo ungasari nangi endegsib queb, "Yesus a Betsaida gileqnu." Degsib qusibqa Yesus dauryosib gileb. Dauryosib gileqnbqa unjrsiqa Qotei na aqa segi tamo ungasari nangi

taqatnjrsim nanngo Mandor Koba sqas anjam di minjroqnej. Tamo ungasari ma ti so qaji nanngi dego Yesus dau-ryosib gileq nabqa a na nanngi kalil boletnjroqnej. ¹² Onaqa sej aisiq bilaqtonaqa Yesus aqa angoro 12 nanngi aqa areq bosib minjeb, “O Tamo Koba, ni na tamo ungasari nanngi minjrimqa qure qureq gilsib dia inngi uysib nerenqab. Endi wadau sawa. Inngi saiqoji.” ¹³ Onaqa Yesus na minjrej, “Ninngi na inngi anainjriy.” Degsi minjrnaqa nanngi na kamba minjeb, “Iga inngi sai. Iga bem 5 qe aiyela segi unu. Di keresai. Iga aisim inngi tulanj koba awaiyosim tamo ungasari kalil endi nanngi anainjrqom di dego kereqasai.” ¹⁴ Nanngi degsib mareb. Di kiyaaqa? Tamo 5,000 soqneb deqa.

Onaqa Yesus a kamba aqa angoro nanngi endegsi minjrej, “Ninngi na tamo ungasari nanngi minjribqa qur segi segi 50 awoelenqab.” ¹⁵ Onaqa Yesus aqa angoro nanngi na tamo ungasari nanngi minjrnab dedegsib awoelenqab. ¹⁶ Awoonabqa Yesus na bem 5 ti qe aiyel ti di osiqa lanj goge tarosiqa Qotei pailyej. Pailyo koboonaqa bem ti qe ti gingenyosiqa aqa angoro nanngi enjreqnaqa nanngi na osi giloqnsibqa tamo ungasari nanngi jeisib enjreqnab uyoqneb. ¹⁷ Uynab kalil menetnjrej. Onaqa inngi oto uratelenqab qaji di Yesus aqa angoro nanngi na koroiyosib gumba kokba 12 di jignab maqelenqab.

Pita a Yesus qa poiyoonaqa aqa ñam ubtej

¹⁸ Bati bei Yesus aqa angoro nanngi ti sasalosib nanngi segi sosibqa Yesus a Qotei pailyoqnej. Pailyo koboonaqa a na aqa angoro nanngi endegsi nenemnjrej, “Tamo ungasari nanngi e qa kiyersib mareqnub?” ¹⁹ Onaqa aqa angoro nanngi na minjeb, “Tamo qudei nanngi mareqnub, ni Jon yansnjro qaji. Qudei nanngi mareqnub, ni Elaija. Qudei nanngi mareqnub, ni Qotei aqa medabu o tamo nanngi

nami soqneb deqaji bei agi subq na tigelqo.” ²⁰ Onaqa Yesus a nanği olo nenemnjrej, “Ninggi segi e qa kiyersib mareqñub?” Onaqa Pita na minjej, “Ni Qotei aqa Kristus.”

Yesus a marej, “E moisiy olo subq na tigelqai”

²¹ Pita a anjam degsi marnaqa Yesus na aqa anğro nanği singila na getentnjrsiqa minjrej, “Ninggi anjam di ubtosib tamo qudei minjraib.” ²² Osiqa minjrej, “E Tamo Anğro. Bunuqna e jaqatiñ koba oqai. Juda gate nanği ti atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanği ti e qoreibosib lubsib moiyoñbqab. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.”

²³ Osiqa aqa anğro kalil nanği endegsi minjrej, “Tamo bei na e daurbqa osimqa a aqa segi areqalo kalil uratekritisim bati gaigai aqa segi ñamburbas qoboiyosim e dau-rboqñem. ²⁴ Tamo bei na aqa segi ñambile taqatqajqa arearetqas di a padalqas. Ariya tamo bei a e qa are qalsimqa aqa segi ñambile uratqas di a olo ñambile bole oqas. ²⁵ Tamo bei a mandam qa ñoro kalil koroiyosim ariya mondoñ aqa segi qunuñ padalqas di ñoro dena a kiyersim olo aqaryaiyqas? Di keresai. ²⁶ E Tamo Anğro. Tamo bei a e qa ti ijo anjam qa ti jemaibqas di mondoñ e bosiyqa e kamba tamo deqa jemaibqas. Bati di e ijo segi rianñ na ti ijo Abu aqa rianñ na ti ijo Abu aqa lañ anğro nanğo rianñ na ti bqai. ²⁷ E bole merñwai. Tamo qudei ijo areq endi tigelejunub qaji nanği moreñosaisoqñibqa Qotei na nanği taqatnjrsim nanğo Mandor Koba soqñimqa nanği unqab.”

Yesus aqa anğro qalub nanği mana goge di Yesus aqa jexamu bulyonaq unobeiteb

²⁸ Yesus a anjam degsi marsiq koboonaqa bati 8 onaqa a Qotei pailyqa marsiqa Pita na Jon na Jems na nanği qalub joqsiqa koba na manaq oqeb. ²⁹ Manaq oqsib dia Yesus a Qotei pailyeqnaqa aqa ulatamu bulyonaq nanği unobeiteb. Aqa gara dego tulañ puloñosiq qatekritej.

³⁰ Onaqa tamo aiyel brantosib Yesus ombla anjam maroqneb. Tamo aiyel di Moses Elaija wo. ³¹ Nanği aiyel rian koba ti Qotei aqa singila ti beb. Bosibqa Yesus a bunuqna Jerusalem dia aqa wau kobotosim moism mandam uratqas anjam deqa Yesus ombla qairoqneb. ³² Yesus aqa anğro qalub nanği tulan urñamnırnaqa ñereñesoqneb deqa olo qutuosibqa ñam poinırnaqa Yesus aqa rian koba de ti tamo aiyel a ombla tigelesoqneb qaji nanği ti unjreb. ³³ Onaqa Moses Elaija wo nanği olo Yesus urateqnaqqa Pita na minjej, “O Tamo Koba, Moses Elaija wo bosib iga koba na endi unum di bolequja. Deqa iga tal kiñilala qalub gereiyqom. Bei ino. Bei Moses aqa. Bei Elaija aqa.” Pita a anjam bei marqa saiiyonaqa anjam di lanja marej.

³⁴ Mareqnaqa lanbi aisiqa nanği kabutnırnaqa nanği ulaugeteb. ³⁵ Onaqa lanbi miligiq dena anjam bei endegsi brantonaq nanği queb, “Endi ijo Anğro qujai e segi na giltem qaji. Nıngi aqa anjam quetoqniy.” ³⁶ Onaqa Yesus aqa anğro nanği anjam di qusib ñam ateb di Yesus a segi nanği koba na sonab uneb. Nanği tamo bei unosai. Bati deqa nanği kumbra uneb qaji di ubtosib tamo qudei nanği minjrosaiyoqneb. Nanği mequmosib soqneb.

Yesus a anğro mel aqa jejamuq na mondor uge wiyetej

³⁷ Nebeonaqa nanği manaq dena olo aisib tamo unğasari tulan gargekoba mana utruq di tariñesonab itnjreb. ³⁸ Onaqa tamo unğasari nanço ambleq dena tamo bei a brantosiqa tulan maosiq Yesus minjej, “O Qalie Tamo, ni ijo anğro mel unime. A ijo anğro qujai bole qujai. ³⁹ Mondor uge na aqa jejamu ojoqnsiqa mandamq waiyeqnaqa a tulan leleñoqnsiqa aqa medabuq na maul aiyeqnu. Mondor uge dena a qunjimyoqnsiqa aqa jejamu tulan ugeugeiyeqnu. A olo uratosaiyeqnu. ⁴⁰ Deqa e na ino

angro nanği minjronum, ‘Niŋgi mondor uge di wiyiy.’ Minjronumqa nanği na wiyqa yonub keresaijnırqo.”

⁴¹ Onaqa Yesus a anjam di qusiqa marej, “Niŋgi tamo uŋgasari bini bati endeqa unub qaji nuŋgo areqalo e qa siŋgilatosai bole sai. Nuŋgo areqalo ti kumbra ti tulaŋ uge. Bati gembub e niŋgi koba na sosiyqa nuŋgo gulbe di qoboiyoqnqai?” Degsi marsiqa angro di aqa abu minjej, “Ino angro mel di osau.” ⁴² Onaqa osi beqnaqa mondor uge dena aqa jejamu ojsiq mandamq waiyosiq qunjimy-oqnej. Yeqnaqa Yesus na mondor uge di ńiriŋtosiq wiyonaq angro aqa jejamu uratonaq boleej. Boleonaqa Yesus na angro di baŋ ojsiq osi gilsiq aqa abu yej. ⁴³ Onaqa tamo uŋgasari kalil mana utruq di soqneb qaji nanği Qotei aqa maŋwa di unsibqa tulaŋ prugugeteb.

Yesus a marej, “E moisiy olo subq na tigelqai”

Tamo uŋgasari nanği maŋwa kalil Yesus a yoqnej qaji deqa are koba qaleqnabqa a na aqa angro nanği endegsi minjrej, ⁴⁴ “Niŋgi ijo anjam endi geregere quiy. E Tamo Anđro. Jeu tamo nanği na e ojsib tamo qudei naŋgo baŋq di atqab.” ⁴⁵ Onaqa Yesus aqa angro nanği aqa anjam di qusib anjam aqa utru Qotei na ulitej deqa nanği poinjrosai. Deqa nanği Yesus nenemyqajqa ulaeb.

Yesus aqa angro yai a ńam ti sqas?

⁴⁶ Bati bei Yesus aqa angro nanği segi segi ńiriŋosib angro yai a nanği kalil bunjrsim ńam ti sqas deqa anjam na qotoqneb. ⁴⁷⁻⁴⁸ Onaqa Yesus a naŋgo areqalo di qalieosiqa angro kińala bei osiqa aqa areq di tigeltosiqa nanği osornjrej. Osornjrsiqa minjrej, “Tamo bei a ijo ńam qa are qalsimqa angro kińala endeqaji bei osim geregereiyqas di a e dego osim geregereibqas. Tamo a e osim geregereibqas di a na ijo Abu e qarınbej qaji di dego osim geregereiyqas. Nuŋgo ambleq di tamo bei a aqa segi

ñam soqtqa uratqas di tamo dena nıngi kalil buıngosim ñam ti sqas.”

Tamo nıngi nıngi jeutıngosaieqnuu di nıngi nıngi koba na wau qujai

⁴⁹ Onaqa Jon na Yesus minjej, “O Tamo Koba, ni que. Iga tamo bei unem. A ino ñam na mondor uge nıngi winjreqnaqa iga na unsim saidyem. Di kiyaaqa? A iga koba na wauosaieqnu deqa.” ⁵⁰ Onaqa Yesus na minjej, “Nıngi a saidyaib. Tamo nıngi nıngi jeutıngosaieqnuu di nıngi nıngi koba na wau qujai.”

Samaria tamo nıngi na Yesus qoreiyeb

⁵¹ Onaqa Yesus a mandam uratosim laı qureq oqwajqa bati jojomonaqa a Jerusalem aiqajqa areqalo qujaitosıqa Jerusalem areiyosıq walwelej. ⁵²⁻⁵³ Walweloqnsıqa aqa aıgro qudei nıngi qarınjırnaqa nıngi namo aisib Samaria nıngo qure beiq di brantosib Yesus a di ıneiqajqa minjırnabqa nıngi na saideb. Di kiyaaqa? A Jerusalem aiyoqnej deqa. ⁵⁴ Onaqa Yesus aqa aıgro aiyeı Jems Jon wo nıngi kumbra di unsıbqa minjırı oqetırjırnaqa Yesus minjeb, “O Tamo Koba, ni marımqa iga ııamyuwo metonam laı goge na aisim tamo nıngi di koitırjqas.” ⁵⁵ Onaqa Yesus a bulosıqa nıngi aiyeı ıırınjırjır. ⁵⁶ Osıqa aqa aıgro kalil nıngi joqsıqa koba na qure beiq aiyeı.

Tamo qudei nıngi Yesus dauryqajqa mareb

⁵⁷ Nıngi gam dauryosıb aiyeqnaıba tamo bei na Yesus minjej, “Ni sawa sawaq gıloqnımqa e ni daurmoqnqai.” ⁵⁸ Onaqa Yesus na minjej, “Baıı juwaı nıngi tal ti. Aıı sub mıligıq di ııereıeqnuu. Qebarı nıngi sımi ti. Deqa nıngi sımiq di ııereıeqnuu. Ariya e Tamo Aıgro ııeıqajqa tal sııqoııi. Deqa ni e daırbqajqa gulbe koba.” ⁵⁹ Osıqa tamo bei minjej, “Ni e daııbe.” Degsı minjırnaqa tamo dena minjej, “O Tamo Koba, ni e odbımqa e mıti aisııı

ijo abu qa tariñoqnqai. A moiymqqa subq atsiy di e ni daurmqai.” ⁶⁰ Onaqa Yesus na minjej, “Ungum. Tamo moiyo qaji nanği segi na tamo moiyo qaji nanği subq atelenoqnqab. Ariya ni sawa sawaq giloqnsimqqa Qotei na aqa segi tamo unğasari nanği taqatnjrsim nango Mandor Koba sqas anjam di minjre minjre laqne.”

⁶¹ Onaqa tamo bei na Yesus minjej, “O Tamo Koba, ni marimqqa e mati gilsiy ijo was nanği bañ ojeleşosiy bosiy ni daurmqai.” ⁶² Onaqa Yesus na minjej, “Qotei na aqa segi tamo unğasari nanği taqatnjrsim nango Mandor Koba sqas anjam di ni mare mare laqne. Ni que. Tamo bei a kuñi ojsimqqa a bulosim qoreq ñam atoqnqas di a Qotei aqa wau ojqa keresai.”

10

Tamo 72 nanği Yesus aqa anjam mare mare laqneb

¹ Bati bei Tamo Koba a na tamo kalil a dauryoqneb qaji nanği metnjrnaqa aqa areq bonabqa nango ambleq dena tamo 72 nanği giltnjrej. Nanği aqa anjam mare mare laqajqa deqa giltnjrej. Giltnjrsiqa nanği aiye aiyel namoosib qure kalil a segi bunuqna walwelosim aiqas qaji nanği deq aiqajqa minjrsiqa qarinqjrnaq aiyeb. ² A nanği qarinqjrqa osiqa yawo anjam endegsi minjrej, “Wauq di ingi gargekoba melionub. Ariya ingi meli bunuj otorqajqa wau tamo gargekoba sai. Deqa ningi wau lanja minjibqa a na wau tamo nanği qarinqjrimqqa nanği aqa wauq gilsib ingi meli bunuj otorelejgab.

³ “Deqa ningi aiyiy. Ningi kaja du du bul unub deqa e na ningi qarinqitqa aisib baun juwan nango ambleq di wauoqnqab. ⁴ Ningi silali osib aiyab. Nungo qaquñ aib. Singa tatal jigaib. Ningi aiyoqnsibqa gamq di tamo qudei turoqnsibqa nanği anjam bei minjraib. ⁵ Ningi tal bei gogetoqnsibqa tamo unğasari tal miligiq di unub

qaji nanġi endegsib minjroqniy, ‘Ninġi lawo na soqniy.’
⁶ Degsib minjroqniqbqa lawo tamo bei sqas di a nuġgo lawo anjam di oqas. Ariya lawo tamo bei sqasai di nuġgo lawo anjam di olo puluosim nuġgoq bqas. ⁷ Ninġi qure bei beiq di brantoqnsibqqa tal qujaiq di soqniy. Olo tal bei bei gogetoqnaib. Nanġi na ninġi joqsib inġi ti ya ti anaingqniqbqa uyoqniy. Ninġi Qotei aqa wau tamo unub deqa nuġgo awai agi oqniy.

⁸ “Ninġi qure beiq di brantoqniqbqa nanġi ninġi joqo-qnsib inġi anaingqniqbqa uyoqniy. ⁹ Ninġi qure dia sosisbqa tamo unġasari ma ti unub qaji nanġi boletnjroqnsib endegsib minjroqniy, ‘Qotei a nuġgo Mandor Koba sosim ninġi taqatnġwajqqa bati jojomoq.’ ¹⁰ Ariya ninġi qure beiq di brantoqniqbqa nanġi ninġi gereingosaiabqqa ninġi nanġi uratnjrqa oqnsib nanġo qure ambleq di tigelqnsibqqa endegsib minjroqniy, ¹¹ ‘Ninġi Qotei qoreiyonub deqa nuġgo qure qa tumberum gago sinġa qandratqo qaji agi butuyetnġgonum. Ariya ninġi endegsib qalieoiy, Qotei a nuġgo Mandor Koba sosim ninġi taqatnġwajqqa bati jojomoq.’ O ijo anġro, ninġi degsib minjroqniy. ¹² E ninġi merġwai. Mondonġ Qotei a tamo unġasari nanġo une qa peginjrqa batiamqa a na qure deqaji nanġi tulanġ padaltnjrougetqas. A na Sodom qure nanġi degsim padaltnjrqsai. A nanġi gulbe kiñala enjrqsai.

Tamo unġasari are bulyosai qaji nanġi mondonġ tulanġ padalougetqab

¹³ “O Korasin qure ti Betsaida qure ti, ninġi tulanġ padalougetqab. Di kiyaaqa? Mañwa e nuġgoq di yoqnem qaji di Tair qure ti Saidon qure ti nanġoq di brantej qamu nanġi nami are bulyosib are uge qa gara jigsib nġam sumq di awoeb qamu. ¹⁴ Deqa e ninġi endegsi merġwai. Mondonġ Qotei a tamo unġasari nanġo une qa

peginjrqa batiamqa a na ningi tulan padaltngougetqas. A na Tair qure ti Saidon qure ti nanngi degsim padaltnjrqasai. A nanngi gulbe kiñala enjrqas. ¹⁵ O Kaperneam tamo ungasari, ningi lan qureq oqwa kere e? Keresai. Qotei na ningi breingimqa moiyo qureq aiqab.”

¹⁶ Osiqa Yesus na aqa angro nanngi endegsi minjrej, “Tamo bei a nunngo anjam qusim dauryqas di a ijo anjam dego qusim dauryqas. Ariya tamo a ningi qoreingwas di a na e dego qoreibqas. Tamo a e qoreibqas di a na ijo Abu e qarinjbej qaji di dego qoreiyqas.”

Tamo 72 Yesus na qarinjnjrej qaji nanngi olo aqa areq beb

¹⁷ Yesus na tamo 72 nanngi di qarinjnrnaq aisib aqa anjam mare mare laqneb. Onaqa bunuqna nanngo wau di koboonaqa nanngi olo puluosib Yesus aqa areq bosib areboleboleinjrnaqa minjeb, “O Tamo Koba, iga ino ñam na mondor uge uge nanngi winjreqnamqa nanngi gago anjam dauryoqnsib jaraiyoqneb.” ¹⁸ Onaqa Yesus na minjrej, “Kola minjal urur mandamq aiyeqnu dego kere Satan a urur lan goge na ulonosiq aiyeqnaq e unonum. ¹⁹ Ningi quiy. E na Qotei aqa singila ningi engonum. Deqa ningi singila di osib amal uge ti degin ti nanngo singila tentoqnsib laqnqab. Gago jeu tamo Satan aqa singila kalil dego ningi na kobotoqnqab. Deqa ingi bei na yala ningi ugeugeingwa keresai. ²⁰ Mondor uge nanngi nunngo anjam dauryoqnsib jaraiyeqnu di bolequja. Ariya ningi deqa tulan areboleboleingaiq. Qotei a nunngo ñam lan qureq di nenngrenyey unu. Ningi deqa tulan areboleboleingem.”

Yesus a tulan areboleboleiyonaqa Qotei pailyej

²¹ Bati deqa Mondor Bole a Yesus aqaq aisiq areqalo singilatetonaqa a tulan areboleboleiyonaqa Qotei endegsi pailyej, “O Abu, ni segi lan qa ti mandam qa ti Koba. E ino ñam soqteqnum. Di kiyaaqa? Ni ijo anjam kalil powo tamo

nanği qa ulitoqnsimqa tamo nanği anğro du du bul unub qaji nanği segi qa babteqnam nanği poinjreqnu. Od, Abu, ni ino segi areqalo dauryosim agi degyeqnum.”²² Yesus a degsi Qotei pailyej. Osiqa marej, “Ijo Abu na inği inği kalil ijo banq di atelenej unu. E segi Qotei aqa ņiri. Tamo bei a e qa qaliesai. Ijo Abu a segi e qa qalie. Tamo bei a ijo Abu qa qaliesai dego. E segi ijo Abu qa qalie. E na tamo qudei nanği ijo Abu osornjrqa areibqas di osornjrqai. Yim nanği dego ijo Abu qa qalieqab.”

²³ Yesus a degsi marsiqa aqa anğro nanği joqsiqa nanği segi sasalosib a na minjrej, “Niği nungo ņamdamu na ijo kumbra uneqnub deqa niği tulaņ areboleboleingem.
²⁴ Niği quiy. Nami mandor kokba ti Qotei aqa medabu o tamo nanği ti gargekoba kumbra niği bini uneqnub qaji di unqajqa are koba soqnej. Ariya nanği unosaiqneb. Anjam niği bini queqnub qaji di dego nanği quqwajqa are koba soqnej. Ariya nanği quosaiqneb.”

Samaria tamo bei a kumbra bole yej

²⁵ Onaqa dal anjam qalie tamo bei a Yesus aqa siņgila laņa tenemtqa osiqa endegsi nenemyej, “O Qalie Tamo, e kumbra bole kiye dauryosiy dena e ņambile gaigai sqai?”
²⁶ Onaqa Yesus na kamba minjej, “Dal anjam nenğreņq di kiyersi unu? Ni gaigai sisiyeqnum. Deqa ni segi na mare.”
²⁷ Onaqa tamo dena minjej, “Dal anjam endegsi unu, ‘Ni ino Tamo Koba Qotei a tulaņ qalaqalaiyime. Qalaqalaiyosim ino are miligi ti ino qunuņ ti ino siņgila ti ino areqalo ti kalil a yekritime. Osim ni ino segi jejamu gereiyeqnum dego kere ino was nanği degsim geregereinjroqnome.’ ”
²⁸ Onaqa Yesus na minjej, “Ni kere maronum. Deqa ni kumbra di yoqnqam dena ni ņambile oqam.”

²⁹ Onaqa tamo di a diqosiq aqa segi powo babtqa are qalsiq deqa olo Yesus nenemyej, “Tamo yai a ijo was unu deqa e na gereiyqai?” ³⁰ Onaqa Yesus na kamba yawo anjam endegsi minnej, “Tamo bei a Jerusalem dena tigelosiqqa gam dauryosiq Jeriko qureq aiyeqnaqa gamq di bajin tamo qudei nanji na a ojsib aqa ingi ingi kalil yayekriteb. Osib aqa gara palontetosib qalougetonab a moiqa jojomonaqa gam qalaq di a uratosib jaraiyeb. ³¹ A gam qalaq di neiesonaqa atra tamo bei a gam dena walwelosiq gilsiq tamo di unej. Unsiqa a aqaryaiyqa uratosiqqa gam qalaq beiq na bunyosiqqa gilej. ³² Onaqa sokiñalayonaq tamo bei a dego gam dena walwelosiq gilej. A Livai tamo. A atra tal taqatoqnej qaji. A gam dena walwelosiq tamo di gam qalaq di neiesonaq unsiqa a dego tamo di aqaryaiyqa uratosiqqa gam qalaq beiq na bunyosiqqa walwelosiq gilej.

³³⁻³⁴ “Ariya olo sokiñalayonaq Samaria tamo bei a dego gam dena walwelosiq gilej. Gilsiq tamo di unsiqa a qa tulan dulosiqqa aqa areq bosiqqa gorej ti wain ti osiq aqa jejamu pupoiyeleneb qaji di yanselenosiqqa qoselenetej. Osiqa a soqtosiqqa aqa donki quraq di atsiqa osi gilsiqqa tamo nerenjo qaji talq di gereiyosiq taqatoqnej. ³⁵ Onaqa nebeonaqa Samaria tamo di aqa segi qureq gilqa osiqqa nerenjo qaji tal taqato tamo aqa banq di silali banqa qudei atsiqa minnej, ‘Ni silali endena tamo di geregereiyosiqne. E bosiy ino segi silali banqa gembub ni olo uratqam di ni kamba emqai.’”

³⁶ Yesus na dal anjam qalie tamo di yawo anjam degsi minjsiqqa olo minnej, “Tamo qalub nanji gam dena walwelosib gileb. Deqa ni merbe. Tamo yai a tamo gam qalaq di qalnab neiesoqnej qaji aqa was bole?” ³⁷ Onaqa dal anjam qalie tamo na kamba Yesus minnej, “Samaria tamo agi tamo deqa dulej qaji di aqa was bole.” Onaqa Yesus na

minjej, “Ni kere maronum. Deqa ni gilsim kumbra degsim yoqne.”

Yesus a Marta Maria wo nanjo talq di soqnej

³⁸ Onaqa bati bei Yesus aqa angro nanji koba na wal-welosib aisib qure beiq di branteb. Qure dia unja bei soqnej aqa ñam Marta. A nanji joqsiq koba na aqa tal gogeteb. ³⁹ Marta aqa jaja bei soqnej aqa ñam Maria. A Tamo Koba aqa sinja jomq di awoosiq aqa anjam quoqnej. ⁴⁰ Ariya Marta a nanjo inji goiyetnjqra marsiq wau koba yoqnej. Osiqa Yesus aqa areq bosiq minjej, “O Tamo Koba, ijo jaja na e uratbqoqa e segi inji goiyoqnsim inji inji kalil gereiyeqnum. A na e yala aqaryaibosai. Deqa ni na minjimqa a e aqaryaibem.” ⁴¹ Onaqa Tamo Koba a na kamba Marta minjej, “O Marta, ni inji inji kalil qa are koba qaleqnum. Ni inji inji deqa are kobaimaiq. ⁴² Inji qujai qa are qalqam di kere. Maria a inji qujai di oqo. Inji di tulan boledamu. Inji di tamo bei na olo yayiqa keresai.”

11

Yesus a pailyo kumbra qa anjam palontej

¹ Onaqa bati bei Yesus a sawa beiq gilsiq dia Qotei pailyosiq sonaqa aqa angro bei na minjej, “O Tamo Koba, Jon a nami aqa angro nanji pailyqajqa gam osornjqroqnej dego kere ni na iga dego pailyqajqa gam osorge.” ² Onaqa Yesus na aqa angro nanji endegsi minjrej, “Ningi Qotei pailyqa osibqa endegsib pailyoqniy, ‘O Abu, ino ñam tulan getento.

Ni bosim gago Mandor Koba sosim iga taqatgoqnime.

³ Gago inji uyo bati gaigai keretgoqnime.

⁴ Tamo nanji iga qa une ateqnub qaji nanjo une kalil iga na kobotetnjreqnum deqa ni kamba gago une kalil dego kobotetgoqnime.

Gulbe bei na iga walawalaigosim uneq waigwa laqnimqa ni iga aqaryaigoqnime.’”

⁵⁻⁶ Osiqa Yesus na olo minjrej, “Ino kadoi bei a qolo jige ino talq bosimqa oqeq di tigelosim mermqas, ‘O kadoi, ijo was a sawa isaq na walwelosiq ijo talq bqoqa e ingi bei anaiyqajqa di saiqoji. Deqa ni bem qalub ebimqa e anaiyqai.’ ⁷ A degsi mermimqa ni na kamba minjqam, ‘Ni e njeio nam gentbaim. E siran qandimtonum. E ijo angro nanqi ti njeijunum. Deqa e ni bem emqa keresai.’ ⁸ Ni na ino kadoi degsi minjimqa a ni tulan waihmqas. Waihmimqa ni tigelosim bem yqam. A ino kadoi unu ni deqa are qalsim bem yqasai. A ni tulan waihmqo deqa ni tigelosim ingi keretosim yqam. ⁹ Deqa e ningi endegsi merngwai. Ningi ingi bei qa Qotei pailyqab di a na engwas. Ningi ingi bei oqa marsibqa namqab di itqab. Ningi siranme kindokindonabqa Qotei na siran waqtetngwas. ¹⁰ Tamo kalil Qotei pailyeqnub qaji nanqi ingi eqnub. Tamo kalil ingi qa nameqnub qaji nanqi iteqnub. Tamo kalil siranme kindokindoneqnub qaji nanqi Qotei na siran waqtetnjreanu.

¹¹ “Tamo bei aqa angro a mamym qe qa minjimqa a qe yqas. A amal uge yqasai. ¹² A na tuwe tawel qa minjimqa a tuwe tawel yqas. A degin yqasai. ¹³ Deqa ningi quiy. Ningi tamo bolesai. Ariya ningi nungo angro nanqi ingi bole bole enjreqnub. Ningi nanqi saidnjrosaiqnub. Nungo kumbra dena ningi endegsi poingem, nungo Abu lan qureq di unu qaji a dego ningi saidngosaieqnu. Ningi pailyqab di a na aqa Mondor Bole engwas. A na ningi saidngwasai bole sai.”

Tamo qudei nanqi maroqneb, “Belsebul a Yesus aqa jeyamuq di unu”

¹⁴ Onaqa Yesus a tamo bei mondor uge na medabu getentesoqnej qaji di mondor uge wiyetej. Wiyetonaqa

a olo boleosiqa anjam maroqnej. Deqa tamo ungasari nanği Yesus aqa mañwa di unsibqa tularj prugugeteb. ¹⁵ Onaqa tamo qudei nanği dego Yesus aqa mañwa di unsib Yesus yomuiyosib maroqneb, “Mondor uge nanžo gate koba Belsebul a Yesus aqa jejamuq di unu. Singila dena a na mondor uge nanği winjreqnu.” ¹⁶ Onaqa tamo qudei nanği Yesus aqa singila laña tenemtqa osib gisañyosib minjeb, “Ni Qotei lañ goge di unu qaji aqa singila bei babtım iga unqom.” ¹⁷ Onaqa Yesus a nanžo areqalo di qalieosiqa yawo anjam endegsi minjrej, “Tamo nanği sawa qujaiq di unub qaji nanği segi poaiyelosib qotqab di nanği koba na geregere sqa keresai. Nanği niñaqosib koboqab. Tamo nanği tal qujaiq di unub qaji nanği segi poaiyelosib qotqab di nanği dego koba na geregere sqa keresai. ¹⁸ Dego kere Satan na aqa segi mondor uge nanği winjrqas di nanği poaiyelqab. Deqa Satan a kiyersim aqa mondor uge nanği olo taqatnjrqas? Di keresai. Ningi mareqñub, ‘Yesus a Belsebul aqa singila na mondor uge nanği winjreqnu.’ ¹⁹ Di sai. E Belsebul aqa singila na mondor uge nanği winjrqai di yai aqa singila na nunžo anğro nanği mondor uge winjrqab? Deqa nanği segi na mernğwab, ningi anjam groteqñub. ²⁰ Ariya e Qotei aqa singila na mondor uge nanği winjrqai di ningi endegsi poingwas, ‘Bole, Qotei a gago Mandor Koba sosım iga taqatğwajqa bati brantqo.’ Ningi degsi poingwas.

²¹ “Tamo singila koba bei a anğ ti qaja ti ojelenosım aqa segi tal geregere taqatqas di aqa ingi ingi kalil bole sqab. ²² Ariya tamo bei tularj singila koba a bosım tamo di ombła qotsım singilaqas di a na qaja ti anğ ti tal aqa abu a dena singilaoqnej qaji di yayielenosım aqa ingi ingi kalil elenqas. Osim ingi ingi di tamo qudei nanžo banq di olo atelenqas.

²³ “Tamo bei na e beterbqasai di a na e jeutbqas. Tamo

bei a e ombla wauqasai di a na ijo wau ugetetbqas.”

Mondor uge a tamo aqa jejamu uratosim olo bqas

²⁴ Osiqa Yesus a olo marej, “Mondor uge a tamo bei aqa jejamuq dena ulaᅇosim sawa kaᅇraᅇoq gilqas. Gilsim dia laqnsimqa aqaratqajqa sawa ᅇamam ugeiyim marqas, ‘E olo puluosiy ijo tal uratem qaji deq olo aiqai.’ ²⁵⁻²⁶ A degsi marsimqa aisim tal di nami maᅇ solsisib iᅇgi iᅇgi kalil gereiyeb milalejunu di unsimqa olo puluosim gilsim mondor uge 7 tulaᅇ ugedamu naᅇgi joqsim bosim koba na tal dia sqab. Soqᅇibqa tamo di aqa so tulaᅇ ugeqas. Aqa so uge namij degwasai. Aqa so olo tulaᅇ ugedamuqas.”

Tamo yai naᅇgi tulaᅇ areboleboleinjrim sqab?

²⁷ Yesus a anjam degsi marnaqa tamo uᅇgasari naᅇgo ambleq dena uᅇa bei a brantosiqa tulaᅇ leleᅇosiqa Yesus minjeᅇ, “Ino ai agi ni nami ᅇambabtmosiqa mungum anaimoqᅇej qaji a Qotei aqa ᅇamgalaq di uᅇa tulaᅇ bolequja. Deqa a tulaᅇ areboleboleiyim sqas.” ²⁸ Onaqa Yesus na kamba minjeᅇ, “Ijo ai a segi areboleboleiyqasai. Tamo naᅇgi Qotei aqa anjam quoqnsib dauryeqnub qaji naᅇgi dego tulaᅇ areboleboleinjrim sqab.”

Tamo qudei naᅇgi Yesus aqa maᅇwa unqajqa minjeb

²⁹ Onaqa tamo uᅇgasari tulaᅇ gargekoba naᅇgi Yesus aqa areq di koroeqᅇabqa a na naᅇgi endegsi minjroqᅇej, “Tamo uᅇgasari bini bati endeqa unub qaji naᅇgo kumbra tulaᅇ ugedamu. Naᅇgi gaigai Qotei aqa maᅇwa laᅇa unqajqa metbeqᅇnub. Deqa e na Qotei aqa maᅇwa bei naᅇgi osornjrqasai. Jona aqa maᅇwa segi osornjritqa naᅇgi unqab. ³⁰ Agi Jona a segi maᅇwa bul sonaqa tamo uᅇgasari Ninive qureq di soqᅇeb qaji naᅇgi maᅇwa di uneb. Dego kere e Tamo Aᅇgro maᅇwa bul soqᅇit tamo uᅇgasari bini bati endeqa unub qaji naᅇgi maᅇwa di unqab. ³¹ Mondoᅇ Qotei na tamo uᅇgasari naᅇgi peginjrq

batiamqa unqa mandor nami guta di sawa taqatoqnej qaji a tigelqas. Tigelosimqa tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanjo kumbra uge babetnjrqas. A degyqas. Di kiyaaqa? Unqa di a nami Solomon aqa powo kobaquja unqa marsiqa sawa isaq na walwewosi bej deqa. Ariya bini tamo bei Solomon tularj bunyejunu qaji a nunjo ambleq di unu. ³² Mondonj Qotei na tamo ungasari nanji peginjrqqa batiamqa Ninive tamo nanji dego tigelqab. Tigelosibqa tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanjo kumbra uge babetnjrqab. Nanji degyqab. Di kiyaaqa? Ninive tamo nanji nami Jona aqa anjam qusib are bulyeb deqa. Ariya bini tamo bei Jona tularj bunyejunu qaji a nunjo ambleq di unu.”

Ino namdamu a ino jejamu qa pulonj bul

³³ Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo bei a lam qatrentosim tal surumq di atqasai. Kulum miligiq jugwasai. Boleq di gaintim warum suwanamqa tamo ungasari nanji tal miligiq gilsib warum geregere unqab. ³⁴ Ino namdamu a ino jejamu qa pulonj bul. Deqa ino namdamu boleqas di ino jejamu kalil suwanesqas. Ariya ino namdamu ugeqas di ino jejamu kalil ambruesqas. ³⁵ Deqa ningi geregere unoqniy. Nunjo jejamu suwanejunu qaji di olo ambruo uge. ³⁶ Ino jejamu kalil suwanekritqas di taqal bei ambruqa keresai. Deqa ino jejamu kalil suwanjoq di soqneme. Lam pulonjosiq ni suwantmeqnu dego kere.”

Farisi ti dal anjam qalie tamo nanji ti kumbra uge uge yeqnub

³⁷ Yesus a anjam degsi marsiq koboonaqa Farisi tamo bei a Yesus aqa areq bosiq minjej, “Aqo ombla ijo talq gilsim inji uyqom.” Osiqa nanji ombla aqa talq gilsib awoeb. ³⁸ Awoosib Yesus a inji uyqa osiqa a mati banj yansosaisosiq laña uyej. Deqa Farisi tamo a Yesus aqa

kumbra di unsiqa tulan prugugetej. ³⁹ Onaqa Tamo Koba a na minjej, “Ningi Farisi nungo kumbra uge agi ubtosiy merngwai. Ningi ya gamban ti tabir ti qore segi yanse-qnub. Ningi miligi yansosaieqnub. Di yawo anjam. Aqa damu agiende. Ningi baban na tamo bole. Ariya nungo are miligi kumbra uge ti bajin kumbra ti dena maqejunu. ⁴⁰ Ningi nanari tamo! Qotei a nungo jejamu gereiyosiq a nungo are miligi dego gereiyej. Di ningi qaliesai kiyu? ⁴¹ Deqa ingi ingi kalil nungo are miligiq di unu qaji di ningi elenjosib tamo ingi saiqoji nangi enjroqniy. Ningi kumbra degyibqa nungo ingi ingi kalil milalesqas.

⁴² “O Farisi tamo, ningi tulan padalougetqab. Di kiyuqa? Ningi dal anjam kiñilala segi dauryeqnub. Agi ningi lei ti lombo ti saga ti oqnsib poto 10 yoqnsib oto qujai Qotei atraiyeqnub. Ariya ningi Qotei aqa dal anjam kokba dauryaqajqa urateqnub. Agi ningi kumbra bole bole dauryosaieqnub. Ningi Qotei qalaqalaiyosaieqnub. Ningi dal anjam kiñilala segi dauryeqnub. Deqa e ningi endegsi merngwai. Ningi are bulyosib dal anjam kokba dauryosib laqniy. Ningi dal anjam kiñilala dego dauryqa urataib.

⁴³ “O Farisi tamo, ningi tulan padalougetqab. Di kiyuqa? Ningi Qotei tal miligiq di tamo ñam ti nango awo jaramq di awoqajqa tulan areboleboleingeqnu. Ningi koro sawaq di dego tamo ungasari nangi na nungo ñam soqtetngosib ban ojetngwajqa deqa areboleboleingeqnu.

⁴⁴ “O Farisi tamo, ningi tulan padalougetqab. Di kiyuqa? Ningi tamo moiyo qaji sub bul unub. Sub gogeq di marin na kabutqo. Deqa tamo ungasari nangi quraq na walweloqnqab di nangi qalieqasai.”

⁴⁵ Yesus a anjam degsi marnaqa dal anjam qalie tamo bei a Yesus aqa anjam di qusiqa minjej, “O Qalie Tamo, ni Farisi nangi anjam degsi minjronum deqa ni gago ñam dego ugetoiyonum.” ⁴⁶ Onaqa Yesus na kamba minjej, “O

dal anjam qalie tamo, ningi dego tulan padalougetqab. Di kiyaaqa? Ningi tamo ungasari nangi gulbe kokba enjre-qnab qoboioqnsib unub. Ariya ningi na olo nanngo gulbe di qoboiyetnjrosaeqnu.

⁴⁷ “Ningi tulan padalougetqab. Di kiyaaqa? Nunngo moma nangi nami Qotei aqa medabu o qaji tamo nangi ñumeqnuab moreñoqne. Ariya ningi na olo nanngo sub gereiyeqnu. ⁴⁸ Nunngo kumbra dena ningi endegsib marobuleqnu, ‘Gago moma nanngo kumbra bole.’ Ningi degsib marobuleqnu. Agi nunngo moma nangi Qotei aqa medabu o qaji tamo nangi ñumoqne. Ariya ningi na olo nanngo sub gereiyeqnu.

⁴⁹ “Utru deqa Qotei powo koba ti unu qaji a endegsi marej, ‘E ijo medabu o tamo nangi ti ijo anjam maro tamo nangi ti qarinjritqa tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanngo giloqnuq nangi na nangi jeutnjroqnsib tulan ugeugeinjroqnuq. Osib qudei ñumoqnuab moreño-qnuq.’ ⁵⁰⁻⁵¹ O dal anjam qalie tamo, Qotei a nunngo moma nanngo une kalil osim tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanngo jejamuq di atelenqas. Nunngo moma nanngo une di agi nangi nami yqajqa utru atsib Kein na Abel qalnaq moiyej. Qotei a mandam atej bati deqa nangi une di yqajqa utru ateb. Dena bosib Sekaraia atra bijal ti atra tal ti ambleq di qalnab moiyej. E bole merngwai. Une kalil di aqa awai uge Qotei na osim tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nangi enjrqas.

⁵² “O dal anjam qalie tamo, ningi tulan padalougetqab. Di kiyaaqa? Tamo ungasari nangi Qotei qalieqajqa gam itqa mareqnuq nangi na olo gam getentetnjre-qnu. Ningi segi Qotei qalieqajqa gam itqa keresai. Deqa tamo ungasari nangi dego gam di itqa yeqnuq nangi na olo gam getentetnjre-qnu.”

⁵³ Osiqa Yesus a tigelosiqqa tal di uratosiq gilej. Bati deqa dal anjam qalie tamo nanği ti Farisi nanği ti a qa minjiñ oqetnjrnaqa anjam gargekoba nenemyoqneq. ⁵⁴ A anjam bei grotimqa nanği a ojqajqa deqa anjam gargekoba nenemyoqnsib a dadauryoqneq.

12

Yesus a Farisi nanği kumbra uge qa anjam marej

¹ Onaqa tamo unğasari tulañ gargekoba nanği Yesus unqajqa bosib koroosib jujunğobaeb. Siñga waiyosib walwelqa keresai. Deqa tamo qudei na tamo qudei nanği siñga sosetnjroqneq. Bati deqa Yesus a aqa anğro nanği joqsıqa nanği sasalosib a na minjrej, “Ningi geregere ñam atoqniy. Farisi nanği gisañ tamo. Nanği anjam maro aiyelteqneq. Bem tiyeqnu qaji sum Farisi nanği bem ti bulymqa bem dena tiyekritosim tulañ kobaqujaqas. ² Deqa ningi quiy. Kumbra kalil kabuejunu qaji di boleq dqas. Anjam kalil uliejunu qaji di tamo nanği qusib poinjrqa. ³ Deqa anjam kalil ningi ambruq di mareqneq qaji di suwanamqa tamo nanği quqwab. Anjam kalil ningi warum miligiq di mareqneq qaji di tamo nanği bijal gogeq di tigelosib palontqab.”

Ningi Qotei segi ulaiyiy

⁴ Osiqa Yesus a olo marej, “O ijo anğro, ningi quiy. Ningi jeu tamo nanği ulainjraib. Nanği nunğo jejamu segi qalsib moyotqa kere. Nanği ningi gulbe bei enğwa keresai. Deqa ningi nanği ulainjraib. ⁵ Tamo ningi ulaiyqab qaji agi deqa merñğwai. Qotei a segi nunğo jejamu moyotosim bunuqna nunğo qunuñ dego ñamyuwoq waiyqa kere. Deqa ningi a segi ulaiyiy.

⁶ “Ningi qalie. Tamo nanği qebari sinjir silali kobaquja na awaiyosaieqneq. Silali kiñala na awaiyeqneq. Ariya

Qotei na qebari sinjir nanği geregere taqatnjreqnu. A na nanği uratnjrosaeqnu. ⁷ Dego kere Qotei a nungo gate banğa segi sisiyoqnsiq geregere taqateqnu. Deqa ningi ulaaib. Ningi qebari kalil nanği tulañ buñnjre-junub.”

Iga Yesus aqa ñam marqajqa jemaigwasai

⁸ Osiqa Yesus a olo marej, “E Tamo Anğro. Ningi mandam tamo nanngo ulatamuq di ijo ñam boleq atsib marqab di mondoñ e na kamba Qotei aqa lañ anğro nanngo ulatamuq di nungo ñam boleq atsiy marqai. ⁹ Ariya ningi mandam tamo nanngo ulatamuq di ijo ñam marqajqa asgıñgwas di mondoñ e kamba dego Qotei aqa lañ anğro nanngo ulatamuq di nungo ñam marqajqa asgıbqas.

¹⁰ “E Tamo Anğro. Tamo bei na e misiliñbqas une di Qotei na kobotqas. Ariya tamo bei na Mondor Bole misiliñyqas une di Qotei na kobotqasai.

¹¹ “Bunuqna Juda tamo kokba nanği ningi ojsib nanngo Qotei tal miligiq di tigeltñgosib nenemñgıbqa ningi na kamba anjam kiye minjrıqajqa deqa are koba qalaib. Rom nanngo gate ti nanngo mandor ti nanngo ulatamuq di dego ningi tigeltñgıbqa ningi na kamba anjam minjrıqajqa ulaaib. ¹² Bati deqa Mondor Bole na areqalo engimqa ningi anjam marqab.”

Ñoro tamo qa yawo anjam

¹³ Onaqa tamo unğasari koroesoqneñ qaji nanngo ambleq dena tamo bei a tigelosıqa Yesus minjeñ, “O Qalie Tamo, ni ijo was minjimqa a na gago abu moiyeñ qaji aqa ñoro kalil ambleq na potosim taqal bei ebqas.” ¹⁴ Onaqa Yesus na minjeñ, “Tamo yai na e gıltbqo deqa e nungo gulbe di gereiyqai?” ¹⁵ Degsi minjsıqa tamo unğasari kalil

nanği endegsi minjrej, “Ninği ñoro koba oqajqa mamaulġ-gaiq. Ninği ñoro koba ti sqab dena ninği ħambile bole oqa keresai. Ninği ijo anjam deqa geregere are qaloqniy.”

¹⁶ Osiqa yawo anjam bei endegsi minjrej, “Ñoro tamo bei soqnej. Aqa wauq di inği tulaġ koba melioqnej. ¹⁷ Deqa a endegsi are qalej, ‘E kiyerqai? Ijo inği tulaġ koba melielenqo. Deqa e inği di atqajqa tal keresaiibqo.’ ¹⁸ Osiqa marej, ‘E endegyqai. E ijo tal kalil koġelenosiy olo tal kokba atelenqai. Osiy ijo inği meli kalil tal kokbaq di jugwai. Ijo ñoro kalil dego dia jugelenqai. ¹⁹ Jugelenosiy marqai, “Ijo inği inği tulaġ koba agi atonum unu. Deqa e aqaratosiy laġa awesqai. Sosiy inği ti ya ti uyoqnsiy areboleboleiboqnqas. Wausau gargekoba gilqas ijo inği inği di koboqasai.” ’ ²⁰ Tamo di a degsi marnaqa Qotei na minjej, ‘Ni nanari tamo. Qolo qujai endeqa e ino qunuġ yaimitqa ni moiqam. Yimqa inği inği kalil ni na gereiyosim atonum qaji di tamo yai na olo oqas?’ Qotei na degsi minjej. ²¹ Dego kere tamo nanği ñoro koba koroiyejunub qaji nanġo ñoro qoji padalqab. Nanği laġ qure qa ñoro saiqoji unub deqa nanği Qotei aqa ħamgalaq di sougetesosib morenqab.”

Ninği bole sqajqa deqa areqalo kobaiyaib

²² Osiqa Yesus na aqa aġgro nanği endegsi minjrej, “Ninği mandamq endi bole sqajqa deqa areqalo kobaiyaib. Osib endegsib maraib, ‘Iga inği qabe na osim uyqom? Gara qabe na osim gago jejamu kabutqom?’ Ninği degsib maraib. ²³ Ninği inği uyo na segi ħambile oqasai. Ninği gara jugoqnqab dena segi nunġo jejamu bole sqasai. ²⁴ Ninği qebari nanği unjriy. Nanği inği yagosaieqnub. Inği otorosib talq di atosaieqnub. Ariya Qotei na qebari nanği inği anainjreqnu. Ninği qalie, qebari nanği qunuġ saiqoji. Ninği tamo qunuġ ti. Ninği qebari nanği tulaġ

bunjnrejunub. ²⁵ Ningi mandamq endi sokobaiyqajqa deqa are koba qalaib. Ningi are koba qalqab dena ningi nungo segi sqajqa bati olo yala totoryqa keresai. Sai bole sai. ²⁶ Ningi wau kiñala deqaji yqa keresai deqa ningi kiyaaqa ingi qudei qa are koba qaleqnub?

²⁷ “Ningi nam so unjriy. Nango wala kiyersib branteqnub di ningi qaliesai. Nangi segi wauosaieqnub. Nango segi wala gereiyosaieqnub. Deqa e ningi endegsi merngwai. Nami Solomon a gara wala boledamu jugoqnej. Ariya nam so aqa wala dena Solomon aqa wala tulan bunyejunu. ²⁸ Man lanaj a bini oqwas nebe tamo nangi na gingenyosib namyuwoq waiyqab. Man lanaj di Qotei na wala enjreqnu. Deqa ningi kiyaaqa Qotei qa nungo areqalo singilatqa yonub keresaiingwo? Ningi man lanaj sai. Ningi tamo qunun ti. Deqa ningi endegsi poingem, Qotei a ningi dego gara engoqnqas. ²⁹ Ningi areqalo kobaiyosib endegsib maraib, ‘lga ingi ti ya ti qabe na osim uyqom?’ Ningi degsib maraib. ³⁰ Tamo ungasari Qotei qaliesai qaji nangi ingi ingi deqa are koba qaleqnub. Ariya ningi deqa are koba qalaib. Nungo Abu a qalie, ningi lanja sqa keresai. Ningi ingi ingi deqaji oqnsib sqab. ³¹ Deqa ningi Qotei na taqatngosim nungo Mandor Koba sqajqa singilaoqniy. Ningi degyqab di Qotei na kamba ingi uyo ti gara ti dego engoqnqas.”

Ningi lan qure qa ingi ingi oqajqa deqa are qaloqniy

³² Osiqa Yesus a olo marej, “O ijo kaja du du ningi ulaaib. Nungo Abu a nungo Mandor Koba sosim ningi taqatngwajqa areareteqnu. ³³ Deqa ningi kumbra endegiy. Ningi nungo ñoro kalil qarinyosib silali osib tamo ingi ingi saiqoji nangi di jeisib enjriy. Osib silali jugwajqa qun ugeosaieqnu qaji di gereiyosib lan qure qa ingi ingi elenjosib di jugelenjoiy. Ingi ingi di koboqa keresai. Bajin

tamo nanġi bosib oqasai. Sisimbij na ugetqasai. Inġi inġi di gaigai sqas. ³⁴ Sawa qabia ino ñoro bole unu dia ino are miligi dego sinġilatim sqas.”

Kanġal tamo bole a tal lanja olo bqajqa bati qa tarijeqnu

³⁵ Osiqa Yesus a olo marej, “Niġi nuġgo gara tigelejosib nuġgo inġi inġi kalil gereiyosib waġal qatrentosib ijo bqajqa bati qa tarijosib soqniy. ³⁶ Tamo bei a goiyo kobaq dena olo bosim aqa talq di brantosim siranġme kindokindorġamqa aqa kanġal tamo nanġi a qa tarijejunub qaji nanġi siranġme waqtoqujatqab. Dego kere niġi ijo bqajqa bati qa tarijosib soqniy. ³⁷ Tal lanja aqa kanġal tamo nanġi a qa tarijosib ġam atoqniqbqa bosim degsi unġrimqa nanġi tulaġ areboleboleinġrqas. Deqa a na nanġi metnġrim awoelenġabqa inġi anainġroqniqas. ³⁸ A qolo ġige kiyo nebeqa laqniqbqa kiyo bosim aqa kanġal tamo nanġi a qa tarijosib ġam atoqniqbqa degsi unġrimqa nanġi tulaġ areboleboleinġrqas.

³⁹ “Niġi are qaliy. Bati gembu bajin tamo a bosim tal paratqas di tal lanja a qalieqasai. A nami qalieosiq sonaq qamu bajin tamo a bosiq tal paratqa yonaq unsiq wiyej qamu. ⁴⁰ Dego kere e Tamo Anġro bqajqa bati niġi qaliesai. E bosiy niġi pruatġġaim deqa niġi geregere ġam atoqnsib e qa tarijoqnsib soqniy.”

Tamo yai a wau tamo bole?

⁴¹ Onaqa Pita na Yesus minjej, “O Tamo Koba, ni yawo anġam maronum di ġga segi quqwjajqa kiyo tamo unġasari kalil nanġi dego quqwjajqa kiyo?” ⁴² Onaqa Tamo Koba a na minjej, “Kanġal tamo yai a areqalo bole ti sosiqa gaigai wau bole yeqnu? Kanġal tamo di tal lanja na endegsi minġqas, ‘Ni na ijo kanġal tamo kalil nanġi geregere taqatnġroqnsimqa nanġo inġi uyqajqa batioqniqbqa inġi anainġroqne.’ ⁴³ Degsi minġsimqa sawa beiq ġilsim di sqas.

Olo puluosim wau kalil a na aqa kanƙal tamo yej qaji di kalil keretosim soqnimqqa a bosim unimqqa kanƙal tamo di a tulaŋ areboleboleiyqas. ⁴⁴ Deqa e bole mernƙwai. Kanƙal tamo di a wau boledamu yej deqa tal lanja na aqa inƙi inƙi kalil osim aqa baŋq di atim a na taqatetoqnqas. ⁴⁵ Ariya kanƙal tamo di a endegsi are qalqas, ‘Ijo tamo koba a urur bqasai.’ Degsi are qalsimqqa a na kanƙal tamo ti kanƙal uŋa ti nanƙi lanja lanja kumbainjroqnqas. Osim inƙi ti wain ti uyoqnsim nanarioqnqas. ⁴⁶ Aqa tamo koba bqajqa bati a qaliesai deqa a kumbra degsim yoqnimqqa aqa tamo koba brantoqujatosim unimqqa a tulaŋ prugugetqas. Deqa aqa tamo koba na a qalougetosim tamo nanƙi Qotei qa nango areqalo siŋgilatosaieqnub qaji nango so sawaq waiyim aiqas.

⁴⁷ “Tal lanja na aqa kanƙal tamo bei minjqas, ‘Ni wau di ye.’ Yimqqa a geregere qusim ariya a olo asgimosim wau di yosaiamqqa tal lanja na a kumbainjyogargekobatqas. ⁴⁸ Ariya tal lanja na aqa kanƙal tamo bei minjqas, ‘Ni wau di ye.’ Yimqqa a geregere quosai deqa a wau di yosaiamqqa tal lanja na a jinƙa na kumbainjoqujaitqas. Niŋgi quiy. Qotei na tamo bei wau koba yimqqa a wau di ojsim olo wau tulaŋ koba dego ojeme. Qotei na tamo bei aqa baŋq di wau koba atimqqa a wau di taqatosim olo wau tulaŋ koba dego taqateme.”

Yesus na tamo unƙasari nanƙi pupoinjrimqqa nanƙi jeu jeu sqab

⁴⁹ Osiqa Yesus a olo marej, “E nɗamyuwo waiyit mandamq aiqas. E deqa bem. Deqa e Qotei endegsi pailye-qnum, ‘O Abu, nɗamyuwo di urur puloneme.’ ⁵⁰ Niŋgi quiy. E yanso bei oqai. E yanso di osaiunum deqa e are tulaŋ gul-bekobaibeqnu. ⁵¹ O ijo anƙro, niŋgi kiyersib are qalonub? E na qaja kobotitqqa tamo unƙasari nanƙi geregere lawo na sqajqa e deqa bem kiyo? Sai. E na qaja kobotqajqa bosai. E

na tamo ungasari nanġi pupoinjritqa nanġi jeu jeu sqajqa deqa bem. ⁵² Bini bati endeqa ti bunuq qa ti tamo 5 tal qujaiq di unub qaji nanġi ijo ñam qa jeu jeu sqab. Tamo qalub nanġi na tamo aiyel jeutnjroqnaqab. Tamo aiyel nanġi na tamo qalub jeutnjroqnaqab. ⁵³ Abu nanġi na nanġo segi anġro mel nanġi jeutnjroqnaqab. Anġro mel nanġi na nanġo segi abu nanġi jeutnjroqnaqab. Ai nanġi na nanġo segi anġro sebiġ nanġi jeutnjroqnaqab. Anġro sebiġ nanġi na nanġo segi ai nanġi jeutnjroqnaqab. Aiġ qeli nanġi na nanġo segi aiġ yala nanġi jeutnjroqnaqab. Aiġ yala nanġi na nanġo segi aiġ qeli nanġi jeutnjroqnaqab.”

Kumbra bini branteqnu qaji di tamo nanġi utru poinjro-saieqnu

⁵⁴ Osiqa Yesus na tamo ungasari kalil nanġi endegsi minjrej, “Seġ aiyuq dena laġbi tigelamqa niġgi unsib marqab, ‘Awa bqas.’ Degsib marqab awa bqas. ⁵⁵ Meli jagwa bamqa niġgi unsib marqab, ‘Sawa kanġanqas.’ Degsib marqab sawa kanġanqas. ⁵⁶ Niġgi gisaġ ani. Niġgi mandam ti laġ ti unoqnsib gegerere pegiyeqnub. Ariya kiyaaqa kumbra bini branteqnu qaji di niġgi unoqnsib utru poingosaieqnu?”

Tamo bei a ni qa anjam soqnimqa niġgi segi aiyel anjam urur gereiyoqujatiy

⁵⁷ Osiqa Yesus a olo marej, “Kumbra bole ti kumbra uge ti di niġgi kiyaaqa gegerere pegiyosaieqnu? ⁵⁸ Tamo bei a ni qa anjam soqnimqa niġgi ombra walwelosib anjam pegiyo talq giloqnsibqa gamq di niġgi segi aiyel anjam urur gereiyoqujatiy. Yosib anjam moiotosib a ni osim anjam pegiyo talq gilqasai. Ariya niġgi gamq di anjam gereiyqasai di a na ni osi gilsimqa anjam pegiyo tamo aqa ulatamuq di tigeltmimqa anjam pegiyo tamo a ni osim qaja tamo nanġo baġq di atqas. Yimqa nanġi na ni osib

tonto talq di waimqab. ⁵⁹ Deqa e ni mermqai. Ni tonto talq dena olo oqedqasai. Ni mati ino une aqa awai kalil keretimqa di ni uratmib oqedqam.”

13

Tamo a are bulyqasai di a padalqas

¹ Onaqa bati deqa tamo qudei nanqi Yesus aqa areq bosib minjeb, “O Tamo Koba, Galili tamo qudei nanqi wagme osib Qotei atraiyeq nabqa Pailat na aqa qaja tamo nanqi qarijnjrnaq gilsib nanqi ñumnab nanqo lej aisiq wagme nanqo lej ti tuturej.” ² Onaqa Yesus na minjrej, “Ninggi kiyersib are qalonub? Galili tamo nanqi di une gargekoba yoqneb deqa gulbe di nanqoq di brantej. Galili tamo qudei nanqi une gargekoba yosaieqnub. Ninggi degsib are qalonub kiyo? ³ Di sai. E ningi merngwai. Ninggi are bulyqasai di ningi kalil dego padalqab. ⁴ Jerusalem dia tal olekoba aqa ñam Siloam di puosiq tamo 18 nanqi ñumnaq moreñeb. Deqa ningi kiyersib are qalonub? Tamo 18 moreñeb qaji nanqi une gargekoba yoqneb deqa nanqi degsib moreñeb. Tamo qudei Jerusalem di unub qaji nanqi une gargekoba yosaieqnub. Ninggi degsib are qalonub kiyo? ⁵ Di sai. E ningi merngwai. Ninggi are bulyqasai di ningi kalil dego padalqab.”

Qura geitosai qaji aqa yawo anjam

⁶ Osiqa Yesus a yawo anjam bei endegsi marej, “Tamo bei a aqa wauq di qura yagej. Bunuqna a qura gei oqajqa marsiq bej. Bosiq unej qura geitosai. ⁷ Deqa a na aqa wau taqato tamo minjej, ‘Ni que. Wausau qalub gilqo e boqnsim ñam atoqnem qura geitosai. Deqa unqum. Qomsim waiy. A kiyaqamandam aqa namur laña saitqas?’ ⁸ Onaqa wau taqato tamo na minjej, ‘O Tamo Koba, ni mati uratim soqnem. Wausau qujai endeqa e na qura utruq

di moror qamsiy namur atsiy unqai. ⁹ Degyitqa wausau bei qa geitqas kiyo sai kiyo? Saiamqa ni marim e qomsiy waiyqai.’” Yesus a yawo anjam degsi marej.

Yori bati qa Yesus na uña bei boletej

¹⁰⁻¹¹ Onaqa yori bationaqa Yesus a Juda nanjo Qotei tal miligiq gilsiq Qotei aqa anjam minjroqnej. Minjroqnsiqqa ñam atej uña bei sonaq unej. Uña di a maiyej. Mondor uge na ma yonaqa wausau 18 a gronosiq laqnej. A tintinj tigelqa keresai. ¹² Deqa Yesus na uña di unsiq metonaqa aqa areq bonaqa minjej, “O uña, ni que. Endego ino ma di ni uratmqas.” ¹³ Degsi minjsiqqa uña aqa jejamuq di ban atnaqa aqa ma koboonaqa a tintinj tigelosiqqa Qotei aqa ñam soqtoqnej. ¹⁴ Onaqa Qotei tal taqato tamo a Yesus aqa marwa di unsiqa minjinj oqetej. Di kiyaaqa? Yesus a yori bati qa uña di boletej deqa. Deqa Qotei tal taqato tamo na tamo ungasari nanji endegsi minjrej, “Bati 6 iga waueqnum. Deqa wau qa bati segi nunjo ma boletqajqa boqniy. Yori bati qa nunjo ma boletqajqa baib.” ¹⁵ Onaqa Tamo Koba a na kamba minjej, “Ningi gisanj tamo. Ningi yori bati gaigai nunjo makau ti donki ti tontonub unub di sil palontoqnsib joqoqnsib ya anainjreqnub. ¹⁶ Ariya uña endi a Abraham aqa moma. Satan na ma yonaqa wausau 18 ma ti soqnej. Deqa e kiyaaqa yori bati qa aqa ma di uratit sqas? Sai. E boletqai.” ¹⁷ Yesus a degsi marnaqa aqa jeu tamo kalil nanji aqa anjam di qusibqa jemainjrej. Kumbra kalil Yesus a yoqnej qaji di tulanj bolequja deqa tamo ungasari kalil nanji tulanj areboleboleinjroqnej.

Sis yago qa yawo anjam

¹⁸ Onaqa Yesus a olo marej, “Qotei na aqa segi tamo ungasari nanji taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqas. Yawo anjam kiye ningi merngitqa Qotei aqa kumbra di aqa utru ningi geregere poingwas? ¹⁹ Od, e qalieonum.

Qotei aqa kumbra di tamo bei na sis yago osiq aqa wauq di yagej dego kere. Bunuqna sis a oqsiiq tulaŋ kobaqujaonaqa qebari nanŋi bosib aqa daniq di simi atelejeb.”

Bem tiyeqnu qaji sum aqa yawo anjam

²⁰ Osiqa Yesus a olo marej, “Qotei na aqa segi tamo unŋasari nanŋi taqatnjrsim nanŋo Mandor Koba sqas. Yawo anjam kiye ninŋi mernŋitqa Qotei aqa kumbra di aqa utru ninŋi gegerere poiŋwas? ²¹ Od, e qalieonum. Qotei aqa kumbra di bem tiyeqnu qaji sum bul. Uŋa bei a bem tiyeqnu qaji sum kiñala osiqa bem sum laŋaj ti turtosiq web kobaqujaq di bulyonaqa bem kalil tiyekritej.”

Ninŋi siranŋe kiñala miligiq gilqajqa siŋgilaoiy

²² Yesus a dena tigelosiq Jerusalem aiqajqa gam dau-ryosiq qure kokba ti qure kiñilala ti dia Qotei aqa anjam minjre minjre aiyooqnej. ²³ Aiyeqnaqa tamo bei na minjej, “O Tamo Koba, Qotei na tamo quja quja segi elenqas kiyo? Ni iga gegerere merge.” Onaqa Yesus na kamba minjrej, ²⁴ “Ninŋi siranŋe kiñala miligiq gilqajqa siŋgilaoiy. E ninŋi mernŋwai. Tamo gargekoba nanŋi siranŋe kiñala miligiq gilqajqa siŋgilaoqnib ugeinjroqnqas. ²⁵ Tal aqa abu a tigelosim siranŋe kabutumqa ninŋi oqeq di tigelosi-bqa siranŋe kindokindooŋosib minjoqnqab, ‘O Tamo Koba, ni na siranŋe waqtetgime.’ Amqa a na kamba mernŋwas, ‘Ninŋi tal qabe? E ninŋi qaliesai.’ ²⁶ Degsi mernŋimqa ninŋi na minjqab, ‘O Tamo Koba, iga ni ombla inŋi ti ya ti uyoqnem. Ni gago qureq di Qotei aqa anjam plaltosim mergoqnem.’ ²⁷ Degsib minjibqa a na kamba mernŋwas, ‘Ninŋi tal qabe? E ninŋi qaliesai. Deqa ninŋi kalil jaraiyyi. Ninŋi kumbra uge yo qaji tamo.’ ²⁸ A na ninŋi degsim mernŋsim ninŋi qalaq di breiŋwas. Yimqa Abraham, Aisak, Jekop, Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanŋi ti Qotei na taqatnjrsim nanŋo Mandor Koba sqas. Soqnimqa

ningi nanngi unjrsibqa akamkobaoqnsib pailoqnsib nunngo jaqatinj qa qalagei anjam atoqnqas. ²⁹ Tamo ungasari gargekoba nanngi sawa guta na guma na tauñ na beberj na ti bosib Qotei aqa singaq di koroelenjabqa Qotei a nanngo Mandor Koba sosim nanngi taqatnjrqas. Yimqa nanngi Qotei ombla awoosib injgi uyoqnqab. ³⁰ Deqa ninngi quiy. Tamo qudei bini ñam ti unub qaji nanngi mondonj ñam saiqoji sqab. Ariya tamo qudei bini ñam saiqoji unub qaji nanngi mondonj ñam ti sqab.”

Yesus a Jerusalem nanngi qa dulej

³¹ Onaqa bati deqa Farisi qudei nanngi Yesus aqa areq bosib minjeb, “Mandor Herot a ni lumsim moiyoitmqa mareqnu. Deqa ni sawa endi uratosim ulañ.” ³² Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ninngi gilsib gisanj tamo Herot a endegsib minjiy, ‘Yesus a marqo, “Bini e mondor uge uge nanngi winjroqnsiyqa tamo ma ti nanngi boletnjroqnqai. Nebe dego e wau di yoqnqai. Ariya alieb e ijo wau di kobotqai.” ’ Ninngi gilsib Herot degsib minjiy. ³³ Bini e walwewosi aisiy nebe olo tigelosiy aisiy ariya alieb e Jerusalem di brantqai. E degyqai. Di kiyaaq? Jerusalem dia qujai jeu tamo nanngi na Qotei aqa medabu o tamo nanngi ñumeqñab moreñeqñub. Nanngi qure beiq di nanngi ñumosaieqñub.

³⁴ “O Jerusalem qure, O Jerusalem qure, ni na Qotei aqa medabu o tamo nanngi ñumoqñsim moiyoitnjreqnum. Osim tamo ungasari Qotei na inoq qarinjnjreqnu qaji nanngi meniñ na ñumeqñam moreñeqñub. Bati gargekoba e ino angoro nanngi tuwe du du bul koroinjrqajqa yeqnam ni saideqnum. ³⁵ Deqa ninngi quiy. Qotei a nunngo atra tal koba uratetñgimqa a laña sqas. Deqa e ninngi endegsi mernñgwai. Ninngi olo e nubqasai. Degsim gilsim mondonj e olo lañ qureq na boqnitqa ninngi e nubsib marqab, “Tamo a bqo

endi Tamo Koba aqa ñam na bqo. Deqa Qotei na a tulanj gegerereiyeqnu.’”

14

Tamo bei jejamu sunyelenrej qaji di Yesus na boletej

¹ Yori bati bei Yesus a Farisi gate bei aqa talq gilsiq a ombla ingi uyoqneb. Ingi uyeq nabqa tamo qudei tal dia soqneb qaji nanji Yesus koqyoqneb. ² Yesus aqa areq di tamo bei jejamu sunyelenrej qaji a awesoqnej. ³ Deqa Yesus na tamo di unsiqa dal anjam qalie tamo nanji ti Farisi nanji ti endegsi nenemnjrej, “Ninji mariy. Yori bati qa tamo boletqajqa di kere kiyo? Dal anjam a kiyersi marqo?” ⁴ Onaqa nanji na kamba anjam bei Yesus minjosai. Nanji mequmesoqneb. Deqa Yesus na tamo di aqa jejamu ojsiq aqa ma boletej. Osiqa qarinyonaq gilej. ⁵ Onaqa Yesus na Farisi nanji olo nenemnjrej, “Nungo angoro kiyo nungo makau kiyo yori bati qa ulonjosim subq aiyimqa ninji na aqaryaiyosib subq dena osib goge atqab e? Ninji na merbiy.” ⁶ Onaqa nanji na kamba olo anjam bei Yesus minjqa yonab keresaiinjrej.

Ninji na nungo segi ñam soqtaib

⁷ Bati deqa Yesus a ñam atej di tamo qudei nanji ingi uyo qa marsib talq bosib tamo ñam ti nanjo awo jaramq di awoosib ingi uyeq nab unjrej. Deqa a na nanji yawo anjam endegsi minjrej, ⁸⁻⁹ “Tamo bei na maruro atsim ni metmimqa ni tamo ñam ti nanjo awo jaramq di namo awoaim. Ni tamo ñam ti nanjo awo jaramq di awoqam di goiyo lanja na tamo ñam ti bei metim bam ni mermqas, ‘Ni awo jaram di uratosim tamo endi yim awoqas.’ Yim ni jemaimim tamo lanjaj nanjo awo jaramq di awoqam. ¹⁰ Deqa tamo bei na maruro atsim metmimqa ni tamo lanjaj nanjo awo jaramq di awo. Yimqa goiyo lanja na

bosim mermaqas, ‘O was, ni bosim tamo ñam ti nanngo awo jaramq endi awo.’ Yim tamo kalil ingi uyeqñub qaji nanngo ñamgalaq di ni ñam ti sqam. ¹¹ Tamo kalil nanngo segi ñam soqteqñub qaji nanngi Qotei na olo ñam aguq atetnjqas. Ariya tamo nanngo segi ñam aguq ateqñub qaji nanngi Qotei na olo ñam soqtetnjqas.”

Ninggi na tamo sougetejunub qaji nanngi gereinjriy

¹² Osiqa Yesus na goiyo lanja minnej, “Ni maruro atsimqa ino segi was nanngi ti ino segi kadoi nanngi ti tamo ungasari ñoro koba ejunub qaji nanngi ti metnjraim. Ni degyqam di ni endegsi are qalqam, ‘Nanngi na kamba maruro atsib e metbib gilit ingi anaibqab.’ ¹³ Ni degyaim. Ni maruro atsimqa tamo ñoro saiqoji nanngi ti tamo jexamu lainjro qaji nanngi ti tamo siŋga uge nanngi ti tamo ñam qandimo nanngi ti metnjrim bab ingi anainjre. ¹⁴ Amqa ni tulaŋ areboleimqas. Di kiyaaqa? Nanngi ni kamba ingi anaimqa keresai. Deqa mondoŋ tamo bole bole nanngi olo subq na tigelo batiamqa Qotei na kamba awai tulaŋ boledamu ni emqas.”

Yesus a maruro qa yawo anjam marej

¹⁵ Yesus a anjam degsi marnaqa tamo bei Yesus ombla awoosib ingi uyoqñeb qaji a qusiqa minnej, “Mondoŋ Qotei na aqa segi tamo ungasari nanngi taqatnjrsim nanngo Mandor Koba sqas. Sosimqa a na nanngi ingi anainjrim awoosib koba na ingi uyoqnqab. Deqa nanngi tulaŋ areboleboleinjrim sqab.” ¹⁶ Onaqa Yesus na kamba yawo anjam bei endegsi minnej, “Tamo bei a maruro atqa osiqa tamo gargekoba nanngi aqa maruro unqa metnjrej. ¹⁷ Aqa maruro bati brantonaqa a na aqa kaŋgal tamo bei qarinyonaq gilsiqqa tamo nanngi di minjrej, ‘Ninggi boiy. Ingi ingi kalil gereiyosib atonub unu.’ ¹⁸ Degsi minjrnaqa nanngi kalil bqa urateb. Osib minjoqñeb, ‘Iga bqa keresai.’ Bei na

minjej, 'E mandam bunuj awaiyonum. Di unqajqa aiqai. Deqa ni goiyo lanja minje, "E bqa keresai." ' ¹⁹ Bei na minjej, 'E makau bunuj 10 awaiyem. Deqa bini e nanji wau enjrqi. Deqa ni goiyo lanja minje, "E bqa keresai." ' ²⁰ Bei na minjej, 'E bini unja bunuj onum. Deqa e dego bqa keresai.'

²¹ "Onaqa kanjal tamo a olo puluosiq aisiq anjam kalil nanji na minjeb qaji di aqa tamo koba minjnaqa a minjin oqetonaqa olo qarinyosiq minjej, 'Ni urur gilsimqa gam kokbaq di gam kiñilalaq di tamo ingi ingi saiqoji nanji ti tamo jejamu lainjro qaji nanji ti tamo nam qandimnjro qaji nanji ti tamo singa ugeinjro qaji nanji ti itnjrsimqa joqsim ijo talq boiy.' ²² Onaqa kanjal tamo a olo gilsimqa tamo nanji di kalil joqsi bosiq aqa tamo koba minjej, 'O Tamo Koba, e ino anjam dauryosim agi nanji kalil joqsi bonum. Ariya ino tal tamo na maqosai unu.'

²³ "Onaqa goiyo lanja na olo aqa kanjal tamo qarinyosiq minjej, 'Ni gilsim gam kalilq dena ti nañuq dena ti tamo nanji joqsim boiy. Nanji kalil babqa ijo tal magwas. ²⁴ E ni mermqai. Tamo nanji e nami metnjronum bqa uratonub qaji nanji ijo maruro unqasai.' "

Tamo a Yesus dauryqa marsimqa a mati gegerere are qalsim Yesus dauryem

²⁵ Yesus a dena tigelosiq walwelosiq aiyeqnaqa tamo ungasari tulanj gargekoba nanji a dauryosib aiyoqneb. Deqa a bulosiq nanji endegsi minjrej, ²⁶ "Tamo bei a e daurbqa osimqa aqa abu, aqa ai, aqa njan, aqa angro nanji, aqa was nanji, aqa jaja nanji, aqa segi jejamu dego jeutnjrqasai di a ijo angro sqa keresai. ²⁷ Tamo bei na aqa segi namburbas qoboyosim e daurbqasai di a ijo angro sqa keresai."

²⁸ Osiqa nanji endegsi minjrej, "Tamo bei a tal atqa osimqa a mati awoosim tal kobotqajqa aqa awai gegerere

are qalsim aqa silali sisiyqas. Aqa silali kereqas kiyo sai kiyo degsi are qalqas. ²⁹⁻³⁰ A mati degsi are qalqasai di a tal aqa utru atsim bati amble di aqa silali saiamqa tal kobotqa keresaiiyimqa tamo nanği unsib a kikiyosib minjqab, ‘Ni tal aqa utru atem di ni kobotqa keresai.’ Yim a jemaiyqas.

³¹ “Mandor bei na mandor bei qoto itqa marsimqa a mati awoosim geregere endegsi are qalqas, ‘Ijo qaja tamo 10 tausen nanği na mandor di aqa qaja tamo 20 tausen nanği ñumsib winjrqa kere kiyo?’ ³² A degsi are qalsim marqas, ‘E na mandor di qoto bunyqa keresai.’ Degsi marsimqa aqa wau tamo qudei nanği qarinqjrim gilsib mandor di minjqab, ‘Ungum, iga qotqa uratonum.’

³³ “Dego kere tamo bei na e daurbqa osimqa a mati aqa segi inği inği kalil uratqasai di a ijo angro sqa keresai.”

Bar qa yawo anjam

³⁴ Osiqa Yesus a olo marej, “Bar a bole. Inği di bar atoqnib aqa uyo boledamuqas. Ariya bar aqa qajarara koboqas di inği kiye na olo qajararatqas? Di keresai. ³⁵ Bar aqa qajarara koboqas di a ugeqas. Iga bar di mandam ti bulyonamqa mandam namuryqa keresai. Deqa iga bar di uratosim waiyqom. Tamo a dabkala ti sqas di a ijo anjam endi geregere quem.”

15

Kaja du alelqo qaji aqa yawo anjam

¹ Bati bei takis o qaji tamo nanği ti une tamo nanği ti kalil Yesus aqa anjam quqwa marsibqa aqa areq bosib koroeb. ² Koroonabqa Farisi nanği ti dal anjam qalie tamo nanği ti Yesus yomuiyosib mareb, “Yesus a une tamo nanği joqoqnsiqa koba na inği uyeqñub.”

³ Degsib marnabqa Yesus a nanžo anjam di qusiqa yawo anjam endegsi minjrej, ⁴ “Tamo bei aqa kaja 100 nanği ñin

uyoqñibqa qujai bei alelamqa a na kaja 99 nangi uratñjr-sim qujai alelqo qaji di ñamosim gilsim itqas. ⁵ Itosim areboleboleyim soqtosim qoboilyqas. ⁶ Qoboilyosim aisim aqa qureq di brantosim aqa was nangi ti aqa qure qujai nangi ti kalil koroinjrsimqa minjrqas, ‘Ningì uniy. Ijo kaja alelqo qaji agi olo itonum! Deqa ningì e ombla areboleboleigim sqom!’ ” ⁷ Osiqa Yesus a olo marej, “Dego kere une tamo qujai a are bulyqas di lañ goge dia nangi a qa tulañ areboleboleinjqas. Tamo 99 nangi mareqñub, ‘Iga tamo bole une saiqoji. Deqa iga are bulyqasai.’ Nangi qa lañ goge dia nangi areboleboleinjqasai. Ariya une tamo qujai a are bulyqas di nangi a qa tulañ areboleboleinjqas.”

Silali loumqo qaji aqa yawo anjam

⁸ Osiqa Yesus a olo marej, “Uña bei aqa meniñ silali 10 soqñimqa meniñ silali qujai loumimqa a wañal qatren-tosim aqa talq di mañ solsim ñamosim itqas. ⁹ Itosim gilsim aqa was nangi ti aqa qure qujai nangi ti kalil koroinjrsimqa minjrqas, ‘Ijo meniñ silali qujai loumqo qaji agi olo itonum! Deqa ningì e ombla areboleboleigim sqom!’ ” ¹⁰ Osiqa Yesus a olo marej, “Dego kere une tamo qujai a are bulyqas di Qotei aqa lañ añgro nangi a qa tulañ areboleboleinjqas.”

Tamo bei aqa ñiri aiyel qa yawo anjam

¹¹ Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo bei aqa ñiri aiyel soqñeb. ¹² Bati bei ñiri yala na aqa abu minjej, ‘O Abu, ni ino ñoro kalil ambleq na potosim taqal bei e ebe.’ Degsi minjnaqa abu na aqa ñoro ambleq na potosiqqa taqal bei aqa ñiri yala yej. Taqal bei aqa ñiri koba yej. ¹³ Onaqa bati bei ñiri yala na aqa ñoro kalil qarinyosiqqa silali osiq tigelosiqqa sawa beiq gilej. Gilsiq dia diqosi laqnsiqqa aqa silali kalil uyekritej. ¹⁴ Onaqa sawa dia mam koba aiyej deqa ñiri yala a inñi tulañ saiiyej. ¹⁵ Deqa a sawa deqaji

tamo bei aqaq gilnaqa minjej, ‘Ni ijo bel taqatnjroqnsim ingi anainjroqne.’ ¹⁶ Onaqa a bel nanği taqatnjroqnsiqa ingi anainjroqnej. Osiqa are qaloqnej, ‘E mam koba unum. Deqa e endegyqai. Bel nanği ingi oto uratoqnbqa di oqnsiy uyoqnitqa dena e kereoqngas.’ A degsi are qalsiq soqnej. Di kiyaaqa? Tamo bei na ingi anaiyosaiioqnej deqa.

¹⁷ “Osiqa olo are qalej, ‘E kumbra grotonum deqa e mam na moiqa laqnum. Ijo abu aqa wau tamo nanği ingi koba uyeqnu. E segi qujai mam na moiqa laqnum. ¹⁸ Deqa e olo puluosiy ijo abu aqaq aisiy minjqai, “O Abu, e Qotei aqa ñamgalaq di une kobaquja atonum. Ino ñamgalaq di dego e une kobaquja atonum. ¹⁹ Deqa e ino anğro sqa keresai. Deqa ni marimqa e ino wau tamo sosiy ni wauetmoqngai.”’ ²⁰ Degsi are qalsiqa tigelosiq aqa abu aqaq olo aiyej.

“Aiyeqnaqa aqa abu ñam atsiqa isaq di unsiq a qa tulañ dulosiqa urur ti gilsiq a soqonyosiqa qalaqalaiyoqnsiqa kundoqyoqnej. ²¹ Onaqa minjej, ‘O Abu, e Qotei aqa ñamgalaq di une kobaquja atonum. Ino ñamgalaq di dego e une kobaquja atonum. Deqa e ino anğro sqa keresai.’ ²² Degsi minjnaqa aqa abu na aqa kangal tamo qudei nanği minjrej, ‘Ningı urur ti gilsib gara jugo tulañ boledamu olekoba di osi bosib jigetiy. Bañriñ dego osi bosib aqa bañ duq di jigetiy. Singa tatal dego osib aqa singaq di jigelenjetiy. ²³ Makau meli bunuj didiqo di qalsib goiyiy. Goisib osib babqa iga koba na uysim areboleboleigim sqom. ²⁴ Iga degyqom. Di kiyaaqa? Ijo anğro yala a moiyoqbulosiq olo ñambile sosiq bqa deqa. A loumej ağı gagoq di olo brantqo.’ Degsi minjrnaqa nanği aqa anjam kalil di dauryosib makau goisib koba na awoosib areboleboleinjrnaq soqneb.

²⁵⁻²⁶ “Ariya ñiri koba a wauq di sosiq dena puluosi bosiq tal jojomyosiqa nanği areboleboleinjrnaq lou tueqnaq

qusiqa kangal angro bei metonaq aqa areq bonaqa nene-myej, ‘Nangi kiyaaq lou tueqnub?’ ²⁷ Degsi nenemyonaqa kangal angro dena minjej, ‘Ino was yala a olo bqo. Deqa ino abu na makau meli bunuj didiqo di qalqo nangi uyoqnsib areboleboleinjreqnaq lou tueqnub. Aqa angro a bole sosisq olo brantqo deqa lou tueqnub.’ ²⁸ Degsi minjnaq qusiqa njirinosisq qudalej. Osiqa tal miligiq gilqa uratej. Deqa aqa abu a talq dena oqedosisqa minjej, ‘O ijo angro, ni tal miligiq au. Bamqa iga koba na awoosim ingi uysim areboleboleigim sqom.’ ²⁹ Onaqa njiri koba a na kamba aqa abu minjej, ‘O Abu, ni que. E wausau gargekoba ino anjam dauryosim ni wauetmoqnem. E ino anjam bei gotranjosasioqnem. Ni deqa e qa are qalsim kaja du bei qalsim goiyosaieqnum. E ijo kadoi nangi ti koba na areboleboleigosaieqnu. ³⁰ Ariya ino angro yala a na ino ñoro osiqa gam qaji uña nangi ombla sambalaoqnsiq silali kalil uyekritej. Osiq olo bqoqa ni a qa tulañ areboleboleimqoqa makau meli bunuj didiqo di agi qaletonum.’

³¹ “Degsi minjnaqa aqa abu na kamba minjej, ‘O ijo angro, ni gaigai e ombla unum. Ijo ingi ingi kalil di ino dego. ³² Ariya bini iga maruro atsimqa areboleboleigeqnu. Di kiyaaq? Ino was a moijobulosiq olo ñambile sosisq bqo. A loumej agi gagoq di olo brantqo.’ ”

16

Yesus a ñoro taqato tamo qa yawo anjam marej

¹ Osiqa Yesus a olo aqa angro nangi endegsi minjrej, “Ñoro tamo bei soqnej. Aqa ñoro kalil aqa wau tamo bei na taqatoqnej. Bati bei tamo qudei na ñoro tamo di minjeb, ‘Ino ñoro taqato tamo a ino ñoro kalil laña uyeqnu.’ ² Degsi minjnabqa a na ñoro taqato tamo di metonaq aqa areq bonaqa minjej, ‘Ni qa anjam degsi merbonubqa e quonum. Ni kiyaaq kumbra degyonum?’

Deqa ijo ñoro kalil ni uyonum qaji di sisiyosim merbimqa e geregere qalieosiy ni kobotmqai. Yim ni ijo ñoro olo bunu taqatqasai.’

³ “Onaqa ñoro taqato tamo di a segi are qalej, ‘E kiyerqai? Ijo tamo koba a na e kobotbqa marqo. E singila saiqoji deqa e wau bei yqa keresai. E tamo qudei nanği minjrit silali laņa ebqab di e jemaibqas. ⁴ Deqa e kiyerqai? E qalieonum. Tamo qudei nami ijo tamo koba aqaq dena ñoro osib nanği a kamba olo yqajqa minjeb qaji nanği di metnjrqai. Metnjrit ijoq babqa ñoro nami eb qaji di e na aguuq atitqa nanği e qa tulaņ areboleboleinjrqas. Deqa ijo tamo koba a na e wibimqa tamo nanği dena e osib nanngo talq di e geregereiboqnqab.’ ⁵ A degsi are qalsiqa tamo kalil nami aqa tamo koba aqaq dena ñoro eb qaji nanği metnjrnaq bonabqa tamo namo bej qaji di nenemyej, ‘Ni ñoro gembub ijo tamo koba aqaq dena em?’ ⁶ Onaqa minjej, ‘E goreņ kulum 100 em.’ Degsi minjnaqa ñoro taqato tamo na minjej, ‘Ni olo goreņ kulum 50 segi nenğreņye.’ ⁷ Osiqa tamo bei nenemyej, ‘Ni ñoro gembub ijo tamo koba aqaq dena em?’ Onaqa minjej, ‘E bem sum aqa quņ 100 em.’ Degsi minjnaqa ñoro taqato tamo na minjej, ‘Ni olo bem sum aqa quņ 80 segi nenğreņye.’

⁸ “Onaqa ñoro tamo a aqa ñoro taqato tamo aqa kumbra gisaņ di poiyoņaqa aqa ñam soqtosiq minjej, ‘Ni kertonum.’ Degsi minjej. Di kiyaaqa? Ñoro taqato tamo uge di a powo ti sosiq deqa kumbra gisaņ di yej. Deqa niņgi quiy. Mandam endeqa tamo uņasari nanği mandam qaji powo koba ti unub. Ariya suwaņqa tamo uņasari nanği mandam qaji powo kiñala ti unub.

⁹ “Deqa e niņgi endegsi mernğwai. Niņgi mandam qaji ñoro uge oqnsib dena tamo uņasari nanği kumbra bole enjroqñib nanği niņgi qa tulaņ areboleboleinjrqnqas. Yim bunuqna niņgi moisib mandam qaji ñoro uge kalil

uratibqa Qotei na ningi joqsim tal gaigai sqas qaji dia ningi geregereingwas.

¹⁰ “Ningi ñoro kiñala geregere taqatqab di ningi ñoro qelikoba dego geregere taqatqab. Ariya ningi ñoro kiñala geregere taqatqasai di ningi ñoro qelikoba dego geregere taqatqasai. ¹¹ Ningi mandam qaji ñoro uge geregere taqatqasai di ningi laŋ qure qaji ñoro dego geregere taqatqasai. Deqa tamo yai na laŋ qure qaji ñoro nuŋgo baŋq di atqas? Tamo dego bei sosai. ¹² Ningi tamo bei aqa ñoro geregere taqatqasai di ningi nuŋgo segi ñoro dego geregere taqatqasai. Deqa tamo yai na ñoro bei nuŋgo baŋq di atqas? Tamo dego bei sosai.

¹³ “Tamo qujai a tamo kokba aiyel nanŋi wauetnrqqa keresai. A tamo kobaquja bei qalaqalaiyosim olo tamo kobaquja bei jeutqas. Bei aqa anjam dauryosim olo bei qoreiyqas. Dego kere ningi silali ti Qotei ti turtnjrsib nanŋi wauetnrqqa keresai.”

Yesus a dal anjam qa ti Mandor Koba Qotei qa ti anjam palontej

¹⁴ Onaqa Farisi nanŋi Yesus aqa anjam di qusib a yomuiyeb. Farisi nanŋi bati gaigai silali oqnqajqa are koba soqnej. Utru deqa nanŋi Yesus yomuiyeb. ¹⁵ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ningi are qaleqnub, ‘Iga kumbra bole bole laŋa baban na yoqnim tamo unŋasari nanŋi na iga nugoqnsib iga tamo bole qa mergwab.’ Ningi degsib are qaleqnub. Di gisaŋ. Nuŋgo are miligi di Qotei a segi qalie. Kumbra qudei tamo nanŋi deqa arearetnjreqnu qaji di Qotei aqa ŋamgalaq di kumbra tulaŋ ugedamu.

¹⁶ “Nami Moses aqa dal anjam ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanŋo anjam ti maroqneb dena bosiq bosiq Jon aqa bati brantej. Jon aqa bati brantej dena bosiq bini ijo anjam maro tamo nanŋi Qotei aqa anjam bole

palonteqnub. Palonteqnab tamo ungasari kalil nanği Qotei na taqatnjrsim nango Mandor Koba sqajqa tulan singilaeqñub.

¹⁷ “Lañ ti mandam ti koboqab. Ariya Qotei aqa dal anjam mutu kiñala bei koboqasai bole sai.”

Tamo bei na aqa ñauñ uratqa anjam

¹⁸ Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo bei na aqa ñauñ uratosim olo uña bei oqas di a na aqa ñauñ kumbra ugeq waiyqo. Uña bei dego aqa gumbuluñ na a uratimqa bunuqna tamo bei na olo oqas di tamo bunuj dena uña di kumbra ugeq waiyqo.”

Ñoro tamo Lasarus wo nango sa anjam

¹⁹ Osiqa Yesus a olo marej, “Ñoro tamo bei soqnej. A bati gaigai gara wala bole jugoqnsiqa tulan areboleboleiyeqnaqa inği bole bole uyoqnsiq soqnej. ²⁰ Aqa tal meq di tamo bei inği tulan saiqoji aqa ñam Lasarus a bati gaigai awooqnsiq ñeioqnsiq soqnej. Aqa jejamu kalil yu na ugetej. ²¹ Deqa a tal meq di awesonaqa ñoro tamo a inği uyeqnaqa ñenği ululoñeqnaqa osiq uyoqnej. Aqa yuq dena leñ aiyeqnaqa bauñ nanği boqnsib nango meñ na yu bilgetoqñeb.

²² “Bati bei Lasarus a moiyej. Moinaqa Qotei aqa lañ anğro nanği bosib aqa qunuñ osib Abraham aqa areq di awoteb. Bunuqna ñoro tamo a dego moinaqa subq ateb. ²³⁻²⁴ Subq atnabqa aqa qunuñ aisiq moiyo qureq di soqnej. Sosiqa jaqatij kobaiyeqnaqa tarosiqa Abraham isaq di sonaq unej. Lasarus a Abraham aqa areq di awesonaq unsiqa tulan maosiqa Abraham minjej, ‘O Abu Abraham, e ñamyuwoq endi sosimqa tulan kanjanoqnsim jaqatij koba eqnum. Deqa ni e qa are ugeimimqa Lasarus minjim aqa bañ gei yaq di tuqtosim bosim ijo meñq di atimqa kiñala ulilibqas.’

²⁵ “Onaqa Abraham na minjej, ‘O angro, ni are qale. Ni nami mandamq di sosimqa ni ingi bole bole uyoqnem. Ariya Lasarus a ingi uge uge uyoqnej. Deqa bini Lasarus a sawa boleq endi sosiqa a tulan areboleboleiyeqnu. Ariya ni njamyuwoq di sosimqa jaqatinj koba eqnum. ²⁶ Ni njam atsim une. Ni iga ti ambleq di sub guma koba unu. Deqa iga sub di laqaiosim nungoq bqa keresai. Ninji dego sub di laqaiosib gagoq bqa keresai.’

²⁷⁻²⁸ “Onaqa ñoro tamo dena kamba Abraham minjej, ‘O Abraham, ni na Lasarus minjimqa olo puluosim ijo abu aqa talq gilsim ijo was 5 nanji saidnjrimqa nanji sawa uge endeq bqasai.’ ²⁹ Onaqa Abraham na minjej, ‘Ino was nanji Moses aqa dal anjam qalieonub. Nanji Qotei aqa medabu o qaji tamo nanjo anjam dego qalieonub. Nanji anjam di dauryqab di kere.’ ³⁰ Onaqa ñoro tamo dena olo minjej, ‘O Abu Abraham, di keresai. Ariya tamo moiyej qaji a subq na tigelosim anjam minjrqas di nanji qusib are bulyosib dauryqab.’

³¹ “Onaqa Abraham na minjej, ‘Tamo nanji Moses aqa dal anjam ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanjo anjam ti qusib are bulyqasai di tamo bei a subq na tigelosim nanji anjam minjrqas di dego nanji qusib are bulyqasai.’ ”

17

Tamo a Yesus aqa angro kiñala bei uneq waiyqas di a tulan padalougetqas

¹ Osiqa Yesus na aqa angro nanji olo endegsi minjrej, “Bunuqna tamo qudei na tamo qudei uneq breinjroqngab. Bole, kumbra di brantoqngas. Ariya tamo nanji kumbra di yoqngab qaji nanji tulan padalougetqab. ² Iga tamo deqaji nanji ojsim meninj kobaquja osim sil na nanjo kakroq di tontosim breinjrim ya robuq aiqab di kere. Yim nanji bunuqna angro kiñala bei uneq waiyqasai.

³ “Deqa niŋgi geregere ŋam atoqniy. Ino was bei a une bei atimqa ni na minje, ‘Une di urat.’ Yim a ino anjam di qusim are bulyqas di ni aqa une di torei moiyoŋtime. ⁴ Ariya a bati qujai qa une 7 ni emoqnsim olo boqnsim ni mermoqnqas, ‘O was, e kumbra grotonum.’ Degsi mermo 7 yimqa ni aqa une kalil di torei moiyoŋtime.”

Iga Yesus qa gago areqalo ŋingilatqajqa anjam

⁵ Onaqa Yesus aqa anjam maro tamo naŋgi na minjeb, “O Tamo Koba, gago areqalo ni qa ŋingilateqnum qaji di ni na olo kobaqujatime.” ⁶ Onaqa Tamo Koba a na kamba minjrej, “Nuŋgo areqalo e qa ŋingilato qaji di sis yago bul kiñala sqas di kereqas. Degesqas di niŋgi subar endi minjibqa a nuŋgo anjam dauryosim jirim qoji waqosim aisim yuwalq di tigelqas.”

Yesus a kaŋgal tamo aqa kumbra qa anjam marej

⁷ Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo bei na aqa kaŋgal tamo qarinyonaqa gilsiqqa aqa iŋgi wauq di mandam qamsiq bulyej. Osiqa aqa kaja naŋgi dego taqatnjrej. Ariya a wau di kobotimqa aqa tamo koba a na kiyersi minjqas? ‘Ni namo iŋgi uye’ degsi minjqas e? Sai. ⁸ A minjqas, ‘Ni ijo iŋgi goiyetbosim gara tigsim iŋgi suweiyosim ebimqa iŋgi ti ya ti uyqai. Uyt menetbimqa bunu ni kamba iŋgi ti ya ti uyqam.’ A na aqa kaŋgal tamo degsi minjqas. Di kiyayaqa? A kaŋgal tamo laŋaj deqa. ⁹ Kaŋgal tamo dena aqa tamo koba aqa anjam dauryimqa a na kamba aqa ñam soqtetqasai. Osim ‘Ni keretonum’ degsi minjqasai. Di kiyayaqa? A kaŋgal tamo laŋaj deqa. ¹⁰ Dego kere niŋgi Qotei aqa kaŋgal tamo sosibqa wau kalil a na niŋgi engoqnqas qaji di yoqniy. Yoqnsib maroqniy, ‘Iga kaŋgal tamo laŋaj. Deqa wau kalil Qotei na iga egeqnu qaji di agi yeqnum.’ ”

Yesus a tamo 10 naŋgo jejamu yu na ugeleŋej qaji naŋgi boletnjrej

¹¹ Yesus a dena tigelosiqqa Jerusalem aiqajqa gam dau-ryosiqqa Samaria sawa ti Galili sawa ti ambleq na wal-welosiq aiyoqnej. ¹²⁻¹³ Aiyoqnsiq qure beiq di brantej. Onaqa tamo 10 nanngo jejamu yu na ugeelenej qaji nanngi bosib Yesus itosibqa nanngi kiñala isaq di tigelosib tulañ maosib minjeb, “O Tamo Koba, ni iga qa dulosim aqaryaige.” ¹⁴ Onaqa Yesus a nanngi unjrnsiqqa minjrej, “Ninngi olo puluosib aisib nunngo jejamu atra tamo nanngi osornjriy.” Degsi minjrnaqa nanngi aiyoqnsibqa gamq di nanngo yu kalil mosoonaaqa nanngo jejamu boleonaq uneb. ¹⁵ Onaqa nanngo ambleq dena qujai a segi olo puluosiqqa Yesus aqa areq gilej. A lelej ti Qotei aqa ñam soqtoqnsiq giloqnej. ¹⁶ Gilsiq Yesus aqa singaq di singa pulutosiqqa binjyosiq minjej, “O Tamo Koba, ni keretosim ijo jejamu boletonum.” Tamo di a Samaria qaji. ¹⁷ Onaqa Yesus a tamo di unsiqa marej, “E na tamo 10 nanngo jejamu boletetnjonumqa ariya qujai a segi ijoq bqo. Tamo 9 nanngi qabi unub? ¹⁸ Nanngi olo ijoq bosai. Nanngi Qotei aqa ñam soqtosai dego. Sawa bei qaji tamo endi a segi qujai olo bosiq Qotei aqa ñam soqtqo.” ¹⁹ Yesus a degsi marsiqqa tamo di minjej, “Ni tigelosim aiye. Ni ino areqalo e qa singilatonum deqa ino jejamu boleqo.”

Mondorj Tamo Angro a lañ qureq na bqas

²⁰ Bati bei Farisi nanngi Yesus endegsib nenemyeb, “Bati gembu Qotei a bosim aqa segi tamo ungasari nanngo Mandor Koba sosim nanngi taqatnjqas?” Onaqa Yesus na minjrej, “Qotei a Mandor Koba sqajqa bati brantoqnmqqa mañwa bei namoqna bam ninngi unqasai. ²¹ Tamo bei na endegsi mernjwasai, ‘Ninngi uniy, Mandor Koba a bqo agiende,’ o ‘Mandor Koba a bqo agide.’ Degyqasai. Ninngi quiy. Bini Qotei a nunngo ambleq endi Mandor Koba unu.”

²² Osiqa Yesus na aqa angro nan̄gi endegsi minjrej, “E Tamo Angro. Bati bei brantimqa nan̄gi ijo bqajqa bati unqa maroqnsib unqasai. ²³ Tamo qudei na nin̄gi gisaŋgoqnsib merŋgoqnqab, ‘Nin̄gi uniy. Tamo Angro bqo agide,’ o ‘Tamo Angro bqo agiende.’ Degsib merŋgoqnibqa nin̄gi nan̄gi daurnjraib. ²⁴ Kola minjaleqnaqa laŋ kalil suwaŋeqnu dego kere mondoŋ e Tamo Angro brantitqa tamo un̄gasari kalil nan̄gi e nubqab. ²⁵ Ariya e brantosaisoqnitqa tamo un̄gasari bini bati endeqa unub qaji nan̄gi na e qoreibosib jaqatiŋ koba ebqab.

²⁶ “Noa aqa bati qa tamo un̄gasari nan̄gi kumbra yoqneb dego kere e Tamo Angro bqajqa bati qa nan̄gi kumbra degyoqnqab. ²⁷ Agi Noa aqa bati qa tamo un̄gasari kalil nan̄gi in̄gi ti ya ti uyoqnsib un̄a baŋ ojeleŋoqnsib sonabqa Noa a qobuŋ miligiq gilnaqa awa koba aisiqa mandam ya maqonaqa nan̄gi kalil moreŋekriteb. ²⁸⁻²⁹ Lot aqa bati qa dego tamo un̄gasari nan̄gi in̄gi ti ya ti uyoqnsib in̄gi in̄gi awaiyoqnsib silali oqnsib in̄gi yagoqnsib tal atoqneb. Nan̄gi kumbra degyoqnsib sonabqa Lot a Sodom qure uratosiq ulaŋeqnaqa ŋamyuwo ti meniŋ puloŋ ti laŋ goge na awa bul aisiqa Sodom tamo un̄gasari kalil nan̄gi padaltnjrej. ³⁰ Dego kere bunuqna tamo un̄gasari nan̄gi kumbra degyoqnsib soqnsibqa e Tamo Angro brantqai.

³¹ “Bati deqa tamo un̄gasari tal meq di unub qaji nan̄gi jaraiqa oqnsib in̄gi in̄gi oqa osibqa olo warum miligiq gilaib. Nan̄gi jaraiyoqujatebe. Tamo un̄gasari wauq di unub qaji nan̄gi jaraiqa oqnsib in̄gi in̄gi oqa osibqa olo puluosib qureq baib. Nan̄gi torei dena jaraiyoqujatebe. ³² Kumbra nami Lot aqa ŋauŋ aqaq di brantej qaji nin̄gi deqa are qaliy. ³³ Tamo bei a aqa segi ŋambile taqatqajqa areqalo kobaiyqas di a padalqas. Ariya tamo bei a aqa segi ŋambile uratqas di a olo ŋambile bole oqas.

³⁴ “E nin̄gi endegsi merŋgwai. Ijo bqajqa bati brantimqa

qolo deqa tamo aiyel warum qujaiq di n̄er̄eṣoq̄nibqa Qotei na bei laṅ qureq osi oqsimqa bei uratim sqas. ³⁵ Uṅa aiyel tal qujaiq di saplaṅ gereiyoq̄nibqa Qotei na bei laṅ qureq osi oqsimqa bei uratim sqas. ³⁶ Tamo aiyel wau qujaiq di iṅgi yagoq̄nibqa Qotei na bei laṅ qureq osi oqsimqa bei uratim sqas.” Yesus na aqa aṅgro naṅgi anjam degsi minjrej. ³⁷ Onaqa naṅgi na kamba nenemyeb, “O Tamo Koba, kumbra kalil di sawa qabia brantqas?” Onaqa Yesus a naṅgi yawo anjam endegsi minjrej, “Tamo naṅgo jejamu qusaeqnu qaji sawa dia qal naṅgi koroqab.”

18

Iga Qotei pailyqajqa asgigwasai

¹⁻² Yesus aqa aṅgro naṅgi bati gaigai Qotei pailyoq̄nib asginjraim deqa a na yawo anjam bei endegsi minjrej, “Qure beiq di anjam pegiyo tamo soqnej. Tamo di aqa kumbra bolesai. A Qotei ulaiyosaiqnej. A tamo uṅgasari naṅgi qa dego are qalosaiqnej. ³ Qure dia uṅa qobul soqnej. A bati gaigai anjam pegiyo tamo di aqa areq giloq̄nsiqa minjoqnej, ‘Tamo bei na e gulbe ebeqnu. Deqa ni na aqaryaibosim gago aiyel anjam pegiyetgimqa tamo dena e olo gulbe ebqasai.’ ⁴ A degsi minjeqnaqa a aqaryaiyqa uratoqnej. Bunuqna a areqalo bei osiqa marej, ‘Bole, e Qotei ulaiyosaiqnum. E tamo uṅgasari naṅgi qa are qalosaiqnum. ⁵ Ariya uṅa qobul di a bati gaigai e waiṅboq̄nsiqa merbeqnu, “Ni aqaryaibe.” A merbo gaigai yeqnu deqa uṅgum e aqa anjam gereiyetqai. E aqa anjam gereiyetqasai di a bati gaigai ijo areq boq̄nsim sqas. Yim e tulaṅ asgibo uge.’”

⁶ Osiqa Tamo Koba a olo marej, “Anjam pegiyo tamo uge aqa anjam marej qaji di niṅgi quiy. ⁷ Qusib are qaliy. Qotei a tamo bole. A anjam pegiyo tamo di bul sai. Deqa tamo

uŋgasari a na giltnejrej qaji naŋgi qolo ti qanam ti paily-oqnqab di a naŋgo pailyo qusimqa tariŋsokobaiyqasai. A naŋgi urur aqaryainjrqas. ⁸ E ningi merŋgwai. Qotei na naŋgi urur aqaryainjroqujatqas. Ariya mondoŋ e Tamo Aŋgro bosiyqa tamo uŋgasari mandamq endi unub qaji naŋgi e qa naŋgo areqalo siŋgilatosib soqniŋ degsi unqai e?”

Farisi tamo bei takis o qaji tamo bei wo naŋgi aiyel Qotei pailyeb

⁹Tamo qudei naŋgi mareqnuŋ, “Iga tamo bole. Iga tamo qudei naŋgi unub dego sai.” Yesus na tamo deqaji naŋgi yawo anjam bei endegsi minjrej, ¹⁰ “Tamo aiyel naŋgi Qotei pailyqa marsibqa atra tal miligiq gileb. Bei Farisi tamo. Bei takis o qaji tamo. ¹¹ Naŋgi atra tal miligiq gilsibqa Farisi tamo a namo tigelosiqa endegsi pailyej, ‘O Qotei, e tamo qudei naŋgi unub dego sai. E gisaŋ na tamo uŋgasari naŋgi silali yainjrosai eqnum. E sambala kumbra yosaieqnum. E kumbra uge bei dego yosaieqnum. E takis o qaji tamo di bul sai. ¹² E gaigai ni pailmqa oqnsim iŋgi ti ya ti urateqnum. E ijo segi iŋgi iŋgi kalil poteleŋoqnsim oto bei ni atraimeqnum.’ ¹³ Farisi tamo a degsiqa Qotei pailyej. Onaqa takis o qaji tamo a kiŋala isaq di tigelesosiqa laŋ goge koqyosim pailyqajqa jemaiyonaqa turuosiqqa are soqoŋyosiqqa marej, ‘O Qotei, e une ti. Deqa ni e qa dulosim ijo une kalil kobotetbime.’ Takis o qaji tamo a degsiqa Qotei pailyej.”

¹⁴ Yesus a yawo anjam degsi minjrsiqa olo minjrej, “E ningi merŋgwai. Takis o qaji tamo di aqa une kalil Qotei na kobotetonaqa a olo puluosiqqa aqa talq aiyej. Ariya Farisi tamo di aqa une Qotei na kobotetosai. Di kiyaaqa? Tamo kalil naŋgo segi ñam soqteqnuŋ qaji naŋgi Qotei na olo ñam aguq atetnjrqas. Ariya tamo naŋgo segi ñam aguq ateqnuŋ qaji naŋgi Qotei na olo ñam soqtetnjrqas.”

Yesus a marej, “Angro du du nangi ijo areq bqajqa said-njraib”

¹⁵ Onaqa tamo ungasari qudei nangi nanjo angro du du ti angro mom ti joqsib Yesus na aqa baj nanjo gateq di atetnrqqa marsib aqa areq beb. Beq nabqa Yesus aqa angro nangi na saidnjrsib minjreb, “Nungo angro du du nangi joqsib endeq baib.” ¹⁶ Degsib saidnjrnabqa Yesus na angro du du nangi di metnjrej. Osiqa aqa angro nangi minjrej, “Angro du du nangi uratnjrib ijo areq beb. Nangi saidnjraib. Tamo ungasari nangi angro du du bul sqab di Qotei a nanjo Mandor Koba sosim nangi taqatnjrqas. ¹⁷ E bole merngwai. Ningi angro du du nangi bul sqasai di Qotei a ningi osim taqatngwasai. Deqa a nunjo Mandor Koba sqasai dego.”

Ñoro tamo bei a Yesus ombla na anjam mareb

¹⁸ Onaqa Juda gate bei na Yesus endegsi nenemyej, “O Qalie Tamo Bole, e kiyersiyqa nambile gaigai sqai?” ¹⁹ Onaqa Yesus na kamba minjej, “Ni kiyaqa e tamo bole qa merbonum? Qotei a segi qujai tamo bole. ²⁰ Ariya ni Qotei aqa dal anjam kalil qalie unum. ‘Ni tamo bei aqa uña jejamu ojetaim. Ni tamo bei qalsim moiyoaim. Ni bajinaim. Ni tamo bei aqa jejamu laña gisanym. Ni ino ai abu nanjo sorgomq di geregere sosimqa nanjo anjam dauryoqne.’” ²¹ Onaqa Juda gate dena olo Yesus minjej, “E angro kiñala qa dal anjam kalil di dauryosim boqnem agi bini degsi unum.” ²² Degsi minjnaq qusiqa kamba minjej, “Ni dal anjam kalil di dauryosim keretonum. Ariya kumbra qujai ni keretosai. Deqa e ni mermqai. Ni gilsim ino ingi ingi kalil qarinyosim silali osim tamo ingi ingi saiqoji nangi jeisim enjre. Degsim enjrsim bosim e daurbe. Osim bunuqna ni lañ qureq di awai bole

itqam.” ²³ Yesus na tamo di degsi minjnaq qusiqa are gulbekobaiyej. Di kiyaaqa? A ingi ingi koba ti soqnej deqa.

²⁴ Onaqa Yesus a tamo di koqyosiqa marej, “Tamo ungasari ingi ingi koba ti unub qaji nanngi Qotei na taqatnjrsim nanngo Mandor Koba sqa marsibqa lan qureq oqwajqa tulan banngi koba. ²⁵ Kamel a yumba miligiq gilqajqa banngi koba. Dego kere tamo ungasari ingi ingi koba ti unub qaji nanngi Qotei na taqatnjrsim nanngo Mandor Koba sqa marsibqa lan qureq oqwajqa tulan banngi koba.” ²⁶ Onaqa tamo qudei Yesus aqa anjam di queb qaji nanngi na minjeb, “Ni anjam degsi maronum deqa tamo yai nanngi Qotei na elenjamqa nanngi nambile gaigai sqa kere?” ²⁷ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Tamo nanngi segi nambile sqa keresai. Ariya Qotei na nanngi elenqa kere. Di kiyaaqa? Qotei a kumbra kalil yqa kere.”

²⁸ Yesus a nanngi degsi minjrnaqa Pita na minjej, “O Tamo Koba, ni une. Iga gago ingi ingi kalil uratosim ni daurmeqnum.” ²⁹⁻³⁰ Onaqa Yesus na minjrej, “E bole merngwai. Tamo bei a Qotei na taqatosim aqa Mandor Koba sqa marsimqa aqa segi qure, aqa njan, aqa was nanngi, aqa ai abu nanngi, aqa angro nanngi ti kalil uratnjrsim e daurbqas tamo di Qotei na ingi ingi gargekoba olo yelenqas. Yimqa mondon a nambile gaigai sqas.”

Yesus a marej, “E moisiy olo subq na tigelqai”

³¹ Yesus na aqa angro 12 nanngi anjam degsi minjrsiq koboonaqa nanngi joqsqa segitnjrsiq endegsi minjrej, “Ninngi quiy. E Tamo Angro. Iga Jerusalem aiyeqnum. Dia anjam kalil Qotei aqa medabu o tamo nanngi nami e qa nengrenyeb qaji di aqa damu brantqas. ³² Agi tamo qudei na e ojgab. E ojsib tamo nanngi Qotei qaliesai qaji nanngo banq di e atqab. Yimqa nanngi na e misilinboqnsib miselboqnsib ugeugeiboqnqab. ³³ Osib e kumbainbosib

lubsib moiyoṭbqab. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.” ³⁴ Yesus na aqa anqro naŋgi anjam degsi minjrnaq qusibqa anjam di aqa utru Qotei na ulitej deqa naŋgi geregere poinjrosai.

Yesus na tamo bei ŋam qandimyej qaji di boletej

³⁵ Onaqa Yesus a walwelosi aisiq Jeriko qure jomye-qnaqa tamo bei ŋam qandimyej qaji a gam qalaq di awesosiqa tamo unqasari naŋgi silali qa ŋilnjoqnej. ³⁶ Tamo unqasari tulaŋ gargekoba naŋgi Yesus dauryosib qatroŋoqnsib aiyeqnaḅ tamo dena qusiqa nenemnrej, “Niŋgi kiyaaqa qatroŋeqnub?” ³⁷ Onaqa naŋgi na minjeb, “Yesus Nasaret qaji a aiyeqnu.” ³⁸ Degsi minjnabqa a tulaŋ leleŋosiqa marej, “O Yesus, Devit aqa ŋiri, ni e qa dulame.” ³⁹ Onaqa tamo unqasari namoeb qaji naŋgi na tamo di ŋirinṭosib minjeb, “Ni leleŋkobaaim. Kiri.” Degsi minjnabqa a naŋgo anjam quetnjrosai. A olo tulaŋ leleŋoqnsiq Yesus minjoqnej, “O Devit aqa ŋiri, ni e qa dulame.” ⁴⁰ Onaqa Yesus a tigelosiqqa tamo unqasari naŋgi minrej, “Tamo di osib ijo areq osi boiy.” Onaqa naŋgi na a osib Yesus aqa areq osi beb. Osi bonabqa nenemyej, ⁴¹ “E ni kiyermqajqa deqa ni e qa leleŋoqnam?” Onaqa minjej, “O Tamo Koba, e olo ŋam poibim sawa unqajqa deqa e ni qa leleŋoqnam.” ⁴² Onaqa Yesus na minjej, “Ni e qa ino areqalo siŋgilatonum deqa e ni boletmqai. Deqa ino ŋamdamu olo poimeme.” ⁴³ Degsi minjnaqa aqa ŋamdamu poiyoŋaqa sawa unsiqa Qotei aqa ŋam soqtosiqa tigelosiq Yesus dauryosiq aiyej. Onaqa tamo unqasari kalil naŋgi Yesus aqa maŋwa di unsibqa naŋgi dego Qotei aqa ŋam soqtoqneb.

¹⁻³ Onaqa Yesus a aisiqa Jeriko qureq di brantosiqa qure ambleq na walweleqnaqa tamo bei aqa ñam Sakius a Yesus tamo kiyero degosiq unqajqa dauryej. Sakius a takis o qaji tamo nanjo gate. A ñoro koba ti soqnej. A tamo truquyala deqa a Yesus dauryosiq unqajqa yonaq ugeiyej. Di kiyaaqa? Tamo gargekoba nanji na sawa getenteb deqa. ⁴ Deqa Sakius a urur ti aisiq tamo ungasari kalil nanji bunjnrsiqa namoosiq gam qalaq di ñam bei oqsiq ñam atej. Ñam atsiqa are qaleb, “Yesus a gam endena bamqa e geregere unqai.” ⁵ Onaqa Yesus a gam dena walweleri aisiq ñam utruq di tigelosiq tarosiq Sakius unsiqa minnej, “O Sakius, ni mandamq aiyuqujat. Bini e ino talq di sqai.” ⁶ Degsi minjnaqa a qusiqa mandamq aiyuqujatosisqa tulan areboleboleiyonaqa Yesus osiqa ombla na aqa talq gileb. ⁷ Gileqnaqqa tamo ungasari kalil nanji di unsib ñirinosis mareb, “Ñinji uniy. Yesus a une tamo aqa talq gileqnu.” ⁸ Onaqa talq di Sakius a tigelosiq Yesus minnej, “O Tamo Koba, ni que. E ijo ñinji ñinji kalil ambleq na potosiy tamo ñinji ñinji saiqoji nanji jeisi enjrqai. E nami tamo bei gisanjosim silali dala qujai yayiem kiyo? Degamqa e kamba silali dala qolqe olo yqai.” ⁹ Onaqa Yesus a Sakius aqa anjam di qusiqa tamo ungasari nanji minnej, “Bini Sakius a dego Abraham aqa angro tinjinqo. Deqa Qotei na a ti tamo kalil aqa talq endi unub qaji nanji ti elenqo. ¹⁰ E segi Tamo Angro. E na tamo ungasari padalo gamq di unub qaji nanji ñamoqnsim eleñeqnum. E deqa mandamq aiyem.”

Silali taqatqajqa yawo anjam

¹¹ Onaqa tamo ungasari nanji Yesus aqa anjam di qusib are qaleb, “Bini kiyo Qotei a gago Mandor Koba sosim iga taqatgwajqa bati brantqas?” ¹² Nanji degsib are qaleb. Di kiyaaqa? Yesus a Jerusalem jojomyej deqa. Onaqa

Yesus a yawo anjam bei endegsi minjrej, “Tamo kobaquja bei a sawa isaq gilej. Tamo di a are qalej, ‘E sawa deq gilitqa sawa deqaji nanği na e mandor atqab. Yibqa e olo puluosiy bosiy ijo segi qure qujai nanġo mandor sosiy nanği taqatnjrqai.’ A degsi are qalsiqa sawa isaq gilej. ¹³ A gilqa osiqa aqa kanġal tamo 10 nanği metnjrnaqa aqa areq bonabqa nanği segi segi 20 kina enjrsiqa minjrej, ‘Silali endena wauosib silali aqa oto dego oiy. Bunuqna e olo bosiy unqai.’

¹⁴ “Tamo kobaquja a degsi minjrsiqa sawa isaq gilsiq di sonaqa aqa qure qujai nanği a qa tulanj ugeosib are qaleb, ‘A gago mandor sqasai.’ Degsib are qalsibqa tamo qudei nanği qarinjrnab sawa deq gilsib sawa deqaji nanği minjreb, ‘Tamo di a gago mandor ataib. A na iga taqatgwajqa iga uratonum.’ ¹⁵ Ariya sawa deqaji nanği na tamo di mandor ateb. Onaqa bunuqna a olo puluosiq aqa segi qureq aisiqa kanġal tamo nanği wau qa silali enjrej qaji nanği metnjrej. Metnjrnaqa nanği aqa areq bonabqa a na minjrej, ‘E nami silali enġem qaji dena niġi wauoqneb olo silali di osorbiy.’

¹⁶ “Onaqa kanġal tamo deqaji bei a bosiq minnej, ‘O Tamo Koba, ino 20 kina ebem qaji dena e waueqnamqa olo 200 kina brantej agiende.’ ¹⁷ Onaqa aqa tamo koba a na minnej, ‘Ni kanġal tamo bolequja. Ni wau kiñala geregere taqatonum deqa e qure kokba 10 ino banq di uratitqa ni na taqatnjroqnam.’

¹⁸ “Onaqa kanġal tamo bei a bosiq aqa tamo koba minnej, ‘O Tamo Koba, ino 20 kina ebem qaji dena e waueqnamqa olo 100 kina brantej agiende.’ ¹⁹ Onaqa aqa tamo koba a na minnej, ‘E qure kokba 5 ino banq di uratitqa ni na taqatnjroqnam.’

²⁰ “Onaqa kanġal tamo bei a bosiq aqa tamo koba minnej, ‘O Tamo Koba, ni unime. Ino 20 kina ebem qaji

agi olo osibetmonum. E gara ñenği na dalaosim atnam soqnej. ²¹ E kumbra degyem. Di kiyaaqa? E ni qa ulaem deqa. E qalieem, ni tamo ñiriñ ani. Tamo qudei nanği waueq nab silali branteqnaqa ni segi na eqnum. Tamo qudei nanği inği yageq nab melieqnaqa ni segi na otorosim uyeqnum.’

²² “Onaqa tamo koba dena kamba endegsi minjej, ‘Ni kangal tamo uge. Ino segi anjam dena e ino une ubtosiy ni pegimqai. Ni nami qalieem, e tamo ñiriñ ani. Tamo qudei nanği waueq nab silali branteqnaqa e segi na eqnum. Tamo qudei nanği inği yageq nab melieqnaqa e segi na otorosim uyeqnum. Ni nami e qa degsim qalieem. ²³ Deqa ni kiyaaqa ijo silali di osi gilsim silali talq di atosai? Ni di atem qamu e bosimqa silali talq dena ijo silali aqa oto kobaqo qamu turtosim onum qamu.’ ²⁴ Degsi minjsiqa tamo qudei aqa areq di tigelesoqneb qaji nanği minjrej, ‘Niñgi aqa 20 kina di yayiosibqa kangal tamo nami wauosiqa 200 kina ej qaji di olo yiy.’ ²⁵ Onaqa nanği na minjeb, ‘O Tamo Koba, a 200 kina ejunu. Deqa ni kiyaaqa 20 kina olo yqa maronum?’

²⁶ “Onaqa tamo koba a na minjrej, ‘E niñgi mernğwai. Tamo a wau geregere taqatoqnqas di Qotei na olo wau koba yimqa a na taqatoqnqas. Ariya tamo a wau geregere taqatqasai di wau kiñala a na taqatejunu qaji di a olo bunu taqatqasai. Qotei na a kobotimqa a larja sqas.’ ²⁷ Osiqa minjrej, ‘Tamo nanği e qa jeu ateb qaji nanği di joqsib boiy. Nanği e qa mareb, “Tamo di a gago mandor ataib.” Deqa tamo nanği di joqsib bosib ijo ulatamuq endi nanği ñumib moreñqab.’”

²⁸ Yesus a yawo anjam degsi marsiqa a Jerusalem aiqa-jqa gam dauryosiq aiyoqnej.

Mandor Koba Yesus a Jerusalem aiyej

²⁹⁻³⁰ Yesus a aisiqa Betfage qure ti Betani qure ti Oliv mana utruq di jojomyosiqa aqa angro aiyel qarijnrsiqa minjrej, “Ninggi aisib qure bei jojom di unu di brantosib donki bei tontonub unu di unqab. Donki di bunuj tamo bei nami aqa quraq di awoosaioqnej qaji. Ninggi donki di unsibqa sil palontosib titosib osib boiy. ³¹ Ninggi sil palontoqnbqqa tamo bei na nenemngwas kiyo, ‘Ninggi kiyaaqqa donki aqa sil palonteqnub?’ Degsi nenemngimqa ningi na minjiy, ‘Tamo Koba a wau ti. Deqa a donki qa mergwo.’”

³² Yesus a nanngi aiyel degsi minjrsiq qarijnjrnaqa aisib anjam Yesus na minjrej qaji di dauryosib donki di uneb.

³³ Unsib sil palonteqnabqa donki aqa abu nanngi na nanngi aiyel nenemnjreb, “Ninggi kiyaaqqa donki aqa sil palonteqnub?” ³⁴ Degsi nenemnjrnabqa nanngi aiyel na kamba minjreb, “Tamo Koba a wau ti. Deqa a donki qa mergwo.”

³⁵ Degsi minjrnab odnjrnab nanngi aiyel donki di osib Yesus aqa areq osi gileb. Osi gilsib nanngo segi gara jugo piqtosib donki aqa quraq di tusib Yesus soqtosib donki aqa quraq di awoteb. ³⁶ Yesus a donki aqa quraq di awoonaqa donki a walwelosi aiyeqnaqa tamo ungasari nanngi nanngo gara jugo piqtelenosib gamq di tuelerjoqneb. ³⁷ Onaqa Yesus a Oliv mana utru jojomyeqnaqa aqa angro gargekoba nanngi tulan areboleboleinjreqnaqa lelenjoqneb. Yesus a nami manjwa gargekoba yeqnaqa nanngi unoqneb deqa nanngi Qotei aqa ñam soqtoqnsib endegsib maroqneb, ³⁸ “Ni Tamo Koba aqa ñam na bonum deqa a ni tulan geregereimeqnu. Ni gago Mandor Koba. Iga Qotei Goge Koba aqa ñam tulan soqtoqnqom! Lan qureq di lawo kumbra gaigai sqas.”

³⁹ Onaqa tamo ungasari nanngo ambleq dena Farisi qudei nanngi tigelosib Yesus minjeb, “O Qalie Tamo, ni ino angro nanngo medabu getentetnjrime.” ⁴⁰ Onaqa Yesus

na minjrej, “Ijo angro nanngo medabu getentqab di meniñ nanği tamo bulyosib tulañ murqumyoqnsib Qotei aqa ñam soqtoqnqab.”

Yesus a Jerusalem nanği qa akamej

⁴¹ Osiqa Yesus a Jerusalem jojomyosiq unsiqa akamej. ⁴² Akamosiq marej, “O Jerusalem tamo unğasari, bini bati endeqa ningi Qotei aqa kumbra qalieeb qamu ningi geregere lawo na unub qamu. Ariya kumbra di ningi qa uliejunu deqa ningi qalieqa keresai. ⁴³⁻⁴⁴ Deqa ningi quiy. Bati bei brantimqa tamo qudei na bosib ningi jeutngosib nuñgo qure koba endi agutibqa ningi jaraiqa keresaiingwas. Amqa nanği na ningi qoto itngosib tulañ ugeugeingosib nuñgo qure koba endi niñaqyekritqab. Osib qure aqa meniñ kalil paraparainjrsib breinjribqa meniñ bei meniñ bei aqa quraq di sqasai. Meniñ kalil segisegiqab. Jeu tamo nanği bosib ningi degngwab. Di kiyaaqa? Qotei na ningi aqaryainğwajqa bati brantqo di ningi poiñgosai deqa.”

Tamo unğasari nanği atra tal miligiq di ingi ingi qariny-oqneb

⁴⁵ Osiqa Yesus a atra tal koba miligiq gilsiqqa ñam atej di tamo unğasari gargekoba nanği ingi ingi qarinyoqnsibqa dena silali eqnab unjrsiqqa nanği winjrnaq jaraiyeb. ⁴⁶ Nanği jaraiyeq nabqa Yesus na minjrej, “Qotei aqa anjam bei nami endegsib neñgrenyeb unu, ‘Ijo tal endi pailyqa-jqa tal.’ Qotei aqa anjam degsi unu. Ariya ningi na olo tal endi ugetonubqa a bajinj tamo nanngo tal bulqo.”

⁴⁷ Yesus a bati gaigai atra tal miligiq giloqnsiq dia tamo unğasari nanği Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej. Bati deqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanği ti Juda gate nanği ti Yesus qalib moiqaqqa gam ñamoqneb.

⁴⁸ Ariya tamo ungasari kalil nanği Yesus aqa anjam quqwa-jqa tulan arearetnjroqnej. Deqa Juda gate nanği Yesus qalib moiqajqa gam nıamonab ugeinjrej.

20

Juda nanği na Yesus nenemyeb, “Ni singila qabe na osimqa kumbra endi yeqnum?”

¹⁻² Bati bei Yesus a atra tal koba miligiq gilsiq dia tamo ungasari nanği Qotei aqa anjam bole palontosiq minjroqnej. Onaqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanği ti Juda gate nanği ti bosib nenemyeb, “Ni iga merge. Ni singila qabe na osimqa kumbra endi yeqnum? Yai na ni qarınmej deqa ni wau endi yeqnum?” ³ Onaqa Yesus na minjrej, “E kamba anjam bei ningi nenemngitqa ningi e merbiy. ⁴ Yai na Jon qarınynaqa bosıqa tamo ungasari nanği yansnjroqnej? Qotei na kiyo? Tamo bei na kiyo? Ningi na merbiy.” ⁵ Onaqa nanği Yesus aqa anjam di qusibqa segi segi qairosib maroqneb, “Iga Yesus minjqom, ‘Qotei na Jon qarınyej’ degsi minjqom di a iga mergwas, ‘Kiyaqa ningi Jon aqa anjam quetosai?’ ⁶ Ariya iga minjqom, ‘Tamo bei na Jon qarınyej’ degsi minjqom di tamo ungasari nanği nırınosib bosib iga meniņ na lugwab. Di kiyaqa? Nanği mareqnub, ‘Jon a Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.’” ⁷ Nanği degsib qairosib olo Yesus minjeb, “Yai na kiyo Jon qarınyej di iga qaliesai.” ⁸ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ningı degsib merbonub deqa e dego yai na qarınbonaq bosim wau endi yeqnum di ningi mernğwasai.”

Wain wau qa yawo anjam

⁹ Osiqa Yesus a olo tamo ungasari nanği yawo anjam bei endegsi minjrej, “Tamo bei a tigelosıqa aqa wauq gilej. Gilsıqa wain sil yagelenosıqa wau taqato tamo qudei nanğo banq di aqa wau uratetnjrsıqa sawa isağ gilsıq

dia sokobaiyej. ¹⁰ Sonaqa wain gei melionaqa a na aqa kanjal tamo bei qarinyonaqa wau taqato tamo nanqoq aisiq minjrej, ‘Wau lanja na e qarinqbo bonum. Deqa ningi wain gei ebibqa e na osi gilqai.’ Degsi minjrnaqa nanqi na a ojsib qalougetosib wiyonab lanja puluosiq gilej. ¹¹ Gilnaqa wau lanja na olo kanjal tamo bei qarinyonaq ainaqa a dego qalougetosib ugeugeiyosib wiyonabqa a lanja puluosiq gilej. ¹² Onaqa wau lanja na olo kanjal tamo bei qarinyonaq ainaqa a dego qalougetosib ugeugeiyosib wiyonab gilej. ¹³ Onaqa wau lanja a are qalej, ‘E kiy-erqai? E endegyqai. E ijo segi anqro qujai e na tulan qalaqalaiyeqnum qaji di qarinyit aiqas nanqi aqa anjam quetqab.’ ¹⁴ Degsi are qalsiqa aqa segi njiri qarinyonaq aiyej. Aiyeqnaqa wau taqato tamo nanqi a unsibqa segi segi qairosib mareb, ‘Tamo a bqo endi wau lanja aqa segi njiri. A na aqa abu aqa inji inji kalil oqas. Deqa iga a qalsim moiotosimqa wau endi iga na oqom.’ ¹⁵ Degsib marsibqa wau lanja aqa njiri ojsib wau qalaq osi gilsib dia qalnab moiyej.

“Deqa ningi kiyersib are qalonub? Wau lanja a bosimqa wau taqato tamo uge nanqi di kiyernjrqsas? ¹⁶ E ningi mernqwai. A bosim nanqi nnumsim moiyojnjrqsas. Osim aqa wau di olo yainjrsim tamo qudei nanqo banq di uratetnjrimqa nanqi na kamba taqatesqab.” Yesus na tamo unqasari nanqi yawo anjam degsi minjrnaqa nanqi qusib minjeb, “Wau taqato tamo nanqi kumbra uge di yaib.”

¹⁷ Onaqa Yesus na nanqi koqnjrnsiqa minjrej, “Qotei aqa anjam bei nenqrenq di unu. Aqa damu ningi poingwo e? Anjam agiende,

‘Tal gereiyo qaji tamo nanqi na tal ai arqsibqa uge qa marsib taqal waiyej. Onaqa tal ai di Qotei na

olo osiq tumaq di tigeltej unu. Tal ai di tal siŋgilatqajqa deqa tigeltej.’

¹⁸ Ningi quiy. Tamo uŋgasari ululoŋosib tal ai quraq aiqab qaji naŋgi di tal ai dena naŋgo tanu giŋgeŋyqas. Ariya tal ai di uloŋosim tamo uŋgasari qudei naŋgoq aisim jejamu ti tanu ti torei paraparainjrqas.”

¹⁹ Onaqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo naŋgi ti yawo anjam di qusib endegsib qalieeb, Yesus a yawo anjam dena naŋgo jejamuq di une qametnjrej. Naŋgi degsib qalieosib deqa minjiŋ oqetnjrnaqa Yesus ojqa mareb. Ariya naŋgi tamo uŋgasari naŋgi ulainjrsib deqa naŋgi Yesus ojqa uratosib jaraiyeb.

“Iga Sisar takis yqom e?”

²⁰ Ariya atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo naŋgi ti Yesus koqyesoqneb. Osib endegsib are qaleb, “Iga tamo qudei qariŋnjrnab naŋgi Yesus aqa areq gilsib gisaŋyosib anjam bei nenemyibqa a naŋgi tamo bole edegwas. Osim anjam grotimqa iga qusim ojsim Rom naŋgo gate aqa baŋq di atqom.” Naŋgi degsib are qalsibqa tamo qudei qariŋnjrnab naŋgi Yesus aqa areq gileb. ²¹ Gilsib minjeb, “O Qalie Tamo, iga qalie, ni anjam bole maro qaji tamo. Ni anjam bole segi tamo uŋgasari naŋgi minjroqnsim Qotei aqa kumbra osornjreqnum. Ni tamo bei ulaiyosaieqnum. Ni tamo ñam ti naŋgi anjam bei minjroqnsim olo tamo ñam saiqoji naŋgi anjam bei minjrosaieqnum. Ni anjam qujai tamo kalil naŋgi minjreqnum. ²² Deqa ni iga merge. Iga Sisar takis yqom e? Yqasai e? Ni kiyersi are qalonum?”

²³ Onaqa Yesus a naŋgo areqalo uge di poiyoŋaqa minjrej,

²⁴ “Ningi meniŋ silali bei osorbij.” Degsi minjrnaqa naŋgi meniŋ silali bei osi bosib osoryonab unsiqa minjrej, “Meniŋ silali quraq endi tamo yai aqa ulatamu ti ñam ti unu?” Onaqa naŋgi na minjeb, “Di Sisar aqa.” ²⁵ Onaqa a na minjrej, “Deqa Sisar aqa iŋgi iŋgi a qa olo yiy. Qotei

aqa ingi ingi a qa olo yiy.” ²⁶ Onaqa nangi Yesus aqa anjam di qusibqa tular prugugetosib mequmosib soqneb. Tamo ungasari nango namdamuq di nangi Yesus gisanjyib a anjam bei grotqa yonab ugeinjrej.

Tamo moreño qaji nangi olo subq na tigelqab

²⁷ Onaqa Sadyusi tamo qudei nangi Yesus aqa areq beb. Sadyusi nangi mareqnub, “Tamo moreño qaji nangi olo subq na tigelqasai.” ²⁸ Deqa nangi bosib Yesus endegsib minjeb, “O Qalie Tamo, ni que. Moses a nami dal anjam endegsi nengrenyej, ‘Tamo bei a moiymqa aqa naur angro saiqoji soqnimqa aqa was bei na olo unja qobul di osim aqa was moiyej qaji aqa angro nambabtetqas.’ Moses a nami dal anjam degsi nengrenyej. ²⁹ Deqa ni que. Was 7 nangi soqneb. Nango was matu a unja osiqa moiyej. A angro saiqoji. ³⁰ Onaqa aqa was yala na olo unja qujai di osiqa a dego moiyej. A angro saiqoji. ³¹ Onaqa aqa was yala na olo unja qobul di osiqa a dego moiyej. A angro saiqoji. Was 7 kalil nangi unja qujai di osib moreneb. Nangi angro saiqoji. ³² Nangi kalil morenonabqa ariya bunuqna unja di a dego moiyej. ³³ Deqa ni iga merge. Mondon subq na tigelo batiamqa tamo kalil nangi subq na tigelabqa unja di a yai aqa naur tintinj sqas? Ni qalie, was 7 kalil nangi unja qujai di eb.”

³⁴ Onaqa Yesus na minjrej, “Mandamq endi tamo nangi unateqnub. Unja nangi tamoteqnub. ³⁵ Ariya mondon tamo ungasari Qotei na subq na tigelqa giltnjrej qaji nangi subq na tigelosibqa nangi tamotqasai. Nangi unatqasai. ³⁶ Nangi lan angro bul lana sqab. Qotei na nangi subq na tigelnjrimqa nangi aqa segi angro bole sqab. Deqa nangi olo morenqa keresai. ³⁷ Ningi quiy. Tamo nangi moisib olo subq na tigelqab anjam di aqa utru Moses a nami babtosiq endegsi nengrenyej, ‘Jam marij miligiq di

pulorjeqnaqa Qotei a ñam pulorj di sosiqa Moses metosiq minjej, “E Abraham aqa Qotei. E Aisak aqa Qotei. E Jekop aqa Qotei.” ’ ³⁸ Qotei na Moses degsi minjej deqa iga qalieonum, Qotei a tamo moreño qaji nañgo Qotei sai. A tamo ñambile so qaji nañgo Qotei. Deqa tamo kalil nañgi Qotei aqa ñamgalaq di ñambile unub.”

³⁹⁻⁴⁰ Onaqa dal anjam qalie tamo nañgi Yesus aqa anjam di qusibqa nañgi olo anjam bei nenemyqajqa ulaeb. Deqa nañgi na minjeb, “O Qalie Tamo, ino anjam di bole.”

Kristus a kiyersim Devit aqa ñiri sqas?

⁴¹ Onaqa Yesus a olo nañgi endegsi minjrej, “Dal anjam qalie tamo nañgi kiyaya mareqnub, ‘Kristus a Devit aqa ñiri’? ⁴²⁻⁴³ Devit a nami marej, ‘Kristus a ijo Tamo Koba.’ Agi louqa buk miligiq di Devit a anjam endegsi nengrenjeyej,

‘Tamo Koba a na ijo Tamo Koba minjej,

“Ni ijo ban woq endi awo.

Awesoqnimqa e ino jeu tamo kalil nañgi elenjosiy ino sorgomq di atitqa ni na nañgi taqatnjroqnqam.” ’

⁴⁴ Niñgi uniy. Devit a marej, ‘Kristus a ijo Tamo Koba.’ Deqa Kristus a kiyersim Devit aqa ñiri sqas?”

Dal anjam qalie tamo nañgi kumbra uge uge yeqnub

⁴⁵ Tamo ungasari kalil nañgi Yesus aqa anjam di queqnabqa a na aqa angoro nañgi endegsi minjrej, ⁴⁶ “Niñgi dal anjam qalie tamo nañgo kumbra uge geregere tenemtoqniy. Nañgi koro sawaq di tamo ungasari nañgi na nango ñam soqtetnjrsib ban ojetnjrqajqa deqa gara jugo olekokba jugoqnsib laqnub. Nañgi Qotei tal miligiq di, goiyo kokbaq di sosibqa tamo ñam ti nañgo awo jaramq di awoqajqa tulañ areboleboleinjreanu. ⁴⁷ Nañgi uña qobul nañgi gisañnjroqnsibqa nañgo tal ti ingi ingi ti laña yainjreqnub. Osib tamo ungasari nañgi na unjrsib nañgo

ñam soqtetnrqajqa deqa pailyo olekokba yeqñub. Deqa mondoñ Qotei na nañgi awai tulañ ugedamu enjrqas.”

21

Uña qobul aqa silali kiñala soqnej di Qotei yekritej

¹ Yesus a atra tal miligiq di sosiqa ñam atej di ñoro tamo nañgi boqnsib silali ato qaji kulumq di silali ateqñab unjroqnej. ² Onaqa uña qobul bei ñoro tulañ saiqoji a dego bosiqqa meniñ silali kiñilala aiyel segi atej. Atnaqa Yesus na unsiqa aqa añgro nañgi minjrej, ³ “E bole meryñwai. Uña qobul endi a ñoro tulañ saiqoji. Deqa a na ñoro tamo kalil nañgi buñjrsiqa silali kobaquja atqo. ⁴ Ñoro tamo nañgi silali koba ti unub. Nañgi oto kiñala segi ateqñub. Ariya uña qobul endi a silali tulañ sai bole sai. Aqa meniñ silali kiñilala aiyel segi naj agi atekritqo.”

Bunuqna jeu tamo nañgi na atra tal niñaqyqab

⁵ Onaqa Yesus aqa añgro qudei nañgi atra tal di koqyosibqa Yesus minjeb, “O Tamo Koba, ni unime. Atra tal walato qaji meniñ di tulañ boledamu. Qotei atraiyqajqa ingi ingi ti meniñ ti turtosib atra tal endi walateb.” Onaqa Yesus na kamba minjrej, ⁶ “Atra tal niñgi unonub endi bunuqna jeu tamo nañgi na bosib tulañ niñaqyosib aqa meniñ kalil paraparainjrsibqa taqal breinjrqab. Yimqa meniñ bei meniñ bei aqa quraq di sqasai. Meniñ kalil segiseqiqab.”

Gulbe kobaquja bunuqna brantqas

⁷ Onaqa Yesus aqa añgro nañgi na kamba nenemyeb, “O Qalie Tamo, bati gembu jeu tamo nañgi bosib atra tal endi niñaqyqab? Niñaqyqa osibqa kumbra kiye namoqna brantim iga unsim poigwas, ‘Bati di jojomqo?’” ⁸ Onaqa Yesus na minjrej, “Niñgi geregere ñam atoqniy. Tamo qudei na niñgi gisañgo uge. Bunuqna gisañ tamo

gargekoba nanngi ijo ñam na boqnsib maroqnqab, ‘E Kristus.’ Qudei maroqnqab, ‘Kristus bqajqa bati agi jojomqo.’ Degsib gisanjosib maroqnibqa nanngi nanngi daurnjraib. ⁹ Bunuqna sawa bei bei qaji nanngi an na qotokobaoqnqab. Nanngi deqa qusib ulaaib. Qotei a nami marej, ‘Kumbra di brantqas.’ Deqa brantem. Ariya kumbra di brantimqa dijo bati urur brantqasai. Soboleiyosim brantqas.”

¹⁰ Yesus a nanngi degsi minjrsiqa olo minjrej, “Bati deqa sawa bei ti sawa bei ti qotoqnqab. Mandor kokba qudei nanngi dego tigeloqnsibqa mandor kokba qudei nanngi qoto itnjroqnqab. ¹¹ Sawa bei beiq di mimiñ kokba ti ma uge ti mam ti ingi saio bati brantelerqas. Lan goge di manya bei bei brantognibqa tamo ungasari nanngi unoqnsib ulauge-toqnqab.

¹² “Ariya kumbra kalil di brantosaisoqnmqqa Juda nanngi na bosib nanngi jeutngosib ugeugeingosib ojelenoqnqab. Ojelenoqnsib anjam pegiyo talq di nanngi tigeltngosib tonto talq di breingosib. Osib ijo ñam ugetqa are qaloqnsib nanngi joqoqnsib Rom nango mandor ti nango gate ti nango ulatamuq di nanngi tigeltngosib. ¹³ Yimqa gam dena nanngi ijo anjam bole palontoqnsib nanngi minjroqnqab. ¹⁴ Deqa nanngi na kamba anjam kiye minjrqaqqa deqa nami are koba qalaib. ¹⁵ E segi na nungo medabu singilatetngosiy powo engitqa nanngi kamba anjam minjroqnqab. Minjroqnibqa nanngi nungo anjam di gotranqqa yoqnsib ugeinjroqnqas.

¹⁶ “Bati deqa nungo ai abu nanngi ti nungo was nanngi ti nungo len nanngi ti nungo kadoi nanngi ti tigeloqnsib nanngi ojelenoqnsib jeu tamo nango banq di atelenoqnqab. Osib nanngi qudei lungosib morenoqnqab. ¹⁷ Nanngi ijo ñam ejunub deqa tamo ungasari kalil nanngi nanngi qa tulan ugeoqnsib jeutngosib. ¹⁸ Ariya Qotei na nanngi gegerere taqatngosib deqa ijo angro bei padalqasai. Nanngi kalil

bole sqab. Nungo gate banqa bei dego ugeqasai. ¹⁹ Deqa ningi gulbe di qoboiyoqnsib singila na tigelesoqniy. Sosib dena ningi nambile bole oqab.

Bunuqna qaja tamo nanqi Jerusalem qure niñaqyqab

²⁰ “Bunuqna qaja tamo nanqi bosib Jerusalem agutesqab. Agutesoqniy ningi unsibqa endegsib qalieqab, ‘Bole, Jerusalem padalqajqa bati brantqo.’ ²¹ Bati deqa tamo ungasari Judia sawaq di unub qaji nanqi jaraiyosib manaq oqoqujatebe. Tamo ungasari Jerusalem di unub qaji nanqi qure uratosib jaraiyoqujatebe. Tamo ungasari wauq di, gamq di unub qaji nanqi olo puluosib qureq baib. Nanqi torei dena jaraiyoqujatebe. ²² Bati deqa Qotei na tamo ungasari nango une qa kambatnjrougetqas. Yimqa aqa anjam kalil nami nengrenyeb qaji di aqa damu brantqas. ²³ O ayo! Bati deqa Qotei aqa minjiy Juda nangoq aiyimqa gulbe tulan kobaquja nango mandamq di brantqas. Deqa uña guman ti uña angro mom ti nanqi jaraiyo banqioqnsib gulbe gargekoba oqnqab. ²⁴ Jeu tamo nanqi bosib Juda nanqi serie na ñumoqniy moreñoqnqab. Osib qudei ojelenosib joqsib sawa bei beiq di uratnjroqnqab. Tamo Juda sai nanqi bosib Jerusalem tulan niñaqyosib singila na taqatesqab. Taqatesoqniy bati Qotei a nami giltej qaji di kereamqa a na nanqi olo taqal breinjrqa.

Tamo Angro a singila ti rian ti lanbiq na mandamq aiqas

²⁵ “Bati deqa senj ambruqas. Bai dego suwanqasai. Bongar nanqi ululoñosib mandamq aiyelenqab. Yuwal dego korkortosim anjam atoqnqas. Yimqa sawa bei bei qaji nanqi quoqniy areqalo niñaqyetenjroqniy nango tulan ulaugetoqnqab. ²⁶ Lan goqe di ingi ingi kalil renjinyelejamqa tamo ungasari nanqi unsib maroqnqab, ‘Bole, gulbe oqa batiqo.’ Nanqi degsib maroqnsib

ulaugetoqnsib nam eriqnjroqnas. ²⁷ Bati deqa e Tamo Angro singila ti rian koba ti lanbiq na mandamq aiyonit tamo ungasari nangi tarosib e nubqab. ²⁸ Kumbra kalil di brantqa utru atoqnimqa ningi ulaaib. Ningi tigelosib tarosib nam atoqniy. Di kiyaaqa? Qotei na ningi awaingim ningi bole sqajqa bati jojomqo deqa.”

Ningi qura qa yawo anjam dena poingem

²⁹ Osiqa Yesus a yawo anjam endegsi minjrej, “Ningi qura ti nam kalil ti unjriy. ³⁰ Nam banqa qalsim olo ñal-guyoqnmqa ningi unsib qalieqab, ‘Sen aqa bati jojomqo.’ ³¹ Dego kere kumbra kalil e ubtosim merngonum qaji endi brantimqa ningi unsib endegsib qalieoiy, ‘Bole, Qotei na aqa segi tamo ungasari nangi taqatnjrsim nango Mandor Koba sqajqa bati jojomqo.’

³² “E bole merngwai. Tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nangi kalil morenosaisoqnbqa kumbra kalil e ubtosim merngonum qaji endi brantelenqas. ³³ Lan ti mandam ti koboqab. Ariya ijo anjam koboqa keresai.”

Ningi gegerere nam atsib soqniye

³⁴ Osiqa Yesus a olo marej, “Ningi gegerere nam atsib soqniy. Ningi ya uge uyoqnsib nanarioqnaib. Nungo segi jejamu qa ingi ingi qa areqalo kobaiyoqnaib. Aliem urur bel qaleqnu dego kere bati uge di bosim ningi prughtngo uge. ³⁵ Od, bati uge di bosim tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nangoq di brantoqujatqas. ³⁶ Deqa ningi gaigai nam atoqnsib Qotei pailyoqnsib soqniy. Yimqa Qotei a singila engoqnmqa kumbra kalil brantelenqas qaji di ningi na britosib e Tamo Angro ijo ulatamuq di tigelesqab.” Yesus a degsi marej.

³⁷ Bati gaigai qanam Yesus a atra tal miligiq di sosiqqa tamo ungasari nangi Qotei aqa anjam palontoqnsiq minjroqnej. Qoloeqnaqa a olo qure uratoqnsiqqa mana ñam

Oliv di ñeioqnej. ³⁸ Tamo unğasari kalil nanği Yesus aqa anjam quqwa maroqnsib nobqolo ambru tigeluqnsibqa atra tal miligiq giloqneb.

22

Judas a Yesus osim jeu tamo nanğo banğ di atqas

¹ Onaqa Juda nanğo yori bati koba jojomej. Yori bati di aqa ñam Bem Tiyosai Qaji Uyqajqa Bati. Qotei a nami Israel nanği Isip sawaq di padalqa laq nabqa aqaryainjrej. Deqa olo are qalqajqa yori bati jojomej. ² Yori bati jojomonaqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanği ti Yesus qalsib moiyo tqajqa gam ñamoqneb. Di kiyaaqa? Nanği tamo unğasari nanği ulainjreb deqa.

³ Onaqa Satan a Judas aqa miligiq aiyej. Judas aqa ñam bei Iskariot. A dego Yesus aqa anğro 12 nanği deqaji bei. ⁴ Satan a Judas aqa miligiq aisiq walawalaiyonaqa tigelosiqa atra tamo kokba ti atra tal taqato tamo nanği ti nanğoq gilsiq minjrej, “E Yesus osiy nunğo banğ di atqai.” ⁵ Degsi minjrnaqa nanği areboleboleinjrnaqa minjeb, “Ni Yesus osim gago banğ di atimqa iga ni silali emqom.” ⁶ Degsi minjnabqa a nanğo anjam di qusiqa minjrej, “Di kere.” Osiqa Judas a gilsiq a na Yesus osim nanğo banğ di atqajqa gam ñamoqnej. A are qalej, “Yesus a tamo unğasari nanği uratnjrsim a segi soqnimqa e na osiy Juda tamo kokba nanğo banğ di atqai.”

Pita Jon wo nanği yori bati aqa inği inği gereiyeb

⁷ Onaqa Bem Tiyosai Qaji Uyqajqa Bati brantej. Qotei a nami Israel nanği endegsi minjrej, “Ninği kaja du du nanği ñumelenosib siranmeq di leñ liyibqa e na unsiy ninği uratnğwai. E ninği padaltnğwasai.” Qotei a nami Israel nanği degsi minjrej. Kumbra deqa olo are qalqajqa yori bati brantonaqa Juda nanği mareb, “Iga kaja du du

nanği ñumelenjosim Qotei atraiyqom.” ⁸ Onaqa bati deqa Yesus na Pita Jon wo nanği minjrej, “Bini yori bati koba. Deqa ningi aiyel aisib gago ingi ingi gereiyetgibqa iga koba na ingi uyqom.” ⁹ Onaqa nanği aiyel na minjeb, “Ni iga merge. Iga aisim tal qabia ingi ingi gereiyqom?” ¹⁰⁻¹¹ Onaqa Yesus na nanği aiyel qarijnjrsiqa minjrej, “Ningı aiyel aisib qure ambleq di tamo bei ya nobu qoboyosim giloqnim gamq di itosib dauryiy. Ningı a dauryosib tal a gogetqas qaji di miligiq gilsib tal lanja endegsib minjiy, ‘Qalie Tamo a marqo, “E ijo anğro nanği koba na awoosim yori bati aqa ingi uyqajqa warum a qabi unu?” ’ ¹² Ningı degsib minjibqa a na warum kobaquja bei gogeqsi unu di ningı osorņwas. Warum dia nami jar ti awo jaram ti ateleņeb unu. Ningı aiyel aisib warum dia gago ingi ingi gereiyelenoyi.” ¹³ Onaqa nanği aiyel aisib anjam kalil Yesus na minjrej qaji degsi brantonab unsibqa ingi ingi kalil gereiyeleneb.

Yesus na aqa anğro nanği bem ti wain ti anainjrej

¹⁴ Onaqa ingi uyqa bati brantonaqa Yesus aqa anjam maro tamo nanği ti koba na awoosib ingi uyoqneb. ¹⁵ Nanği ingi uyoqnsibqa Yesus na nanği endegsi minjrej, “E jaqatiņ osaiunum. Deqa e ningı koba na awoosim yori bati aqa ingi uyqajqa tulaņ areboleboleibqo. ¹⁶ E ningı merņgwai. E ingi endi olo uyqasai. Degsi gilsiy mondoņ Qotei na ningı taqatņgosim a nuņgo Mandor Koba soqnimqa ingi endi aqa utru e na geregere babtosi y olo uyqai.”

¹⁷ Osiqa a wain osiq gambaņq di bilentosiqa Qotei pailyosiqa aqa anğro nanği endegsi minjrej, “Ningı wain gambaņ endi osib uyiy. ¹⁸ E ningı merņgwai. E wain endi olo uyqasai. Degsi gilsiy mondoņ Qotei na ningı taqatņgosim a nuņgo Mandor Koba soqnimqa e olo

uyqai.” ¹⁹ Osiqa Yesus a olo Qotei pailyosiqqa bem osiq ginjenyosiqqa nanggi enjrsiqqa minjrej, “Endi ijo jejamu. E ninggi aqaryaingwa osim deqa engonum. Deqa ninggi osib uyyi. Bunuqna ninggi gaigai uyoqnsib e qa are qaloqniy.” ²⁰ Onaqa nanggi bem uynabqa Yesus na olo wain gamban osiq Qotei pailyosiqqa minjrej, “Wain gamban endi ijo lej. Nungo une kobotqajqa deqa ijo lej aisim Qotei aqa anjam bunuj nami gereiyej qaji di singilatqas. ²¹ Ariya ninggi quiy. Ijo angro bei na e osim tamo qudei nanngo banq di atqas. Angro di agi iga koba na endego awoosim inggi uyeqnum. ²² E Tamo Angro. Deqa Qotei na nami merbej, ‘Ni moiqam.’ A degsi merbej deqa e aqa anjam di dauryosiy moiqai. Ariya angro e osim tamo qudei nanngo banq di atqas qaji a tulan padalougetqas.” ²³ Yesus na aqa angro nanggi degsi minjrnaq qusibqa segi segi maroqneb, “Angro yai a kumbra di yqas?”

Yesus aqa angro nanggi njirinosisib anjam na qotoqneb

²⁴ Onaqa Yesus aqa angro nanggi segi segi njirinosisib yai a angro kalil bujnrsim ñam ti sqas deqa anjam na qotoqneb. ²⁵ Onaqa Yesus na minjrej, “Mandor kokba sawa sawa kalil taqateqnub qaji nanggi njirin na sawa taqateqnub. Yeqnab tamo ungasari nanggi na nanngo ñam soqtoqnsib mareqnub, ‘Nanggi sawa taqato tamo bole.’ ²⁶ Ariya kumbra di nungoq di saiq. Nungo ambleq di angro bei a tamo kobaquja sqa marsimqa a mati tamo lanaj bul soqnem. Osim a tamo kobaquja sqas. Nungo ambleq di angro bei a ñam ti sqa marsimqa a mati nungo wau tamo soqnem. Osimqa a ñam ti sqas. ²⁷ Ninggi are qaliy. Tamo yai a tamo kobaquja? Tamo awoosiq inggi uyeqnu a kiyo? Tamo wauosiq inggi suweiyeqnu a kiyo? Tamo agi awoosiq inggi uyeqnu qaji a tamo kobaquja. Ariya ijo kumbra degsi sosai. E nungo ambleq endi sosim ninggi wauetngeqnum.

²⁸ “O ijo angro, e gulbe qoboiyeqnam ningi e uratbo-sai eqnub. Ningi e beterbeqnub. ²⁹ Ijo Abu na e Mandor Koba atej dego kere e kamba ningi mandor atelenqai. ³⁰ Osiy mondoj e nungo Mandor Koba sosiy ningi koba na inji ti ya ti uyoqnqom. Yimqa ningi awo jaram kokbaq di awoosib Jekop aqa angro 12 nanjo moma kalil nanji taqatnjroqnqab.”

Pita a gisañoqalubtosim marqas, “E Yesus qaliesai”

³¹ Osiqa Yesus a olo marej, “O ijo angro kalil Saimon ombla ningi quiy. Satan na ningi uneq waingwa marqo. Ningi singila na tigelesosib e daurbqab kiyo e uratbosib jaraiqab kiyo di Satan a nungo areqalo tenemtosim qalieqajqa deqa ningi uneq waingwa marqo. Agi tamo nanji bem sum ñoqoryoqnsib damu eleñeqnub dego kere. ³² O Pita, e ni qa gaigai endegsim pailyeqnum, ‘O Abu, ni na Pita aqa areqalo singilatetimqa a e uratbqasai.’ E ni qa degsim pailyeqnum. Bole, ni mati ulonqam. Ariya bunuqna ni olo are bulyosim ijoq bqam. Bosim ino was nanji singilatnjroqnqam.”

³³ Onaqa Pita na Yesus minjej, “O Tamo Koba, ni na marimqa aqo ombla tonto talq aisim moreñqom. E ulaqasai.” ³⁴ Onaqa Yesus na minjej, “O Pita, ni que. Bini tuwe anjamosaisoqnimqa ni gisañoqalubtosim marqam, ‘E Yesus qaliesai.’”

Yesus aqa angro nanji silali ti qaqun ti sebru ti oqab

³⁵ Osiqa Yesus na aqa angro nanji endegsi minjrej, “E ningi nami qaringsosim merngem, ‘Ningi gilsib ijo anjam mare mare laqniy. Ningi silali ti gilaib. Nungo qaqun aib. Singa taqal jigaib.’ Degsi merngonamqa ningi inji bei qa truqueb e?” Onaqa nanji na minjeb, “Sai. Iga inji bei qa truquosai.” ³⁶ Onaqa a na minjrej, “Ariya bini e anjam di beltosiy olo endegsi merngwai. Nunjo silali

bei soqnim oiy. Nungo qaquñ bei soqnim di dego oiy. Ningi sebru saiamqa nungo gara jugo bei qarinyosib silali osib dena sebru awaiyyi. ³⁷ E ningi mernḡwai. Anjam e qa nami nenḡrenyeb qaji di aqa damu brantqas. Anjam agiende, “Tamo unḡasari nanḡi marqab, “Kristus a une tamo.” ’ ’” ³⁸ Onaqa Yesus aqa anḡro nanḡi na minjeb, “O Tamo Koba, ni unime. Iga sebru aiyel ejunum.” Onaqa Yesus na minjrej, “Di kere.”

Yesus a Oliv manaq oqsıq dia Qotei pailyej

³⁹ Yesus aqa kumbra gaigai yoqnej qaji di dauryosiqa Jerusalem uratosiq Oliv manaq oqej. Aqa anḡro nanḡi dego a dauryosib oqeb. ⁴⁰ Oqsib nañu agu beiq di brantosib Yesus na aqa anḡro nanḡi minjrej, “Ningi endegsib pailiy, ‘O Abu, gulbe bei na iga uneq waigaiq.’” ⁴¹ Yesus a degsi minjrısiqa nanḡi uratnrısiq kiñala sasalej. Tamo bei na meniñ waiyim isaq yala gilqas dego kere a sasalosıqa siñga pulutosiq Qotei pailyej. ⁴² A endegsi pailyej, “O Abu, ni marımqa gulbe endi ijoq baiq. Gulbe endi ya uge uyo bul. Unḡum, ni ijo areqalo dauryaim. Ni ino segi areqalo dauryosim ye.”

⁴³⁻⁴⁴ Yesus a degsi siñgila na Qotei pailyoqnsıqa a are tulañ gulbekobaiyej. Onaqa a neskobaiyosiqa aqa nḡes leñ ti mandamq aiyoqnej. Bati deqa lañ anḡro bei aisiqa Yesus taqyosiqa siñgilatej. ⁴⁵⁻⁴⁶ Yesus a pailyo koboonaqa a olo tigelosiqa aqa anḡro nanḡo areq aisiq nḡam atej di nanḡi are gulbe na nḡerenesonab unjrej. Unjrnaqa minjrej, “Ningi kiyaya nḡereñejunub? Ningi tigelosib Qotei pailyoqniy. Yim gulbe bei nunḡoq bqas di gulbe dena ningi uneq wainḡwasai.”

Judas a Yesus osiq jeu tamo nanḡo banḡ di atej

⁴⁷ Yesus a anjam degsi mareqnaqa aqa anḡro 12 nanḡi deqaji bei agi Judas a na tamo gargekoba nanḡi joqsıqa

Yesus aqa areq di branteb. Brantonabqa Judas a Yesus aqa areq bosiq kundoqyej. ⁴⁸ Kundoqyonaqa minnej, “O Judas, e Tamo Anqro. Tamo nanqi endi e ojqaqqa deqa ni na e kundoqbonum e?”

⁴⁹ Onaqa tamo nanqi di Yesus ojqa laq nabqa aqa anqro nanqi unsibqa Yesus minjeb, “O Tamo Koba, ni marimqa iga gago sebru osim tamo nanqi di ñumnam morenqab.” ⁵⁰ Degsi minjsibqa aqa anqro bei na aqa sebru osiqa atra tamo gate aqa kanqal tamo bei gateq di qalqajqa sebru waiyej grotosiq dabkala wo segi gentetej. ⁵¹ Onaqa Yesus na aqa anqro nanqi minjrej, “Kumbra degyaib. Uratij.” Degsi minjrsiqa tamo di aqa dabkala ojnaqa olo boleej.

⁵² Onaqa Yesus na atra tamo kokba ti atra tal taqato tamo nanqi ti Juda gate nanqi ti minjrej, “E lej ojo tamo unum deqa kiyo ninqi sebru ti torom ti elenqosib e ojqa bonub e? ⁵³ E bati gaigai atra tal miligiq di ninqi koba na soqnem. Bati deqa ninqi yala ban waiyosib e ojosai. Ariya bati uge nuñgoq di brantqo deqa ninqi e ojonub. Endego ambru aqa siñgila agi brantqo.”

Pita a marej, “E Yesus qaliesai”

⁵⁴⁻⁵⁵ Onaqa nanqi Yesus ojsib walwelosib atra tamo gate aqa talq osi gileb. Nanqi Yesus osi gileq nabqa Pita a kiñala isa isaq na nanqi daurnjrseq gilej. Gilsiq atra tamo gate aqa tal meq di brantej. Brantosiqa qaja tamo qudei nanqi tal meq di ñam tunqyosib awesonabqa bosiq nanqi koba na ñam yoroqnej. ⁵⁶ Pita a ñamyuwo areq di awesonaqa kanqal uña bei na unsiqa koqyosiq qaja tamo nanqi minjrej, “Tamo endi Yesus ombla soqneb.” ⁵⁷ Onaqa Pita a saidosiq minnej, “Uña, e tamo di qaliesai.” ⁵⁸ Sokiñalayonaq tamo bei na olo Pita unsiqa minnej, “Ni dego Yesus aqa anqro bei.” Onaqa Pita na minnej, “E aqa anqro sai.” ⁵⁹ Olo kiñala soboleiyonaq tamo bei na Pita

koqyosiqqa siŋgila na marej, “Tamo endi a dego Galili qaji tamo. Deqa e qalieonum, a Yesus ombla soqneḅ.”⁶⁰ Onaqa Pita na minjej, “Ni anjam maronum di e poibosai bole sai.” Degsi minjnaqa tuwe anjamej.⁶¹⁻⁶² Tuwe anjamonaqa Tamo Koba a bulosiqqa Pita koqyej. Koqyonaqa anjam nami Yesus na minjej qaji, “Bini tuwe anjamosaisoqnimqa ni gisaŋoqalubtosim marqam, ‘E Yesus qaliesai,’ ” anjam deqa olo are qalsiqqa poiyoḅnaqa tal qalaq gilsiqqa tulaŋ akamugetej.

Nanġi na Yesus misilinyoqnsib baŋ na qaloqneḅ

⁶³ Tamo Yesus ojeḅ qaji nanġi a misilinyoqnsibqa baŋ na qaloqneḅ. ⁶⁴ Qaloqnsibqa aqa ŋamdamu gara na qosetosib minjoqneḅ, “Ni Kristus amqa ni ubtosim mare, yai na ni lumqo?” ⁶⁵ Degsib minjoqnsib olo misiliŋ anjam gargekoba minjoqneḅ.

Yesus a Juda tamo kokba nanġo ulatamuq di tigelej

⁶⁶ Onaqa nobqolo malu qameqnaq Juda gate nanġi ti atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanġi ti ko-roosib Yesus osib tigeltosib nenemyeḅ,⁶⁷ “Ni Kristus amqa geregere merge.” Onaqa a na minjrej, “E kamba anjam mernġwai di ninġi ijo anjam quetbqasai. ⁶⁸ E anjam bei nenemġwai di ninġi olo anjam merbqasai. ⁶⁹ Deqa e ninġi endegsi mernġwai. E Tamo Anġro. Bini bati endeqa ti bunuq qa ti e Qotei siŋgila koba ti unu qaji aqa baŋ woq di awesqai.”

⁷⁰ Yesus a nanġi degsi minjrnaqa nanġi na minjeḅ, “Deqa ni Qotei aqa Ŋiri e?” Onaqa a na minjrej, “Od. Anjam ninġi maronub di kere.” ⁷¹ Onaqa nanġi Yesus aqa anjam di qusib tulaŋ minjiŋ oqetnrnaqa segi segi maroqneḅ, “Aqa une agi a segi babtqo iga quonum. Deqa iga kiyaaqa tamo bei olo metonam bosim aqa une marqas?”

23

Juda tamo kokba nanġi Yesus osib Pailat aqa ulatamuq di tigelteb

¹ Juda tamo kokba nanġi deġsib marsibqa Yesus osi gilsib Rom nanġo gate Pailat aqa ulatamuq di tigelteb. ² Tigeltosib Pailat minjeb, “Iga Yesus uneqnum, a na Juda tamo unġasari nanġi kumbra ugeq breinjreqnu. Osiqa nanġi mandor koba Sisar takis yqajqa saidnjroqnsiqa minjreqnu, ‘E segi nuġo Mandor Koba. E segi Kristus.’” Juda tamo kokba nanġi deġsib Yesus aqa jejamuq di une qameteb. ³ Onaqa Pailat a nanġo anjam di qusiqa Yesus nenemyej, “Ni Juda nanġo Mandor Koba e?” Onaqa Yesus na minnej, “Od. Anjam ni maronum di kere.” ⁴ Onaqa Pailat na atra tamo kokba ti tamo unġasari kalil nanġi ti minjrej, “E segi are qalonum, Yesus aqa jejamuq di une bei saiqoji.” ⁵ Deġsi minjrnaqa nanġi na kamba minjeb, “Yesus a tamo unġasari nanġi kumbra uge dauryqajqa are tigeltejnreqnu. Agi a Galili sawaq di aqa wau utru atsiqa dena Judia sawaq aisiq qure qure kalilq di walweloqnsiqa dena bosiq gago qure endia dego kumbra deġyeqnu.”

Pailat na Yesus qarinyonaqa Herot aqaq gilej

⁶ Onaqa Pailat a nanġo anjam di qusiqa nenemnjrej, “Yesus a Galili qaji tamo e?” ⁷ Deġsi nenemjnraqa nanġi na minjeb, “Od, a Galili qaji tamo.” Onaqa Pailat a nanġo anjam di qusiqa minjrej, “Mandor Herot a Galili sawa taqatejunu. Bini a Jerusalem endi unu. Deqa e Yesus qarinyitqa a Herot aqaq gilimqa a kamba Yesus aqa anjam quqwas.” Deġsi minjrsiqa Yesus qarinyonaqa Herot aqaq gilej.

⁸ Herot a nami Yesus qa anjam quoqnej deqa a Yesus itqajqa arearetoqnej. Yesus a bosim Herot aqa ulatamuq di maġwa bei yim unqajqa deqa are qaloqnej. Deqa a

Yesus aqa ulatamu unsiqa tularj areboleboleiyej. ⁹ Onaqa a na Yesus anjam gargekoba nenemyoqnej. Nenemyeqnaqa Yesus a kamba anjam bei marosai. A torei mequmesoqnej. ¹⁰ Deqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nangi ti bosib Herot aqa ulatamuq di tigelosib Yesus aqa jejamuq di une gargekoba qamelenoqneb. ¹¹ Onaqa Herot aqa qaja tamo qudei nangi ti Yesus tularj ugeugeiyosib misilinyoqneb. Osib gara jugo olekoba mandor kokba nangi gaigai jigeqnuq deqaji bei osib jigetosib qarinyonab olo Pailat aqaq aiyej. ¹² Bati qujai deqa Herot Pailat wo nangi jeu turyeb. Nami nangi ombla jeu soqneb.

Pailat a marej, “Ninigi Yesus a namburbasq di qamiy”

¹³⁻¹⁴ Onaqa Pailat na atra tamo kokba ti Juda gate nangi ti tamo ungasari kalil nangi ti metnjrnaqa aqa areq bosib koroonabqa endegsi minjrej, “Ninigi Yesus osib ijo areq di tigeltosib merbonub, ‘Tamo endi a tamo ungasari nangi kumbra ugeq breinjreqnu.’ Merbonubqa e segi Yesus geregere nenemyonum ninigi quonub. Une kalil ninigi aqa jejamuq di qameqnuq qaji di e quonum ugeibqo. E aqa jejamuq di une bei itosai. ¹⁵ Herot a dego Yesus aqa jejamuq di une bei itosai. Deqa a na Yesus olo qarinyoqqa ijoq bqo. Deqa ninigi quiy. Ninigi Yesus aqa une bei babtosai. Deqa e a laja moiyoqta keresai. ¹⁶⁻¹⁷ Deqa e ijo qaja tamo nangi minjrit nangi bu toqonj na kumbainyosib a uratib gilqas.”

¹⁸ Onaqa tamo ungasari kalil nangi Pailat aqa anjam di qusibqa nangi tularj murqumyosib minjeb, “Ni Yesus urataim. Ni a moiyoqtime. Osim Barabas oqeq atsim iga ege.” ¹⁹ Barabas a nami tamo qudei nangi joqsiqa Rom nangi ti qotsib tamo qudei ñumeb deqa qaja tamo nangi Barabas osib tonto talq di waiyeb. ²⁰ Ariya Pailat a Yesus uratim oqedqajqa are soqnej deqa a na tamo ungasari

nanği olo minjrej, “Ninği marib e Yesus uratit gilqas.”
²¹ Onaqa nanği olo tulañ murqumyoqnsib wainyoqnsib minjoqneb, “Ni Yesus urataim. Ni a ñamburbasq di qame! Ni a ñamburbasq di qame!”
²² Onaqa olo minjrej, “Kiyaqa Yesus qalit moiqas? A une kiye yej deqa a ñamburbasq di qamqai? Ninği Yesus aqa une bei babtosai. Deqa e a laña moiyyotqa keresai. Deqa e ijo qaja tamo nanği minjrit nanği bu toqoñ na kumbainyosib a uratib gilqas.”
²³⁻²⁴ Onaqa tamo unğasari nanği olo tulañ murqumyoqnsib singila na Pailat saidyoqnsibqa wainyoqnsib minjoqneb, “Ni Yesus ñamburbasq di qame!” Degsib singila na Pailat minjeqñab nanğo anjam dena Pailat aqa anjam qalotoqnej. Deqa a nanğo anjam di dauryosiqqa minjrej, “Di kere. Unğum. E na ijo qaja tamo nanği minjrit Yesus osi gilsib ñamburbasq di qamib moiqas.”
²⁵ Degsi minjrsiqa Barabas tonto talq dena oqeq atsiqa nanği enjrej. Osiqa tamo unğasari nanğo areqalo dauryosiqqa Yesus osiqa qaja tamo nanğo bañq di atnaqa nanği na aqa qawarq di aqa segi ñamburbasq atetosib a osib gileb.

Nanği Yesus osib ñamburbasq di qameb

²⁶ Nanği Yesus osi giloqnsibqa gamq di tamo bei wal-welosiq Jerusalem aiyeqnaqa a turosib ojsib Yesus aqa qawarq dena ñamburbasq yayosib tamo di yonabqa a kamba qoboyosiqqa gam na Yesus dauryosiq giloqnej. Tamo di aqa ñam Saimon. A Sairini qure qaji.

²⁷ Tamo unğasari tulañ gargekoba nanği Yesus gam na dauryosib giloqneb. Giloqnsibqa nanğo ambleq di unğa qudei nanği are tulañ gulbeinjrnaqa Yesus qa akamoqnsib lou ti giloqneb. ²⁸ Gileqñabqa Yesus a qusiqa bulosiqqa nanği minjrej, “O Jerusalem unğasari, ninği e qa aka-maib. Ninği nunğo anğro nanği qa ti ninği segi qa ti akamoiy. ²⁹ Ninği quiy. Bati bei brantimqa tamo nanği

endegsib marqab, ‘Uña nanngo miligi ugeej qaji nanngi ti uña angtrosaeiqnub qaji nanngi ti areboleboleinjqas. Uña angtro munqum anainjrosaeiqnub qaji nanngi dego areboleboleinjqas.’ Tamo nanngi degsib marqab. ³⁰ Osib mana nanngi minjqab, ‘Ninggi bosib iga kabutgosib ulitgiy.’ ³¹ O unqsari, e nam gesgi bul. Tamo nanngi na e kumbra uge ebeqñub. Tamo nanngi di nam moiyo bul. Deqa kumbra tulañ ugedamu nanngoq di brantqas.”

³² Bajin tamo aiyel dego namburbasq di ñumib moreñqajqa marsib Yesus koba na joqsib giloqñeb. ³³ Nanngi giloqñsib sawa agu kiñala bei aqa ñam Tamo Gate Tanu di brantosib dia Yesus namburbasq di qameb. Qamsib bajin tamo aiyel nanngi dego namburbasq di ñumeb. Bei Yesus aqa bañ woq di qameb. Bei Yesus aqa bañ qonañq di qameb. ³⁴ Yesus a namburbas goge di sosiqa a endegsi pailyej, “O Abu, ni na tamo nanngi e gaintbonub qaji nanngo une di kobotime. Nanngi une yonub di nanngi qaliesai.” Bati deqa qaja tamo nanngi Yesus aqa gara eleñqa marsib gilteleneb. Osib meniñ silali alañeb. Tamo yai aqa meniñ na buñjqas di a na gara oqas. Degsib marsib meniñ silali alañosib gara eleñeb.

³⁵ Onaqa tamo unqsari kalil nanngi tigelesosib Yesus koqyeqñabqa Juda gate nanngi na Yesus misilinjoqñsib endegsib maroqñeb, “A na tamo unqsari nanngi aqaryainjqonej. Ariya a na aqa segi jejamu aqaryaiyqa keresai. A maroqñej, ‘E Qotei aqa Kristus. A na e giltbej.’ Anjam di boleamqa a na aqa segi jejamu aqaryaiyosim namburbas uratosim mandamq aiyem.” ³⁶⁻³⁷ Qaja tamo nanngi dego Yesus degsib misilinjoqñeb. Osib aqa areq gilsib wain isa koba anaiyosib minjeb, “Ni Juda nanngo Mandor Koba boleamqa ni ino segi jejamu aqaryaiyosim namburbas urat.” ³⁸ Osib namburbas mutu gogeq di anjam endegsib nenqrenyeb, “Tamo endi a Juda nanngo Mandor Koba.”

³⁹ Onaqa bajin tamo bei namburbasq di qameb qaji a na Yesus misilinyosiq minjej, “Ni Kristus amqa ni ino segi jejamu aqaryayosim aqo aiyel dego aqaryaige.” ⁴⁰ Onaqa bajin tamo bei na aqa anjam di qusiq niringtosiq minjej, “Gulbe Yesus a oqo endi ni dego onum. Deqa ni kiyaa Qotei ulaiyosai? ⁴¹ Aqo aiyel une tamo. Deqa iga kere morenqom. Ariya Yesus aqa jejamuq di une bei saiqoji.” ⁴² Osiqa Yesus minjej, “O Yesus, mondoj ni olo bosim Mandor Koba sosimqa ni e qa are qalsim e ame.” ⁴³ Onaqa Yesus na minjej, “Bini qujai ni e ombla lan qureq di sqom. E bole mermonum.”

Yesus a moiyej

⁴⁴⁻⁴⁵ Qanam jige seŋ bati 12 onaqa sawa kalil tulaŋ ambruosi sonaq gilsiq seŋ bati 3 onaq bilaqtej. Bati qujai deqa gara kobaquja atra tal miligiq di gainesoqnej qaji a goge na braŋosiq aisiq poaiyelej.

⁴⁶ Onaqa Yesus a tulaŋ leleŋosiq marej, “O Abu, e na ijo qunuŋ osim ino baŋq di atonum.” Degsi marsiq mondor titosiq moiyej.

⁴⁷ Onaqa qaja tamo nango gate a Yesus degsi mondor titosiq moiyej di unsiq Qotei aqa ñam soqtosiq marej, “Bole, Yesus aqa jejamuq di une bei saiqoji.”

⁴⁸ Onaqa tamo ungasari kalil Yesus unqa beleŋeb qaji nanŋi dego Yesus degsi moiyej di unsibqa a qa are tulaŋ gulbeinjnaqa are soqonjeb. Osib jaraiyosib nango segi segi talq gileleŋeb.

⁴⁹ Yesus aqa kadoi kalil nanŋi ti ungasari qudei nami Yesus dauryosib Galili sawa uratosib Jerusalem beleŋeb qaji nanŋi ti isaq di tigelesosibqa Yesus a namburbasq di gainosiq moinaq koqyoqneb.

Josep a Yesus aqa jejamu osiq subq atej

⁵⁰ Tamo bei aqa ñam Josep a soqnej. A Juda nanngo gate bei. A Arimatea qure qaji. Arimatea a Judia sawaq di unu. Josep a tamo bolequja. Aqa kumbra tulañ boledamu. ⁵¹ A endegsi are qaloqnej, “Bunuqna Qotei a bosim gago Mandor Koba sosim iga taqatgwas.” A degsi are qaloqnsiq Qotei qa tariñoqnsiq soqnej. Juda gate kokba nanngi Yesus qalib moiqajqa anjam qoseb bati deqa Josep a nanngi koba na anjam qososai. A nanngo anjam di uratoqnej. ⁵² Tamo di a Pailat aqa areq bosiq nenemyej, “Ni e odbimqa e Yesus aqa jejamu osiy subq atqa kere e?” ⁵³ Onaqa Pailat na odyonaqa gilsiq Yesus aqa jejamu ñamburbasq dena osiq gara qat na dalaosiq osi gilsiq sub bei nami meniñ miligiq di gereiyeb qaji dia atej. Sub di bunuj. Sub dia nami tamo bei jugosaiqneb. ⁵⁴ Juda nanngo yori bati brantqa laqnej deqa yori bati aqa ingi ingi kalil gereiyosib atnab soqnej. ⁵⁵ Bati di ungasari qudei nami Yesus dauryosib Galili sawaq dena beleñeb qaji nanngi Josep koba na subq gileb. Gilsib Josep na Yesus subq atnaq uneb. ⁵⁶ Unsib olo puluosib nanngo talq aisib ñam so aqa ya quleq tulañ boledamu di gereiyosib atnab soqnej. Ñam so aqa ya di Yesus aqa jejamuq di liyqajqa marsib deqa gereiyeb. Onaqa yori bati brantonaqa nanngi Qotei aqa dal anjam dauryosib wau getentosib aqaratosib soqneb.

24

Yesus a olo subq na tigelej

¹ Yori bati koboonaqa nebeonaq nobqolo ambru ungasari nanngi olo tigelosib ñam so aqa ya quleq boledamu nami gereiyeb qaji di osib Yesus aqa jejamuq di liyqajqa deqa subq gileb. ² Nanngi gilsib ñam ateb di meniñ kobaquja sub me getentesoqnej qaji di waqosiq taqal di sonaq uneb. ³ Unsib sub miligiq aiyeb di nanngi Tamo Koba Yesus aqa jejamu unosai. ⁴⁻⁵ Deqa nanngi are tulañ

kobainjrej. Onaqa tamo aiyel nanği brantosib unğasari nanğo areq di tigelesonab unjrsib tulañ ulaugetosib turuosib mandamq di ñam queb. Tamo aiyel di nanğo gara tulañ minjalo. Onaqa nanği na unğasari nanği minjreb, “Ninği kiyaaqa tamo moiyo sawaq endi tamo ñambile unu qaji a qa ñameqnub? ⁶ Yesus a endi sosai. A olo subq na tigelqo. Nami a Galili sawaq di sosisqa bati deqa a na ninği endegsi merñgej, ‘E olo subq na tigelqai.’ Ninği aqa anjam deqa olo are walñgwo kiyo? ⁷ Agi a ninği endegsi merñgej, ‘E Tamo Anğro ojsibqa une tamo nanğo banq di atib lubib moiqai. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.’ ”

⁸⁻⁹ Onaqa unğasari nanği Yesus aqa anjam deqa olo are qalsibqa subq dena puluosib aisib anjam kalil tamo aiyel na minjreb qaji di Yesus aqa anğro 11 nanği tamo qudei ti sainjreb. ¹⁰ Uña bei aqa ñam Maria. A Makdala qure qaji. Bei Joana. Bei Maria. A Jems aqa ai. Unğasari qudei dego tamo aiyel nanğo anjam di qusib aisib Yesus aqa anjam maro tamo nanği sainjreb. ¹¹ Sainjrnaq qunab ugeinjrnaq mareb, “Unğasari nanğo anjam di laña sa anjam.” ¹² Onaqa Pita a tigelosiq urur ti gilsiq sub miligiq di tirosiq ñam atej di Yesus dalaeb qaji gara di segi sonaq unej. Unsiqa olo puluosiq aqa talq aisiq kumbra deqa are koba qaloqnej.

Yesus aqa anğro aiyel nanği Emeus gamq di Yesus tureb

¹³ Bati qujai deqa Yesus aqa anğro aiyel nanği Jerusalem uratosib qure bei aqa ñam Emeus deq giloqneb. Jerusalem dena tigelosib Emeus qureq gilqajqa kiñala isaq 11 kilomita dego. ¹⁴ Nanği aiyel giloqnsibqa kumbra kalil jeu tamo nanği na Yesus yoqneb qaji deqa ombra maroqnsib giloqneb. ¹⁵ Gileqnabqa Yesus a segi nanğoq di brantosiqqa nanği koba na walwelosib giloqneb. ¹⁶ Nanği Yesus uneb ariya nanği a qa poinjrosai.

¹⁷ Deqa a na nanği aiyel endegsi nenemnjrej, “Ningı anjam kiye maroqnsib gileqnu?” Degsi nenemnjrnaqa nanği tigeleb. Yesus a moiyej deqa nanği aiyel ulatamu tulaŋ ugeinjrej. ¹⁸ Onaqa bei aqa ñam Kliopas a na kamba Yesus minjej, “Tamo gargekoba nanği Jerusalem endi unub. Ni segi kiyo kumbra brantej qaji deqa qaliesai?” ¹⁹ Onaqa Yesus na kamba nenemnjrej, “Kumbra kiye brantej?”

Onaqa nanği aiyel na minjeb, “Kumbra kalil Nasaret tamo Yesus aqaq di brantej qaji iga deqa mareqnum. A Qotei aqa medabu o qaji tamo bole soqnej. A Qotei ti tamo unğasari kalil ti nanğo ŋamdamuq di manwa kokba yoqnej. Osiqa anjam siŋgila ti dego maroqnej. ²⁰ Ariya a kumbra degyeqnaqa gago gate nanği ti atra tamo kokba ti nanği na a ojsib Rom nanğo banq di ateb. Atnabqa nanği na a osib tigeltosib minjeb, ‘Ni une tamo. Deqa ni moiqam.’ Degsib minjsib a osib ŋamburbasq di qalnab moiyej. ²¹ Iga are qalem, ‘Yesus a na qujai iga Israel tamo unğasari awaigim iga bole sqom.’

“Anjam bei dego unu. Yesus a moiyej bati qalub gilqo. ²²⁻²³ Yqoqa nobqolo ambru gago unğasari qudei nanği Yesus aqa subq gilonub nanği aqa jejamu unosai. Dena puluosib bosib iga mergonub, ‘Iga subq di laŋ anğro qudei unjronumqa nanği na mergonub, “Yesus a subq na tigelqo. Deqa a ŋambile unu.” ’ Unğasari nanği na iga degsi mergonubqa iga tulaŋ prugugetonum. ²⁴ Tamo qudei nanği iga koba na sonam nanği dego subq gilonub. Gilsib kumbra kalil unğasari nanği na unsib saigonub qaji di unonub. Ariya nanği Yesus aqa jejamu unosai.”

²⁵ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Nuŋgo areqalo tulaŋ truquingwo. Qotei aqa medabu o tamo nanğo anjam nami maroqneb qaji di ningi poingosai. ²⁶ Anjam agiende. Kristus a jaqatiŋ koba osim moisim laŋ qureq oqimqa

Qotei na ñam kobaquja yqas.” ²⁷ Osiqa Yesus a segi qa anjam kalil nengrenq di so qaji di nanği sainjrej. A Qotei aqa medabu o tamo kalil nanği Moses ombla nanğo anjam nengrenq di so qaji dena utru atsiq anjam geregere plaltosiq minjroqnej.

²⁸⁻²⁹ Ariya nanği qalub koba na walwelosib qure nanği gilqa mareb qaji di jojomyosib Yesus a nanği uratnjrsim gam bei dauryqa laqnaqa nanği aiyel na saidyosib minjeb, “Ni iga uratgaim. Qoloqas. Deqa ni iga koba na sqom.” Degsi minjnabqa a nanği aiyel daurnjrsiqa nanğo tal gogetosib koba na soqneb. ³⁰ Sosib awoosib inği uyoqnsib Yesus a bem osiq Qotei pailyosiqqa bem ginğenyosiqqa nanği aiyel anainjrej. ³¹ Anainjrnaqa bati deqa nanği Yesus qa poinjrnaqa mareb, “Bole, tamo endi Yesus.” Degsib marnabqa Yesus a nanğo ambleq na loumosiq ulañej. ³² Ulañonaq nanği mareb, “Bole, aqo aiyel gamq di walweleqnamqa Yesus a Qotei aqa anjam nengrenq di so qaji di aqa utru geregere plaltosiq mergeqnaqa iga quoqnsim tulañ arearetgoqnej.”

³³ Nanği aiyel degsib marsib bati qujai deqa nanği tigelosib olo puluosib Jerusalem aisib Yesus aqa anğro 11 nanği tamo qudei ti koroesonab itnjreb. ³⁴ Onaqa nanği na nanği aiyel endegsib minjreb, “Tamo Koba a bole subq na tigelqo. Agi a subq na tigelosiq Saimon aqaq di brantqoqa a bole unqo.” ³⁵ Degsib minjrnabqa nanği aiyel kamba anjam kalil gamq di Yesus na minjrej qaji deqa ti a na bem ginğenyosiq anainjrnaqa nanği a qa poinjrej deqa ti nanği sainjreb.

Yesus aqa anğro nanği a uneb

³⁶ Degsib sainjreqnabqa Yesus a segi nanğo ambleq di brantosiq minjrej, “Niñgi are lawo soqniy.” ³⁷ Degsi minjrnaqa nanği kalil ulaosib tulañ prugugetosib are qaleb,

“Iga buga bei unonum kiyo?” ³⁸ Onaqa Yesus na minjrej, “Ningi kiyaaqa e buga qa marsib ulaosib prugonub? ³⁹ Endi e di. Ningi ijo ban bile unsib ijo singa unsib ban waiyosib ijo jejamu ojsib poingwas, e damu ti tanu ti. Buga a damu ti tanu ti saiqoji.” ⁴⁰⁻⁴¹ Yesus na nanngi degsi minjrnsiqaaqa ban ti singa ti nanngi osornjrnaqa nanngi unsib tulan areboleboleinjrej. Onaqa nanngi olo areqalo ayeltoqnsib are koba qaloqneb. Yeqaqa Yesus na minjrej, “Ningi ingi bei unu e?” ⁴²⁻⁴³ Onaqa nanngi qe bei koiteb qaji di gentosib mutu bei Yesus yonab osiq nanngo namdamuq di uyej.

⁴⁴ Uysiqaa minjrej, “E nami ningi koba na sosimqa endegsi merngoqnem, ‘Dal anjam kalil Moses a e qa nengrenyey qaji di aqa damu brantqas. Anjam kalil Qotei aqa medabu o tamo nanngi e qa nengrenyeb qaji di dego aqa damu brantqas. Anjam kalil louqa buk miligiq di e qa nengrenyeb qaji di dego aqa damu brantqas.’ E nami ningi degsi merngoqnem.” ⁴⁵ Osiqa Yesus a nanngo areqalo waqtetnrnaqa nanngi Qotei aqa anjam nengrenq di so qaji di aqa utru geregere poinjrej. ⁴⁶ Onaqa Yesus na olo minjrej, “Kristus a jaqatin koba osim moism bati qalub koboamqa a olo subq na tigelqas anjam di nengrenq di unu. ⁴⁷⁻⁴⁸ Deqa ijo anjam maro tamo nanngi sawa sawa kalilq giloqnsibqa dia ijo anjam palontoqnqab. Palontoqnib tamo ungasari nanngi quoqnsib are bulyoqnqab. Yimqa Qotei a ijo nam na nanngo une kobotetnrnoqnas. O ijo angoro, ningi segi ijo anjam maro tamo unub deqa kumbra kalil e nami nunngo namdamuq di yoqnem qaji deqa tamo ungasari nanngi sainjroqniy. Ningi Jerusalem endia wau di utru atsib laqniy. ⁴⁹ Ningi quiy. Mondor Bole ijo Abu a nami nunngoq qarinyqa marej qaji di e na qarinyit nunngoq bqas. Deqa ningi qure endia tariñoqniy. Tariñosib soqnbqa lan goge na Qotei aqa singila nunngoq bqas.”

Qotei na Yesus osiq laŋ qureq oqej

⁵⁰ Osiqa Yesus na aqa aŋgro naŋgi joqsiqa Jerusalem uratosib Betani qureq gileb. Gilsib dia aqa baŋ soqtosiqa naŋgi qa pailyej. ⁵¹ Pailyeqnaqa Qotei na a metonaq naŋgi uratnjrsiqa laŋ qureq oqej. ⁵² A laŋ qureq oqeqnaqa naŋgi siŋga pulutosibqa a qa louosib tulaŋ areboleboleinjrej. Onaqa naŋgi olo puluosib Jerusalem aiyeb. ⁵³ Aisib bati gaigai atra tal miligiq di sosibqa Qotei aqa ñam soqtoqneb.

Yesus Aqa Anjam Bole 2014

The New Testament in the Anjam language of Papua New Guinea,
2014 revision

Nupela Testamen long tokples Anjam long Niugini, 2014

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Anjam

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-04-28

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 27 Sep 2019 from source files dated 13 May 2019

0eb339dc-c20a-5065-9483-338933d97585